

INHOUD VOOROPNAME 2010

Onderwerp

Factsheet	Nr.
Afstand tot de arbeidsmarkt	39
Algemene Rekenkamer	1
Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies	2
Beroepspraktijkvorming in het mbo	28
Betuweroute	14
Decentrale beleidsuitvoering	3
Duurzame energie	33
Duurzame intensieve veehouderij	34
Ecologische Hoofdstructuur	16
Europa	4
Europese aanbestedingen	5
Grote Projecten	6
Herstructurering bedrijventerreinen	35
Holland Casino	24
HSL-Zuid	15
ICT-projecten bij de overheid	7
Immigratie- en naturalisatiedienst	25
Informatiehuishouding van het Rijk	8
Informatiepositie Tweede Kamer	9
Instellingen op afstand van het Rijk	10
Integriteit	11
Intracommunautaire btw-fraude	30
Jeugddetentie, behandeling en nazorg	26
Jeugdzorg	41
Klimaat- en energiedoelen	36
Koninkrijksrelaties met Nederlandse Antillen en Aruba	22
Krachtwijken	42
Kredietcrisis	31
Kwaliteit zorginstellingen	40
Maaswerken	17
Ontwikkelingssamenwerking	23
Project Mainportontwikkeling Rotterdam	18
ProRail	37
Ruimte voor de rivier	19
Sociale veiligheid	27
Toezicht van DNB op financiële instellingen	32
Verantwoordingsdag	12
Vernieuwing Rijksdienst	13
Vervanging F-16	20
Vervanging pantservoertuigen	21
Zorgleerlingen	29
Zwakke Schakels Kust	38

Dossiernummer Tweede Kamer

Nr.	Titel Factsheet	Nr.
18 106	Maaswerken	17
22 026	HSL-Zuid	15
22 589	Betuweroute	14
24 557	Holland Casino	24
24 691	Project Mainportontwikkeling Rotterdam	18
26 396	Vervanging pantservoertuigen	21
26 488	Vervanging F-16	20
26 643	ICT-projecten bij de overheid	7
28 179	Afstand tot de arbeidsmarkt	39
28 684	Sociale veiligheid	27
28 844	Integriteit	11
28 973	Duurzame intensieve veehouderij	34
29 362	Informatiehuishouding van het rijk	8
29 435	Herstructurering bedrijventerreinen	35
29 708	Toezicht van DNB op financiële instellingen	32
29 984	ProRail	37
30 080	Ruimte voor de rivier	19
30 240	Immigratie- en naturalisatiedienst	25
30 351	Grote Projecten	6
30 825	Ecologische Hoofdstructuur	16
30 850	Instellingen op afstand van het Rijk	10
30 995	Krachtwijken	42
31 209	Klimaat- en energiedoelen	36
31 239	Duurzame energie	33
31 371	Kredietcrisis	31
31 490	Vernieuwing Rijksdienst	13
31 497	Zorgleerlingen	29
31 524	Beroepspraktijkvorming in het mbo	28
31 710	Zwakke Schakels Kust	38
31 765	Kwaliteit zorginstellingen	40
31 839	Jeugdzorg	41
31 880	Intracommunautaire btw-fraude	30
31 915	Jeugddetentie, behandeling en nazorg	26
32 123	Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies	2
32 213	Koninkrijksrelaties met Nederlandse Antillen en Aruba	22
32 318	Ontwikkelingssamenwerking	23

Begrotingshoofdstuk

Een aantal factsheets valt onder meer dan een begrotingshoofdstuk.

Factsheet	Nr.
IV Koninkrijksrelaties	
• Koninkrijksrelaties met Nederlandse Antillen en Aruba	22
V Buitenlandse Zaken	
• Ontwikkelingssamenwerking	23
VI Justitie	
• Holland Casino	24
• Immigratie- en naturalisatiedienst	25
• Jeugddetentie, behandeling en nazorg	26
• Sociale veiligheid	27
VII Binnenlandse Zaken	
• Decentrale beleidsuitvoering	3
• Informatiehuishouding van het Rijk	8
• Integriteit	10
• Sociale veiligheid	27
• Vernieuwing Rijksdienst	13
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	
• Beroepspraktijkvorming in het mbo	28
• Informatiehuishouding van het Rijk	8
• Zorgleerlingen	29
IX Nationale Schuld/ Financiën	
• Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies	2
• Holland Casino	24
• Intracommunautaire btw-fraude	30
• Kredietcrisis	31
• Toezicht van DNB op financiële instellingen	32
X Defensie	
• Vervanging F-16	20
• Vervanging pantservoertuigen	21
XI Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	
• Duurzame energie	33
• Duurzame intensieve veehouderij	34
• Herstructurering bedrijventerreinen	35
• Klimaat- en energiedoelen	36
XII Verkeer en Waterstaat	
• Betuweroute	14
• HSL-Zuid	15
• Maaswerken	17
• Project Mainportontwikkeling Rotterdam	18
• ProRail	37
• Ruimte voor de rivier	19
• Zwakke Schakels Kust	38
XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	
• Beroepspraktijkvorming in het mbo	28
• Duurzame intensieve veehouderij	34
• Ecologische Hoofdstructuur	16
• Maaswerken	17

XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid	
• Afstand tot de arbeidsmarkt	39
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport	
• Kwaliteit zorginstellingen	40
• Jeugddetentie, behandeling en nazorg	26
• Jeugdzorg	41
XVII Jeugd en Gezin	
• Jeugdzorg	41
XVIII Wonen, Wijken en Integratie	
• Krachtwijken	42

Rijksbrede onderwerpen

Factsheet	Nr.
Algemene Rekenkamer	1
Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies	2
Decentrale beleidsuitvoering	3
Europa	4
Europese aanbestedingen	5
Grote Projecten	6
ICT-projecten bij de overheid	7
Informatiehuishouding van het Rijk	8
Informatiepositie Tweede Kamer	9
Instellingen op afstand van het Rijk	10
Integriteit	11
Verantwoordingsdag	12
Vernieuwing Rijksdienst	13

Grote Projecten

Factsheet	Nr.
Grote Projecten	6
Betuweroute	14
HSL-Zuid	15
Ecologische Hoofdstructuur	16
Maaswerken	17
Project Mainportontwikkeling Rotterdam	18
Ruimte voor de rivier	19
Vervanging F-16	20
Vervanging pantservoertuigen	21

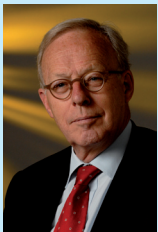
Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer heeft als doel het rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en integer functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen te toetsen en te verbeteren. Daarnaast is het haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland.

Hoog College van Staat

De Algemene Rekenkamer is een Hoog College van Staat, net als de Eerste Kamer, de Tweede Kamer, de Raad van State, de Nationale ombudsman en de Kanselarij der Nederlandse Orden. Hoge Colleges van Staat staan genoemd in de Grondwet en hebben een onafhankelijke positie ten opzichte van het kabinet.

De samenstelling van het college van de Algemene Rekenkamer is als volgt:

Saskia J. Stuiveling president	Gerrit de Jong collegelid	Gijs de Vries collegelid	Ellen M.A. van Schoten secretaris	Paul Doop collegelid in buiten- gewone dienst	Mark van Twist collegelid in buiten- gewone dienst
					

Tweede Kamer

De voornaamste belanghebbenden bij ons werk zijn parlement, kabinet en samenleving. Ons onderzoek en onze publicaties zijn vooral bedoeld voor de leden van de Eerste en Tweede Kamer. We proberen onze onderzoeken af te stemmen op de wensen en behoeften van Kamerleden, zodat zij ons werk optimaal kunnen benutten bij hun wetgevende taken en bij het controleren van het werk van de ministers. Ook voor het kabinet zijn onze onderzoeken van belang, omdat het op basis hiervan verbeteringen kan doorvoeren in de formulering, uitvoering en evaluatie van beleid. Wij willen het lerend vermogen van het openbaar bestuur stimuleren.

Onze onderzoeken zijn openbaar. Via www.rekenkamer.nl kan iedereen kennisnemen van de resultaten van afgeronde onderzoeken. De meeste onderzoeken verschijnen als openbare Tweede Kamerstukken, hetzij in de vorm van een rapport hetzij als brief. Bij een publicatie bieden wij de Tweede Kamer een briefing aan. Bij deze besloten bijeenkomsten worden de uitkomsten van het onderzoek toegelicht en kunnen Kamerleden desgewenst vragen stellen. Om het verkeer tussen de Tweede Kamer en de Algemene Rekenkamer zo soepel mogelijk te laten verlopen, heeft de Kamer haar Commissie voor de Rijksuitgaven aangewezen als contactadres en sparringpartner.

Verzoekonderzoeken

Kamerleden, ministers en staatssecretarissen kunnen bij ons een verzoek indienen om een onderzoek uit te voeren. Dat gebeurt bijvoorbeeld als er behoefte is aan een onafhankelijk, deskundig oordeel over een bepaald onderwerp. De Algemene Rekenkamer beslist zelf of zij een dergelijk verzoek honoreert. In de praktijk doen we dat als wij met onze bevoegdheden een toegevoegde waarde hebben en het enigszins in onze lopende werkzaamheden is in te passen. Zo publiceerden wij in de afgelopen periode *Publieke omroep in beeld*, *Tariefregulering energienetbeheer*, en *Verkoop onderdelen ABN AMRO als EC remedy*. Op dit moment doen wij een onderzoek naar het financieel beheer van Holland Casino (zie de factsheet Holland Casino voor meer informatie). De Commissie voor de Rijksuitgaven speelt een belangrijke rol bij verzoekonderzoeken en staat in het reglement van orde van de Tweede Kamer vermeld als vaste commissie die advies uitbrengt bij elk verzoek vanuit de Tweede Kamer voor onderzoek naar een bepaalde kwestie.

Onderzoeksveld

Ons werkterrein binnen de overheid beslaat het Rijk en de daarmee verbonden instellingen: wij kijken niet alleen naar ministeries, maar ook naar instellingen op afstand van het Rijk. Dat zijn zelfstandige instellingen met een publieke taak of publiek-private samenwerkingsverbanden, die niet tot de rijksoverheid behoren maar wel (geheel of gedeeltelijk) worden betaald met publiek geld. Voorbeelden van dergelijke instellingen zijn scholen, uitkeringsinstanties, toezichthouders en politiekorpsen. Wij zijn niet bevoegd om bij particulieren en bij decentrale overheden, zoals provincies, gemeenten en waterschappen te controleren hoe rijks gelden worden besteed. Deze overheden zijn volgens de wet zelf verantwoordelijk voor de controle op hun financiën; provincies en gemeenten hebben eigen rekenkamers. Daarbij is overigens een uitzondering gemaakt voor subsidies met EU-gelden: wanneer particulieren, bedrijven, provincies, gemeenten en instellingen subsidies van de Europese Unie ontvangen, mogen we bij hen onderzoeken of zij het geld juist hebben besteed.

Goed openbaar bestuur

Wij onderzoeken zowel het presteren als het functioneren van de overheid. Dat betekent dat we onderzoeken in hoeverre beleid doeltreffend, doelmatig en vraaggericht wordt uitgevoerd en hoe het staat met integriteit, transparantie en publieke verantwoording.

Zo willen we het lerend vermogen van het openbaar bestuur helpen te verbeteren. Hiertoe besteden we de komende jaren in elk onderzoek aandacht aan de informatiehuishouding van de overheid en de mate waarin er evenwicht is tussen beleidsambities en de daarvoor beschikbare tijd, geld en mensen & middelen.

Taak en resultaat

In de Comptabiliteitswet 2001 (CW 2001) is vastgelegd dat wij zowel rechtmatigheids- als doelmatigheids-onderzoek doen. Rechtmatigheidsonderzoek betreft het functioneren van het Rijk; we toetsen begroting, verantwoording en toezicht en de aansluiting daartussen. De resultaten hiervan publiceren wij op Verantwoordingsdag, de derde woensdag in mei. Meer informatie hierover is te vinden in de factsheet Verantwoordingsdag.

In onze doelmatigheidsonderzoeken, waarin het presteren van het Rijk het vertrekpunt is, toetsen we het beleid, de uitvoering en de aansluiting daartussen. We onderzoeken zowel de doeltreffendheid als de doelmatigheid. In onze strategie voor de periode 2010-2015 hebben we hiervoor een aantal thema's geselecteerd; deze bespreken we hieronder.

Strategie 2010-2015

Onze huidige strategische periode loopt van 2010 tot 2015. In onze onderwerpselectie hebben we ons gericht op doelen en doelgroepen die in belangrijke mate afhankelijk zijn van een goed presterende publieke sector. We hebben deze verschillende 'ontvangers' van regelgeving, financiering en/of beleidsuitvoering gegroepeerd in drie domeinen:

- Mens: zorg, onderwijs en ontwikkelingssamenwerking;
- Nederland: concurrentievermogen, integratie, infrastructuur, veiligheid;
- Planeet: klimaat, energie.

Naast de drie domeinen hebben we nog vijf onderwerpen vastgesteld waar we een uitdaging zien voor een effectieve en efficiënte, vraaggerichte, rechtmatige en transparante overheid: houdbaarheid overheidsfinanciën, informatiepositie Tweede Kamer, bestuur op afstand, Europa en integriteit. We streven ernaar deze onderwerpen structureel aan bod te laten komen; we kunnen er ook afzonderlijk onderzoek aan wijden.

Samenwerking

De Algemene Rekenkamer werkt aan kennisuitwisseling door samenwerking met rekenkamers in binnen- en buitenland. Een lid van ons college is ook lid van het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies. Ook werken we nauw samen met de rekenkamers van de Nederlandse Antillen en Aruba bij het bevorderen van goed openbaar bestuur binnen het Koninkrijk. Zeker nu daar veel gaat veranderen, vraagt dit intensieve aandacht. Internationaal zijn wij actief in INTOSAI, de internationale vereniging van nationale rekenkamers (SAI=Supreme Audit Institution). Zo zijn we bijvoorbeeld actief lid van de taskforce Global Financial Crisis. Wij hebben ons daarnaast kandidaat gesteld om van 2014-2017 voorzitter te zijn van EUROSAL, de Europese onderafdeling van INTOSAI.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze website www.rekenkamer.nl voor meer informatie over ons instituut. Voor meer informatie over de Algemene Rekenkamer kunt u zich wenden tot Joost Aerts, voorlichter van de afdeling Communicatie, voorlichting@rekenkamer.nl.

Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies

Waar gaat het over?

Met tientallen miljarden euro's stimuleert het Rijk elk jaar via belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies een scala aan ontwikkelingen. Dit geld wordt via honderden regelingen verdeeld. Bijna een derde deel van het totale budget voor deze financiële instrumenten is geen onderwerp geweest van de voorstellen van de ambtelijke werkgroepen Brede heroverwegingen.

- Een belastinguitgave is een subsidie in de vorm van een belastingvoordeel.
- Een specifieke uitkering is een rijksbijdrage bestemd voor specifieke doelen die door gemeenten of provincies moeten worden gerealiseerd.
- Een subsidie is een financiële bijdrage die wordt verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van burgers, bedrijven en instellingen.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het financiële beleid van het Rijk als geheel; hij coördineert het begrotingsbeleid van het Rijk en zorgt voor een gezond financieel overheidsbeleid. Belastingheffing is eveneens de taak van de minister van Financiën. De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor de coördinatie van de specifieke uitkeringen. De vakministers zijn verantwoordelijk voor de evaluatie van de effectiviteit van hun belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies.

Om hoeveel geld gaat het?

Met deze drie instrumenten is in totaal een financieel belang gemoeid van € 33,1 miljard:

- € 12,5 miljard voor belastinguitgaven (2010);
- € 14,5 miljard voor specifieke uitkeringen (2010);
- € 6,1 miljard voor subsidies (2010).

Hoe staat het ervoor?

De rijksoverheid weet in veel gevallen niet of deze financiële instrumenten het beoogde effect hebben. De meerderheid van deze regelingen wordt namelijk niet geëvalueerd. In de wel uitgevoerde evaluaties wordt niet altijd een uitspraak over de effectiviteit van de regeling gedaan.

Het Ministerie van Financiën heeft in 2003 met de Tweede Kamer afgesproken om binnen vijf jaar alle ruim honderd belastinguitgaven te evalueren. Over specifieke uitkeringen zijn geen evaluatieafspraken of -regels opgesteld. In de Algemene wet bestuursrecht (Awb) is aangegeven dat subsidies ten minste eenmaal in de vijf jaar moeten worden geëvalueerd op doeltreffendheid (Awb artikel 4:24).

Belastinguitgaven

In de *Miljoenennota 2010* worden in totaal 100 belastinguitgaven genoemd met een financieel belang van in totaal € 12.486 miljoen. Hiervan zijn er 63 niet in de Brede heroverwegingen betrokken. Voor slechts 6 van deze 63 belastinguitgaven geldt dat ze volgens evaluatieonderzoek een positief effect sorteren. In het algemeen worden de belastinguitgaven van het Rijk, conform het doel dat de minister van Financiën zich gesteld heeft, eens in de vijf jaar geëvalueerd.

Specifieke uitkeringen

In tegenstelling tot de belastinguitgaven worden specifieke uitkeringen niet periodiek en systematisch geëvalueerd. In totaal zijn 15 van de 109 specifieke uitkeringen in de afgelopen vijf jaar geëvalueerd. Dit betekent dat van 94 specifieke uitkeringen, met een totaal financieel belang van € 7,4 miljard, niet is onderzocht of ze effectief zijn.

Subsidies

In 2010 verstrekt de rijksoverheid volgens het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* 633 verschillende subsidies, met een financieel belang van minstens € 6060 miljoen.

Sinds 2003 geldt dat iedere subsidie of subsidieregeling moet zijn voorzien van een einddatum.

Daarnaast moet iedere subsidie of subsidieregeling periodiek worden geëvalueerd op doeltreffendheid.

- Ruim een derde van de subsidies in het *Subsidieoverzicht Rijk 2010* blijkt echter geen einddatum te hebben. Het aandeel subsidies zonder einddatum is in de loop der jaren wel gedaald: van rond de 80% bij subsidies gestart vóór 2000 tot circa 20% bij subsidies met een begindatum na 2007. De subsidies met een groter budget zijn minder vaak voorzien van een einddatum dan de 'kleinere' subsidies.
- Van de subsidies die al minstens vijf jaar lopen (12% van het totaal) blijkt 59% nog niet te zijn geëvalueerd. Voor meer dan de helft (55%) van de subsidies met een verwachte looptijd van meer dan vijf jaar is nog geen evaluatie gepland.

Van de 238 subsidies zonder einddatum heeft ruim de helft (127) ook geen geplande evaluatiedatum.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Het kabinet-Balkenende IV heeft twintig ambtelijke heroverwegingsgroepen de opdracht gegeven om, per beleidsterrein, minstens één beleidsvariant te ontwikkelen waarmee de netto-uitgaven ten opzichte van 2010 structureel met 20% kunnen worden verlaagd. Het was de bedoeling om zo te komen tot een verzameling beleidsalternatieven waarmee in totaal circa € 35 miljard op de collectieve uitgaven kan worden bespaard.

De Algemene Rekenkamer wilde aan de heroverwegingsoperatie een bijdrage leveren. Wij deden dat onder andere door aan de Tweede Kamer kennis en inzichten beschikbaar te stellen die relevant zijn voor het beoordelen van de beleidsalternatieven van deze heroverwegingswerkgroepen.

Wij hebben daarom op Verantwoordingsdag 2010 ons rapport *Inzicht in belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies* uitgebracht. De evaluaties van de effectiviteit van de honderden regelingen stonden hierin centraal. Regelmatige evaluatie van beleid, en dus ook van dit soort financiële regelingen, is van belang. Immers, als een regeling (langdurig) niet geëvalueerd is, is er geen zicht op de mate waarin de regeling effectief is, met als risico dat niet-effectief beleid langdurig doorloopt. We hebben hier ook in eerdere publicaties op gewezen.

Publicaties

Onderzoeksresultaten op dit terrein zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Inzicht in belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies* (2010, Algemene Rekenkamer).
- *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen* (2009, Tweede Kamer 32 249, nr. 1).
- *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen* (2006, Tweede Kamer 30 498, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheets *Informatiepositie Tweede Kamer, Decentrale beleidsuitvoering* en *Instellingen op afstand van het Rijk*. Daarnaast wijzen wij u op www.rekenkamer.nl/heroverwegingen voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over het dossier Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies kunt u zich wenden tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en bedrijfsvoering Rijk (RBR) en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Decentrale beleidsuitvoering

Waar gaat het over?

De drie nationale bestuurslagen in Nederland – het Rijk, de provincies en de gemeenten – kennen elk hun eigen democratische controle. Daarbij wordt verantwoording afgelegd aan een gekozen vertegenwoordigend orgaan: respectievelijk het parlement, de Provinciale Staten of de gemeenteraad. Provincies en gemeenten voeren taken uit in autonomie en in medebewind. Ze zijn vrij in de uitvoering van autonome taken. Bij medebewind voeren ze door het Rijk opgedragen taken uit. Daarbij zijn ze gebonden aan de voorschriften van het Rijk.

Medebewindstaken kunnen gefinancierd worden via een specifieke uitkering of een algemene uitkering:

- *Specifieke uitkeringen* worden geregeld in een wet of regeling waarin is omschreven wat decentrale overheden moeten doen met het geld. Het zijn dus geormerkte budgetten; decentrale overheden moeten zich dan ook verantwoorden over wat ze met de middelen hebben gedaan.
- *Algemene uitkeringen* worden verstrekt via het Gemeentefonds en het Provinciefonds. Decentrale overheden kunnen deze middelen – met inachtneming van wet- en regelgeving – naar eigen inzicht besteden. Zij verantwoorden zich hierover uitsluitend aan de eigen democratische organen en niet aan de rijksoverheid.

Wie is verantwoordelijk?

Elke individuele bewindspersoon is verantwoordelijk voor de eigen beleidsterreinen waar decentrale overheden bijdragen aan de uitvoering van beleid door middel van specifieke uitkeringen. De minister draagt bij taken in medebewind systeemverantwoordelijkheid, voor zover het resultaten van rijksbeleid betreft (zie onderstaande figuur).

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen. Zo moet de minister van BZK zorgen voor een toereikende en adequate verdeling van de algemene uitkeringen.

De aard van zijn verantwoordelijkheid en de mate waarin een minister deze kan dragen, bepalen eveneens de mate waarin de Tweede Kamer de minister kan aanspreken.

Ministeriële verantwoordelijkheid bij algemene en specifieke uitkeringen

	Algemene uitkeringen (inclusief integratie-uitkering en decentralisatie-uitkering)		Specifieke uitkeringen	
	Geen rijksbeleid (autonomie)	Wel rijksbeleid (medebewind)	Wel rijksbeleid (medebewind)	
			Brede doeluitkering	Klassieke specifieke uitkering
Ministeriële verantwoordelijkheid voor besteding geld	☒ Nee	☒ Nee	☒ Ja	☒ Ja
Ministeriële verantwoordelijkheid voor beleid	☒ Nee	☒ Ja, ten minste systeemverantwoordelijkheid	☒ Ja, ten minste systeemverantwoordelijkheid	☒ Ja, specifieke verantwoordelijkheid

Om hoeveel geld gaat het?

Specifieke uitkeringen in 2009:

- Aan gemeenten: € 10,8 miljard
- Aan provincies: € 2,2 miljard.

Algemene uitkeringen in 2009:

- Gemeentefonds: € 17,7 miljard
- Provinciefonds: € 13,3 miljard.

Hoe staat het ervoor?

Terugdringen specifieke uitkeringen

De afgelopen decennia heeft het Rijk het aantal specifieke uitkeringen gereduceerd om zo de decentrale overheden meer beleidsvrijheid te geven en om de beheerslasten te reduceren. De gedachte achter het vergroten van de beleidsvrijheid is dat decentrale overheden hierdoor:

- voor meer maatwerk kunnen zorgen (inspelen op specifiek lokale problemen);
- slagvaardiger kunnen opereren (beleid aanpassen zodra de omstandigheden dat vragen);
- het beleid integraal kunnen opzetten en uitvoeren (afstemmen met de verschillende betrokken actoren en met andere beleidssectoren).

Hierdoor zouden maatschappelijke problemen effectiever kunnen worden bestreden. In ons rapport *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen* (2006) concludeerden we echter dat deze veronderstellingen niet altijd blijken op te gaan.

Onderscheid specifieke en algemene uitkering

In ons rapport *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen* (2009) constateerden wij dat er een vervaging optreedt tussen algemene en specifieke uitkeringen. In de afgelopen decennia is een aantal nieuwe tussenvormen geïntroduceerd: de brede doeluitkering, de verzameluitkering, de integratie-uitkering en de decentralisatie-uitkering. In samenhang daarmee zien we een tendens dat specifieke uitkeringen steeds algemener worden en algemene uitkeringen steeds specifieker. Door het vervagen van het onderscheid tussen specifieke uitkeringen en algemene uitkeringen is onduidelijk welke bestuurslaag waarvoor verantwoordelijk is en wie waarop aangesproken kan worden. Wij constateren dit probleem steeds vaker in verschillende beleidsdossiers waar decentrale overheden betrokken zijn bij de uitvoering.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van decentrale beleidsvoering zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen* (2009, Tweede Kamer 32 249, nrs. 1-2).
- *Beleidsvrijheid en specifieke uitkeringen* (2006, Tweede Kamer 30 498, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheets *Informatiepositie Tweede Kamer, Instellingen op afstand van het Rijk en Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen, subsidies*. Daarnaast wijzen wij u op www.rekenkamer.nl/BOA voor ons digitale dossier *Bestuur op afstand*, waar de factsheet *Decentrale beleidsuitvoering* een onderdeel van is.

Voor meer informatie over het dossier Bestuur op afstand kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Europa

Waar gaat het over?

Het beleid van de Europese Unie (EU) bestrijkt vrijwel alle Nederlandse beleidsterreinen. De invloed van Europese besluiten op het Nederlandse beleid verschilt per ministerie. De EU heeft grote invloed op bijvoorbeeld het gemeenschappelijke landbouwbeleid, het regionale en werkgelegenheidsbeleid en het onderzoeksbeleid.

Een nieuw speerpunt van de EU is Europa 2020, de opvolger van de Europese Lissabonstrategie. Deze strategie geldt voor de komende tien jaar en moet Europa uit de crisis helpen door een slimme en duurzame vorm van economische groei.

Wie is verantwoordelijk?

Alle Nederlandse bewindspersonen zijn verantwoordelijk voor de naleving van Europese verordeningen en de implementatie van Europese richtlijnen op hun beleidsterrein.

Bij de coördinatie van het (EU-)beleid heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken een centrale rol.

Een bijzondere verantwoordelijkheid hebben de ministers die samen met de Europese Commissie Europese gelden beheren:

- de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF), het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) en het Europees Visserij Fonds (EVF);
- de minister van Economische Zaken (EZ) voor het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO);
- de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) voor het Europees Sociaal Fonds (ESF);
- de minister van Justitie en de minister voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) voor de migratiefondsen.

Het kabinet geeft sinds 2007 jaarlijks een nationale verklaring af over het beheer en de besteding door de ministeries van de gelden die Nederland van de EU ontvangt. Nederland heeft hierin binnen de EU een voortrekkersrol. De afdrachten van Nederland aan de EU maken geen deel uit van deze verklaring. De Algemene Rekenkamer geeft jaarlijks ten behoeve van het parlement een onafhankelijk oordeel over deze verklaring.

Om hoeveel geld gaat het?

De Europese begroting bedraagt jaarlijks circa € 120 miljard. Dit bedrag wordt grotendeels bijeengebracht door de lidstaten. Nederland droeg in 2008 € 6,7 miljard af en ontving € 2,3 miljard aan EU-subsidies.

Hoe staat het ervoor?

Europese gelden in Nederland

In ons rapport bij de Nederlandse EU-lidstaatverklaring 2009 staat dat de uitgaven en ontvangsten die ten laste van het ELGF en het ELFPO zijn gebracht rechtmatig zijn. Voor de overige fondsen zijn over de periode 2007-2013 nog geen uitgaven bij de Europese Commissie gedeclareerd. Het functioneren van de door Nederland opgezette systemen en de daarin vervatte maatregelen voor het beheer en de controle van de gelden biedt over het algemeen een redelijke mate van zekerheid voor rechtmatigheid van de onderliggende transactie en de subsidiabiliteit van de betreffende subsidieaanvragen.

In ons *EU-tendrapport 2010* staat dat de Europese structuurfondsgelden een zorgenkindje blijven. Het oordeel van de Europese Rekenkamer over de rechtmatigheid van deze gelden voor de EU als geheel is niet positief, met een foutenpercentage van meer dan 10% voor de gehele EU. Bij de uitvoering van EFRO-programma's in Nederland worden de Europese regels voor melding van onregelmatigheden en voor aanbesteding van diensten verschillend geïnterpreteerd; daarbij worden de aanbestedingsregels niet correct nageleefd.

Beperkt zicht op resultaten van EU-beleid

Uit ons *EU-tendrapport 2010* blijkt ook dat er maar beperkt zicht bestaat op de mate waarin de doelen van EU-beleid worden bereikt. De verantwoordingsdocumenten van de Europese Commissie bevatten weinig informatie over de resultaten en effecten van het EU-beleid. Ook in Nederland is het inzicht in effecten van EU-beleid beperkt. Verder is de transparantie over Nederlandse eindontvangers van EU-subsidies recent verbeterd, maar nog steeds niet volledig.

Lissabonstrategie

Ons onderzoek naar de Lissabonstrategie uit 2009 laat zien dat aan een aantal noodzakelijke voorwaarden voor een effectieve strategie nog niet is voldaan, noch door de EU als geheel noch door Nederland. Het aantal Europese Lissabondoelen is te groot en de formulering ervan te weinig specifiek. De Nederlandse Lissabondoelen zijn vaak onvoldoende specifiek en meetbaar.

Informatievoorziening aan parlement

Het onderzoeksrapport *Aandacht voor financiële gevolgen van Europees beleid; Terugblik 2009* laat zien dat de doorlooptijd van de informatievoorziening aan het parlement over nieuwe EU-voorstellen nog altijd te lang is. De consequentie is dat het parlement vaak te laat betrokken is bij het bepalen van de Nederlandse positie in de onderhandelingen. Ook de financiële component van de informatievoorziening vertoont nog steeds gebreken.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten uit 2009-2010 op EU-terrein zijn te vinden in de volgende Rekenkamer-rapporten:

- *Rapport bij de Nederlandse EU-lidstaatverklaring 2009* (2010, Tweede Kamer 32 381, nr. 1).
- *EU-tendrapport 2010* (2010, Tweede Kamer 32 306, nrs. 1-2).
- *Aandacht voor financiële gevolgen van Europees beleid; Terugblik 2009* (2009, Tweede Kamer 29 751, nrs. 4-5).
- *Lissabonstrategie voor duurzame economische groei en werkgelegenheid in Europa* (2009, Tweede Kamer 32 136, nrs. 1-2).

Voor de komende jaren staan op ons programma:

- het EU-tendrapport 2011 (publicatie februari 2011);
- het rapport bij de lidstaatverklaring 2010 (publicatie mei 2011);
- een onderzoek naar naleving en effecten van EU-beleid in Nederland (publicatie najaar 2011).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/eu voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Frank van den Broek, sectormanager Doelmatigheids- en Doeltreffendheidsonderzoek/Europese Unie, f.vandenbroek@rekenkamer.nl.

Europese aanbestedingen

Waar gaat het over?

Sinds begin jaren zeventig bestaan er binnen de Europese Unie (EU) aanbestedingsregels. Als bijvoorbeeld een ministerie een opdracht uitschrijft die boven een bepaald bedrag (drempelbedrag) uitkomt, dan moet men deze verplicht Europees aanbesteden.

Het doel van deze regels is het openstellen van overheidsopdrachten voor alle bedrijven gevestigd in de Europese Unie. We constateren echter al vele jaren dat de Europese aanbestedingsregels geregeld door de Rijksoverheid worden overtreden.

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

De verantwoordelijkheid voor de EU-aanbestedingen ligt bij de bewindspersonen van de vakdepartementen.

Om hoeveel geld gaat het?

Wij publiceren jaarlijks over de bij de Rijksoverheid geconstateerde fouten en onzekerheden binnen EU-aanbestedingen. In 2009 betrof dit € 179,2 miljoen.

Hoe staat het ervoor?

Rijk Verantwoord 2009

Wij rapporteerden in 2007 432 fouten en onzekerheden bij het toepassen van de EU-regelgeving, met een financieel belang van € 187,6 miljoen. In 2008 was het aantal fouten en onzekerheden aanzienlijk minder (310), maar het financieel belang groter, namelijk € 270,4 miljoen.

In mei 2010 publiceerden wij ons rapport *Rijk Verantwoord 2009*. Wij rapporteerden daarin dat het aantal fouten en onzekerheden ten opzichte van 2008 was gestegen tot 385, maar dat het financieel belang daarvan tot € 179,2 miljoen was afgenomen.

Voor 2009 zijn wij bovendien nagegaan of en hoe elk ministerie inzicht verwerft in de mogelijke oorzaken van het niet-naleven van de EU-aanbestedingsregels. We hebben daarvoor onderzocht hoe de auditdiensten de naleving van de Europese aanbestedingsregelgeving op de departementen hebben gecontroleerd. Wij constateerden het volgende:

- De meeste auditdiensten schenken voldoende aandacht aan het naleven van de EU-aanbestedingsregels, sommige doen dat niet.
- Als er fouten en onzekerheden worden geconstateerd, zijn daar verschillende verklaringen voor. Voorbeelden van deze verklaringen zijn 'ten onrechte ervan uitgegaan dat raming onder grensbedrag Europese aanbesteding zou blijven', 'departementsleiding en directeuren zien onvoldoende toe op het voorkomen van aanbestedingsfouten' en verschillende keren 'ten onrechte niet Europees aanbesteed'. Deze laatste verklaring vinden wij onvoldoende als duiding van de achtergrond of oorzaak van het niet-volgen van de Europese aanbestedingsregels. In *Rijk verantwoord 2008* hebben wij de aanbeveling gedaan om door een grondige analyse van de achtergronden en de oorzaken van deze problematiek tot een structurele oplossing te komen.

Recente ontwikkelingen

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft in 2009 een onderzoek laten uitvoeren naar de achtergronden en oorzaken van het niet-naleven van Europese aanbestedingsregels binnen de rijksoverheid. Het eindrapport *Analyse achtergronden niet-naleving Europese aanbestedingsregels binnen de Rijksoverheid* dateert van maart 2010. Het ministerie kondigde maatregelen aan:

- het invoeren van categoriemanagement binnen departementen;
- het verbeteren van contractbeheer en contractmanaging (planning Europese aanbesteding en naleving contracten);
- het verbeteren van capaciteit/kwaliteit inkopers ten aanzien van Europees aanbesteden;
- het harmoniseren van het toetsingskader van departementale auditdiensten;
- het verbeteren van de voorbeeldfunctie van het management en de cultuur ten aanzien van de naleving van Europese aanbestedingsregels.

Dit rapport is op 15 april 2010 besproken in de interdepartementale commissie Inkoop en Aanbesteden (ICIA). Van het Ministerie van BZK hebben wij vernomen dat de aanbevelingen uit het rapport zullen worden opgenomen in het jaarplan van de ICIA.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van EU-aanbestedingsregels zijn te vinden in de volgende publicaties:

- *Rijk Verantwoord 2009* (2010, Tweede Kamer 32 360, nr. 2).
- *Rijk Verantwoord 2008* (2009, Tweede Kamer 31 924, nr. 2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/aanbestedingsregels en www.rekenkamer.nl/eu voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Frank van den Broek, sectormanager Doelmatigheids- en Doeltreffendheidsonderzoek/Europese Unie, f.vandenbroek@rekenkamer.nl.

Grote Projecten

Waar gaat het over?

De Tweede Kamer kan besluiten dat een beleidsterrein of project zo belangrijk is dat ze hierover uitgebreide informatie van de bewindspersonen wil ontvangen. Hiertoe kan zij dit beleidsterrein of project aanmerken als Groot Project. Om in aanmerking te komen voor de status van Groot Project moet een project aan een aantal criteria voldoen. Er moet bijvoorbeeld een aanzienlijk financieel belang mee gemoeid zijn en/of er moeten belangrijke gevolgen voor de samenleving of het Rijk aan verbonden zijn. Wanneer een project is aangewezen als Groot Project brengt dat verplichtingen mee voor de verantwoordelijke minister: de minister dient minimaal één keer per half jaar een voortgangsrapportage uit te brengen. Daarnaast moet de minister minstens één maal per jaar een accountantsrapport naar de Kamer sturen met een oordeel over de kwaliteit en volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage en over de beheersing en het beheer van het project. Aanvullende criteria en verplichtingen voor een Groot Project staan in de Regeling Grote Projecten.

© Nationale Beeldbank/René van den Berg

Wie is verantwoordelijk?

De bewindspersonen zijn verantwoordelijk voor het verstrekken van relevante, valide en betrouwbare informatie over de uitvoering van publieke taken en de besteding van publieke middelen. Soms is dat informatie die binnen het eigen departement wordt opgesteld, en soms is dit informatie van andere (uitvoerende) partijen, zoals decentrale overheden of (semi-)private partijen.

De Tweede Kamer kan in samenspraak met de bewindspersoon afwijkende afspraken maken over de toepassing van de Regeling Grote Projecten op een specifiek project. Deze afspraken kunnen bijvoorbeeld gaan over de te leveren voortgangs- en verantwoordingsinformatie.

Om hoeveel geld gaat het?

Op dit moment zijn er tien Grote Projecten:

1	HSL-Zuid (Tweede Kamer 22 026)	€ 6,4 miljard (prijsspeil 2009)
2	Betuweroute (Tweede Kamer 22 589)	€ 4,7 miljard (prijsspeil 2008)
3	Project Mainport Rotterdam (Tweede Kamer 24 691)	€ 1,6 miljard (prijsspeil 2009)
4	Ecologische Hoofdstructuur (Tweede Kamer 30 825)	totaalbudget volgt niet eenduidig uit VGR
5	Anders betalen voor Mobiliteit (Tweede Kamer dossier 31 305)	€ 5,6 miljard (prijsspeil 2009)
6	Vervanging F-16 (Tweede Kamer 26 488)	€ 16,4 miljard (prijsspeil 2009)
7	Vervanging pantservoertuigen (Tweede Kamer 26 396)	€ 2,1 miljard (prijsspeil 2009)
8	Maaswerken (Tweede Kamer 18 106)	€ 0,7 miljard (prijsspeil 2009)
9	Ruimte voor de Rivier (Tweede Kamer 30 080)	€ 2,4 miljard (prijsspeil 2009)
10	Randstadbesluiten Amsterdam-Almere-Markermeer (Tweede Kamer 31 089)	€ 5,1 tot 8 miljard (prijsspeil 2010)

Hoe staat het ervoor?

Staat van de beleidsinformatie

In 2007 publiceerde de Algemene Rekenkamer een onderzoek naar de beleidsinformatie bij Grote Projecten. We constateerden een aantal punten van aandacht:

- Over het algemeen is er voldoende beleidsinformatie beschikbaar, maar van de beschikbare informatie wordt niet altijd voldoende gebruikgemaakt. Dit speelt zeker in de voorbereidingsfase wanneer ministers en Tweede Kamer elkaar proberen te overtuigen van nut en noodzaak van een project.
- De informatie die de Tweede Kamer krijgt over de onderbouwing van het beleid is soms onevenwichtig of komt pas laat, waardoor de Kamerleden voor min of meer voldongen feiten worden geplaatst.
- De beleidsdoelen zijn vaak niet nauwkeurig genoeg geformuleerd. Zoiets wrekt zich tijdens de uitvoering, omdat dan niet is aan te geven of men nog wel op koers ligt. Het leidt er ook toe dat achteraf niet is vast te stellen of de gewenste doelen zijn gehaald.
- Bewindspersonen moeten alle relevante informatie melden aan de Tweede Kamer, maar tegelijkertijd de Tweede Kamer niet bedelven onder te veel informatie.

Commissie voor de Rijksuitgaven

De commissie voor de Rijksuitgaven presenteert jaarlijks op Verantwoordingsdag een rapportage over alle Grote Projecten. In de jaarrapportage 2009 constateert de commissie dat de bewindspersonen hun voortgangsrapportages steeds vaker op tijd leveren. Ook zijn de rapportages steeds vaker voorzien van de voorgeschreven accountants- of assurancerapportages.

In de jaarrapportage wijst de commissie – net als in de jaarrapportage 2008 – er bij een aantal Grote Projecten op dat de eindevaluaties ontbreken of van onvoldoende diepgang zijn.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer doet geregeld onderzoek naar Grote Projecten.

Een bredere beschouwing over Grote Projecten is te vinden in het volgende onderzoeksrapport:

- *Staat van de Beleidsinformatie 2007* (2007, Tweede Kamer 31 029, nr. 1).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over de Regeling Grote Projecten kunt u zich wenden tot Frank van den Broek, sectormanager Doelmatigheids- en Doeltreffendheidsonderzoek/Europese Unie, f.vandenbroek@rekenkamer.nl.

ICT-projecten bij de overheid

Waar gaat het over?

ICT-projecten bij de overheid kosten vaak veel meer dan begroot, vragen meer tijd dan gepland en/of leveren niet het gewenste resultaat op.

Maatschappelijk is dit niet gewenst:

- Met ICT-projecten van de overheid is vaak veel publiek geld gemoeid.
- De gevolgen van in meer of mindere mate mislukte projecten zijn vaak groot en voor de burger onaangenaam. Een voorbeeld hiervan is dat burgers huur- of zorgtoeslag te laat ontvangen of dat het bedrag dat zij ontvangen onjuist is.

Wie is verantwoordelijk?

Elke minister is volledig verantwoordelijk voor de ICT-projecten binnen zijn ministerie. Dit betekent dat de minister daarover volledige informatie moet hebben en moet kunnen geven aan de Tweede Kamer.

Onduidelijkheid

Bij onze onderzoeken zien we dat er belangrijke ICT-ontwikkelingen op het beleidsterrein van ministers plaatsvinden bij andere organisaties dan het ministerie zelf. In het huidige wettelijk kader vinden wij het niet altijd duidelijk of en, zo ja, welke verantwoordelijkheden een minister heeft ten aanzien van de bedrijfsvoering en de bijbehorende ICT van die andere organisaties. Het gevolg kan zijn dat de minister niet volledig geïnformeerd wordt en zelf de Tweede Kamer niet volledig kan informeren.

Om hoeveel geld gaat het?

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft in 2007 een inventarisatie gedaan van de projectenportfolio. Deze had een waarde van ongeveer € 5,8 miljard in de periode van 2000 tot en met 2013. Binnen deze portfolio wordt ongeveer € 4,1 miljard besteed aan ICT-componenten per project.

De kosten van grote ICT-projecten in uitvoering bij de rijksdienst werden op 1 januari 2009 geschat op € 2,2 miljard. Het gaat hier om een schatting van de projectkosten voor de hele termijn dat projecten lopen. De kosten van ICT-projecten van zelfstandige bestuursorganen zijn in dit bedrag niet meegerekend.

Hoe staat het ervoor?

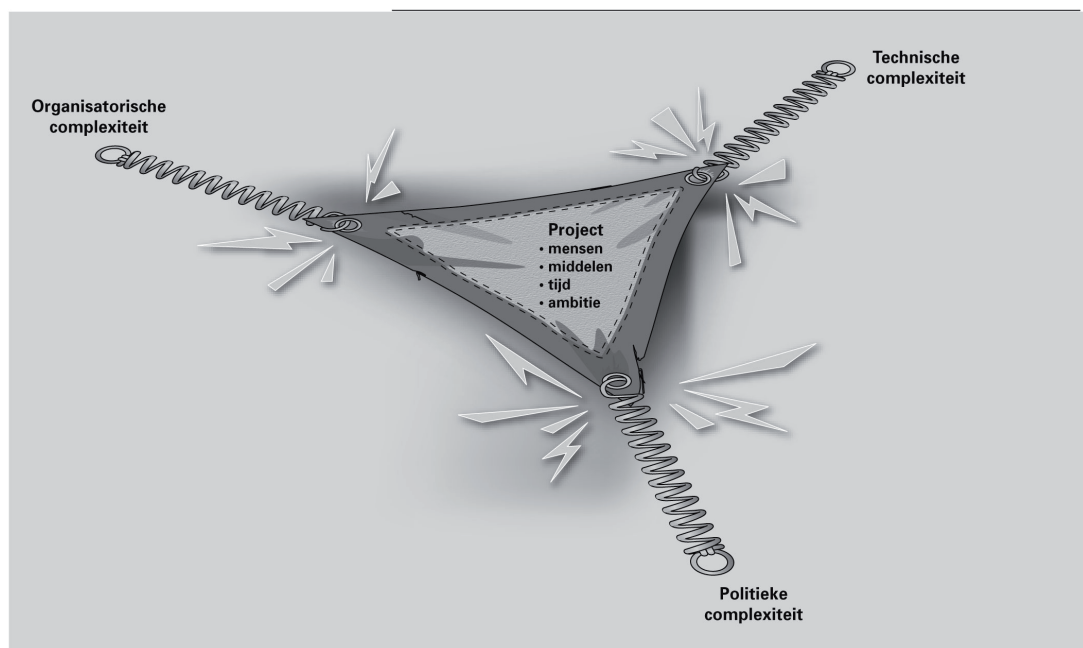
De afgelopen jaren hebben wij verschillende keren onderzoek gedaan naar ICT-projecten bij de overheid. Naast de eerder genoemde onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden viel ons het volgende op.

Omvang projecten

De belangrijkste oorzaak voor het mislukken van ICT-projecten van de overheid is dat deze projecten vaak te ambitieus en te complex worden door een combinatie van politieke, organisatorische en technische factoren. Bij deze projecten is er geen balans tussen ambitie, beschikbare mensen, middelen en tijd.

Actoren op één lijn

Wij zoeken de achterliggende oorzaken in de belangen van de partijen die een rol spelen bij de aanloop en uitvoering van een ICT-project: minister, Tweede Kamer en ICT-leveranciers. Deze actoren zijn allen geneigd te denken in grote oplossingen voor grote problemen. Zij bieden op dit punt elkaar geen tegenwicht. Sterker nog, ze versterken elkaar en houden elkaar gevangen in een complex project waaruit geen elegante weg meer terug is.

© Schwandt Infographics

Tekortkomingen in de informatie

Wij hebben in 2008 geprobeerd om een indicatie te geven van vermijdbare kosten en vertragingen. De hiervoor vereiste informatie over tijd, omvang, beschikbare mensen en kosten was slechts beperkt aanwezig in de administratie van de onderzochte projecten. Bovendien was de informatie niet altijd betrouwbaar. Hierdoor konden wij cijfermatig niet de vermijdbare kosten en vermijdbare vertragingen schetsen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Recente onderzoeksresultaten op het terrein van ICT-projecten zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Lessen uit ICT-projecten bij de overheid, Deel B* (2008, Algemene Rekenkamer).
- *ICT-project huur- en zorgtoeslag* (2008, Tweede Kamer 31 333, nr. 2).
- *Lessen uit ICT-projecten bij de overheid, Deel A* (2007, Algemene Rekenkamer).
- *Aanbesteding ICT-component P-Direkt* (2007, Tweede Kamer 31 027, nr. 1).
- *Grip op informatievoorziening; IT-governance bij ministeries* (2006, Tweede Kamer 30 505, nr. 2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/ict voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en bedrijfsvoering Rijk en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Informatiehuishouding van het Rijk

Waar gaat het over?

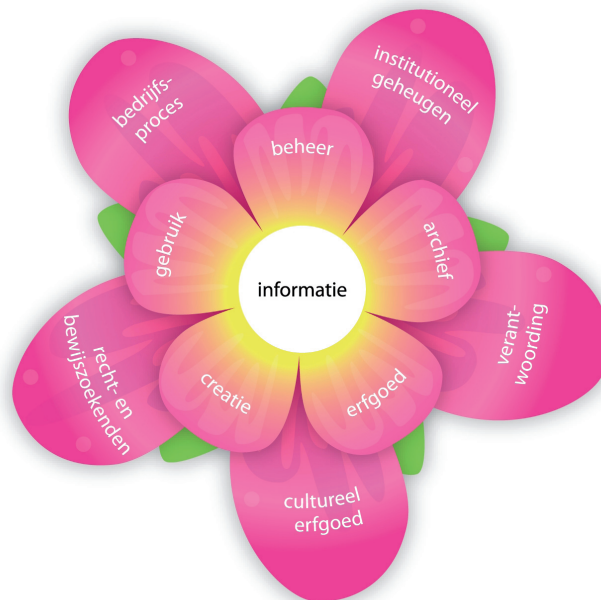
De overheid worstelt al drie decennia met haar informatiehuishouding. Dat is het totaal aan regels en voorzieningen gericht op informatiestromen en op de opslag en/of archivering van informatie. Het doel van informatiehuishouding is tweeledig:

- het ondersteunen van processen in organisaties (zoals beleidsvorming en -uitvoering en verantwoording);
- het waarborgen van democratische, juridische en historische waarden (zoals transparantie, de belangen van rechtzoekenden en het behoud van cultureel erfgoed).

Om dit doel te kunnen bereiken moet informatie – ook digitale informatie – raadpleegbaar, toegankelijk en authentiek zijn en blijven. Dat geldt vanaf het moment van creatie tot het moment dat de informatie niet meer nodig is.

De overheid heeft enorme problemen met alleen al het beheer van de papieren informatie. Uit een inventarisatie in 2009 blijkt dat er uit de periode 1976-2009 nog 800 kilometer archief te verwerken is. Sinds het digitale tijdperk wordt de stroom aan informatie binnen de rijksoverheid steeds groter en veelvormiger. Dat stelt andere eisen aan de manier van archiveren en dus ook aan de manier waarop informatie toegankelijk wordt en blijft.

Informatie vertegenwoordigt verschillende waarden en verkeert gelijktijdig in verschillende stadia

© Schwandt Infographics

Wie is verantwoordelijk?

De verschillende ministers zijn verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van hun eigen departement en dus ook voor de informatiehuishouding daarvan. Ze zijn ook verantwoordelijk voor de informatievoorziening binnen hun beleidsterreinen buiten het eigen departement. Daarnaast zijn er twee ministers met bijzondere verantwoordelijkheden:

- De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de rijksbrede coördinatie op het gebied van de informatievoorziening. Onder de minister van BZK valt ook het agentschap Centrale Archief Selectiedienst (CAS), dat voor departementen diensten verricht voor het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen van hun archieven.
- De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is verantwoordelijk voor beleid gericht op het Nederlands cultureel erfgoed. Het Nationaal Archief (een agentschap van het Ministerie van OCW) beheert de rijksarchieven en adviseert de minister over archiefzaken. De Erfgoedinspectie (onderdeel van het Ministerie van OCW) houdt toezicht op de naleving van de Archiefwet 1995.

Tussen 2010 en 2012 bouwt het Rijk een nieuwe archiefbewerkingsorganisatie op onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK met de naam Doc-Direkt. De CAS en de archiefafdelingen van de departementen zullen opgaan in deze nieuwe archiefbewerkingsorganisatie, die samenwerkt met het Nationaal Archief. De verdeling van de archiefwettelijke verantwoordelijkheden tussen de minister van OCW en de andere ministers verandert niet. Het is de bedoeling om de aanpak van de achterstanden te intensiveren.

Om hoeveel geld gaat het?

Op de begroting van het Ministerie van OCW voor 2010 is het financieel belang van

- de archieven (met onder meer de kosten voor het Nationaal Archief) € 26,2 miljoen
- de Erfgoedinspectie (apparaatskosten) € 2,7 miljoen.

Het Ministerie van BZK trekt vanaf 2010 voor de intensivering van de aanpak van de achterstanden € 148 miljoen over tien jaar uit.

Hoe staat het ervoor?

In ons onderzoeksrapport *Informatiehuishouding van het Rijk* uit 2010 komt naar voren dat, ondanks de energie die er de afgelopen dertig jaar in is gestoken, de overheid blijft worstelen met haar informatiehuishouding. Het risico bestaat dat problemen die nu nog (terecht of niet) als incidenten worden beschouwd een structureel karakter gaan krijgen.

- Deelvraagstukken zijn steeds met eenmalige acties opgepakt totdat er zich een nieuw probleem voordeed, waardoor problemen zich opstapelden en niet zijn opgelost.
- Bestuurders overschatten vaak de (on)mogelijkheden van ICT.
- Er is aandacht nodig voor de archivering van digitale informatie als e-mail, sms en twitter. De technologische ontwikkelingen op dit terrein gaan snel, waardoor het vraagstuk voortdurend verandert. De overheid zal een visie moeten ontwikkelen op hoe zij zal omgaan met deze snelle veranderingen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van informatiehuishouding van het Rijk zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Informatiehuishouding van het Rijk. Overzicht van een dynamisch vraagstuk, een achtergrondstudie* (2010, Tweede Kamer 32 307, nr. 2).

Meer informatie

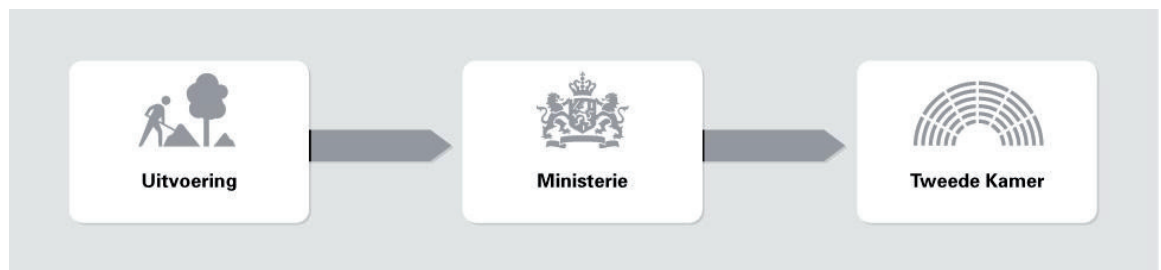
Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/informatiehuishouding voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en bedrijfsvoering Rijk en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Informatiepositie Tweede Kamer

Waar gaat het over?

De Tweede Kamer is bij haar controlerende taak afhankelijk van de informatie die zij krijgt over beoogde en/of gerealiseerde doelstelling(en), effecten, prestaties en kosten van beleid. De Tweede Kamer bepaalt zelf mede welke beleidsinformatie zij over een bepaald beleidsterrein op welk moment en op welk detailniveau zal ontvangen.

Wie is verantwoordelijk?

Voor het verstrekken van relevante, valide en betrouwbare informatie over de uitvoering van publieke taken en de besteding van publieke middelen zijn bewindspersonen verantwoordelijk. Soms is dat informatie die binnen het eigen departement wordt opgesteld, en soms is dit informatie van andere (uitvoerende) partijen, zoals decentrale overheden of (semi-)private partijen.

Bij nieuw beleid maken kabinet en Tweede Kamer afspraken over de verantwoordelijkheidsverdeling tijdens de uitvoering van beleid. Deze hebben gevolgen voor de te leveren voortgangs- en verantwoordingsinformatie.

De Tweede Kamer kan besluiten dat een beleidsterrein of project zo belangrijk is dat ze uitgebreide informatie van de bewindspersonen wil ontvangen. Hiertoe kan zij dit beleidsterrein of project aanmerken als Groot Project. Voor meer informatie zie de factsheet *Grote Projecten*.

Om hoeveel geld gaat het?

De Tweede Kamer heeft het recht alle rijksuitgaven en -inkomsten te beoordelen en deze goed te keuren of te verwerpen. In 2010 gaat het in totaal om € 239,8 miljard aan begrote rijksinkomsten en € 272,1 miljard aan begrote rijksuitgaven.

Hoe staat het ervoor?

Beleidsinformatie

Uit veel van onze onderzoeken blijkt dat bewindspersonen niet beschikken over de juiste informatie om te kunnen vaststellen of beleid doelmatig en/of doeltreffend is. Dit kan gevolgen hebben voor de mate waarin de Tweede Kamer haar controlerende taak kan uitoefenen. In de *Staat van de beleidsinformatie 2009* constateerden we dat de controlemogelijkheden van de Tweede Kamer beperkter zijn wanneer beleid door medeoverheden wordt uitgevoerd, er meerdere verantwoordelijke ministers zijn en/of beleidsdoelen ver in de toekomst zijn geformuleerd. Tevens concludeerden we - net als in de *Staat van de Beleidsinformatie 2008* - dat beschikbare informatie nog onvoldoende wordt omgezet in relevante (lees: volledige, actuele en tijdige) beleidsinformatie. Uit de *Staat van de Beleidsinformatie 2007* kwam naar voren dat in de voorbereidingsfase van Grote Projecten verbeteringen mogelijk zijn in de beleidsonderbouwing.

Mede-overheden

Door decentralisatie van beleid hebben de minister en de Tweede Kamer minder zicht op de uitvoering. De beleidsinformatie die de minister kan aanreiken is vaak beperkter, waardoor de Tweede Kamer beleid minder goed kan controleren en bijsturen. De gekozen financiële constructie (algemene of specifieke uitkering) bepaalt grotendeels de mate waarin de minister kan sturen en verantwoordelijkheid kan dragen.

In het rapport *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen* concludeerden we dat de Tweede Kamer niet altijd de juiste perceptie heeft van de mate waarin de minister kan bijsturen en verantwoordelijkheid kan dragen (zie ook de factsheet *Decentrale beleidsuitvoering*).

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Voor de Algemene Rekenkamer is beleidsinformatie al jaren een vast aandachtspunt:

- In onze rapporten bij de jaarverslagen van het Rijk geven we jaarlijks een beeld van de kwaliteit van de informatie die ministers in de jaarverslagen hebben verschaft over de uitvoering en resultaten van hun beleid.
- Ook publiceren we jaarlijks de *Staat van de beleidsinformatie*, waarin we beoordelen in hoeverre er over het beleid dat op een aantal terreinen is gevoerd, voldoende en bruikbare informatie beschikbaar is voor de Tweede Kamer.
- Daarnaast bevatten bijna al onze doelmatigheidsonderzoeken bevindingen over beleidsinformatie.

Onderzoeksresultaten op het terrein van Informatiepositie Tweede Kamer zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen* (2009, Tweede Kamer 32 249 nr.1).
- *Staat van de beleidsinformatie* (jaarlijkse publicatie).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheets *Decentrale beleidsuitvoering*, *Instellingen op afstand van het Rijk* en *Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies*. Daarnaast wijzen wij u op ons digitale dossier www.rekenkamer.nl/TweedeKamer.

Voor meer informatie over het dossier informatiepositie Tweede Kamer kunt u zich wenden tot Frank van den Broek, sectormanager Doelmatigheids- en Doeltreffendheidsonderzoek/Europese Unie, f.vandenbroek@rekenkamer.nl.

Instellingen op afstand van het Rijk

Waar gaat het over?

Veel belangrijke taken die bij wet geregeld zijn, zoals onderwijs, uitvoering van de sociale zekerheid, opsporing van strafbare feiten en handhaving van de openbare orde, beheer van natuur, en uitgifte van kentekens, worden uitgevoerd door zelfstandige instellingen. Deze instellingen worden gefinancierd met publiek geld. We noemen ze rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's). Het gaat om ongeveer 1900 instellingen. Om haar controlerende taak van instellingen op afstand van de rijksoverheid goed uit te kunnen voeren, dient de Tweede Kamer informatie te ontvangen over het functioneren en presteren van RWT's.

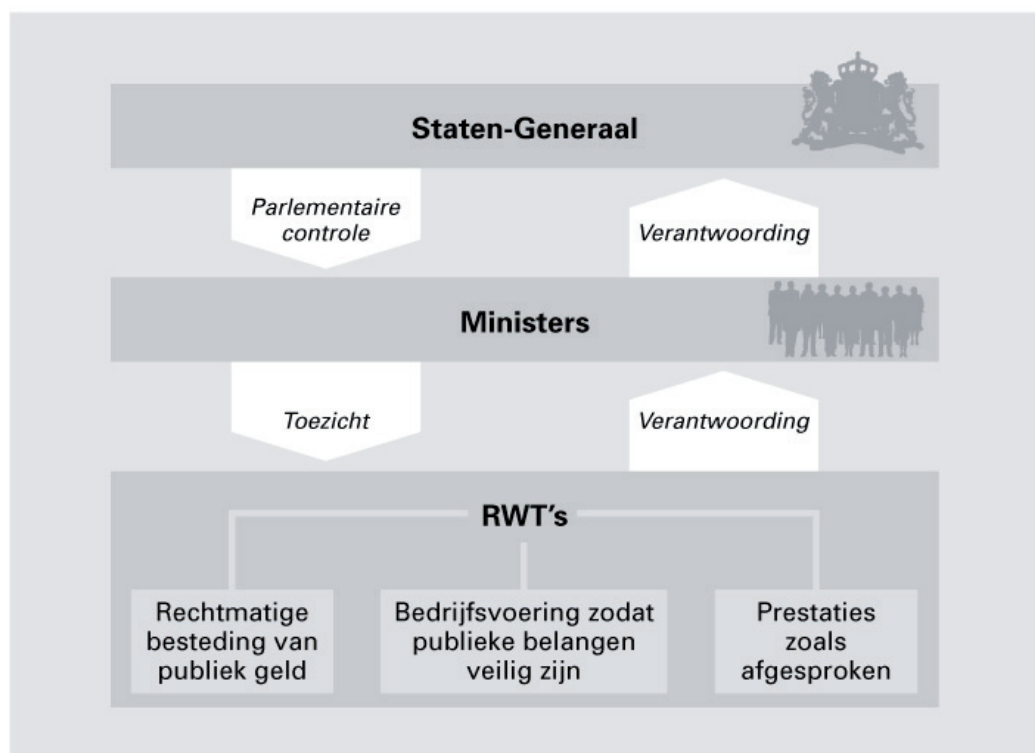
Wie is verantwoordelijk?

Waar publiek geld omgaat of publieke taken worden uitgevoerd, is een minister altijd verantwoordelijk. Dat betekent dat een minister ook altijd verantwoordelijk is voor de financiën en taakvervulling van een RWT. Bij de financiën moet de minister duidelijk kunnen maken of het publieke geld volgens de geldende wetten is geïnd, beheerd en besteed. Bij de taakvervulling moet de minister duidelijk kunnen maken of de wettelijke taken naar behoren zijn uitgevoerd. Over beide aspecten dient de minister jaarlijks een oordeel te geven.

Om hoeveel geld gaat het?

De laatste cijfers over publieke geldstromen bij RWT's die door de Algemene Rekenkamer zijn verzameld zijn uit 2004. Het ging toen om € 117,5 miljard aan inkomsten, waarvan € 46,6 miljard afkomstig was uit de rijksbegroting en € 70,9 miljard uit heffingen/premies en tarieven. Er zijn begrotingsgefinancierde RWT's zoals de politieregio's, heffing/premiegefinancierde RWT's zoals de Sociale Verzekeringsbank, en tariefgefinancierde RWT's zoals het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR). Recentere cijfers zijn er niet, omdat ministers deze bedragen niet in het departementale jaarverslag opnemen.

Relaties tussen Staten-Generaal, ministers en RWT's

Hoe staat het ervoor?

In ons onderzoek naar RWT's hebben we ons de afgelopen jaren voornamelijk gericht op de keten van controle, toezicht en verantwoording tussen Staten-Generaal, ministers en RWT's.

Toezicht ministers

Sinds ons onderzoek naar toezicht op en verantwoording door RWT's van 1998 tot heden zien we een behoorlijke vooruitgang in het toezicht van de ministers op de RWT's:

- Bijna alle ministeries hebben een visie opgesteld waarin ze aangeven hoe het toezicht op de RWT's wordt vormgegeven.
- Steeds meer RWT's geven een rechtmatigheidsverklaring af.
- Alle ministers gebruiken de prestatie-informatie die ze van de RWT's krijgen voor het bijsturen van de RWT's.

Het toezicht op de bedrijfsvoering loopt nog achter: ongeveer de helft van de ministers maakt geen gebruik van een risicoanalyse om het toezicht op de bedrijfsvoering van de RWT's vorm te geven. Dat is een probleem omdat de minister moet weten of de bedrijfsvoering zodanig is dat de publieke belangen (continuïteit, kwaliteit en doelmatigheid van de taakuitvoering) gewaarborgd zijn.

Verantwoording RWT's

De verantwoording van de RWT's aan de minister en andere belanghebbenden is ook flink verbeterd sinds 1998. Intussen beschikken bijna alle RWT's over een openbaar jaarverslag.

Verantwoording ministers

De verantwoording van de ministers aan de Staten-Generaal daarentegen is achtergebleven. De verantwoording over RWT's in het departementale jaarverslag is te summier. Gezien de hoeveelheid publiek geld die er bij de RWT's omgaat, vinden wij dat de departementale jaarverslagen inzicht moeten bieden in de uitvoering van de wettelijke taken en in de inning, het beheer en de besteding van publieke gelden door RWT's. Nu wordt de Tweede Kamer alleen over RWT's geïnformeerd in losstaande rapporten van de RWT's zelf en in een zeer korte bijlage bij het departementale jaarverslag, waarin niet alle publieke gelden zijn opgenomen en over het functioneren en presteren slechts bijzonderheden worden gerapporteerd.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van RWT's zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 5; Terugblik 2009* (2009, Tweede Kamer 30 850, nrs. 31-32).
- *Weloverwogen toezicht. Analyse van departementale toezichtsvisies* (2009, Tweede Kamer 30 850, nr. 29).
- *Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 5* (2006, Tweede Kamer 30 850, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheets *Informatiepositie Tweede Kamer, Decentrale beleidsuitvoering en Belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies*. Daarnaast wijzen wij u op www.rekenkamer.nl/BOA voor ons digitale dossier *Bestuur op Afstand*.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Cor van Montfort, sectormanager Publiek Private Samenwerking, c.vanmontfort@rekenkamer.nl.

Integriteit

Waar gaat het over?

Integriteit is een wezenlijke voorwaarde voor het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur. De overheid heeft een voorbeeldfunctie en moet betrouwbaar en onkreukbaar zijn. De Ambtenarenwet van 1 maart 2006 verplicht overheidswerkgevers om integriteitsbeleid te voeren en een gedragscode te hebben. Dit beleid moet in ieder geval gericht zijn op het bevorderen van integriteitsbewustzijn en het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. Daarnaast moeten overheden een klokkenluidersregeling hebben.

Wie is verantwoordelijk?

Ministers zijn zelf verantwoordelijk voor de integriteitszorg op hun departement. Bij instellingen op afstand van het Rijk, zoals ZBO's (zelfstandige bestuursorganen) en RWT's (rechtspersonen met een wettelijke taak), ligt de verantwoordelijkheid voor integriteitszorg primair bij de organisatie zelf. De ministers moeten echter wel in staat zijn de Tweede Kamer inzicht te verschaffen in de mate waarin de bedrijfsvoering van instellingen, waar ook de integriteitszorg onder valt, op orde is. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft een coördinerende rol bij het integriteitsbeleid in de publieke sector en een sturende rol bij het opstellen van wet- en regelgeving. Daarnaast draagt de minister van BZK de verantwoordelijkheid voor het algemene personeelsbeleid bij het Rijk en dus ook voor de integriteitszorg binnen deze sector. De minister is ook sectorwerkgever voor de politie. Over het gevoerde integriteitsbeleid en de naleving van de gedragscode dienen rijksoverheidswerkgevers jaarlijks schriftelijke verantwoording af te leggen aan de Tweede Kamer.

Om hoeveel geld gaat het?

Vanwege de verwevenheid van integriteitszorg met de algemene bedrijfsvoering, kunnen we niet aangeven welk totaalbedrag alle ministeries en instellingen op afstand uitgeven aan integriteitszorg.

Hoe staat het ervoor?

Hard en soft controls

Op 25 maart 2010 publiceerden wij het rapport *Stand van zaken integriteitszorg Rijk 2009*. Dit rijksbrede onderzoek naar de integriteitszorg bij alle ministeries is een vervolg op de nulmeting die wij in 2004 uitvoerden. Sinds 2004 heeft het merendeel van de ministeries vooruitgang geboekt bij de invulling van het stelsel van integriteitszorg. Wij constateerden de volgende aandachtspunten:

- risicoanalyse is een relatief zwak element;
- er bestaan lacunes in de (uniformiteit van de) registratie van meldingen en schendingen.

De figuur geeft per ministerie een beeld van de mate waarin invulling is gegeven aan *hard controls* in 2004 en in 2009.

Integriteitszorg in 2009 en in 2004

	AZ		BUZA		JUS		BZK		OCW		FIN		DEF		VROM		V&W		EZ		LNV		SZW		VWS	
	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004
Integriteitsbeleid	+	+	+	⊙	⊙	+	+	+	+	⊙	+	⊙	+	+	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	+	⊙
Gedragcode	+	—	+	+	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	+	+	+	+	+	⊙	+	⊙	+	+	+	+	—
Beleidsvaluatie	+	—	+	—	⊙	—	⊙	—	+	—	—	—	+	⊙	+	—	+	+	+	—	⊙	⊙	+	—	⊙	—
Risicoanalyse	+	⊙	+	+	—	—	⊙	—	⊙	+	—	⊙	—	⊙	+	⊙	+	⊙	⊙	⊙	+	—	⊙	—	+	—
Interne controle	+	—	+	⊙	⊙	—	+	⊙	+	⊙	⊙	—	—	—	⊙	⊙	+	⊙	+	+	—	⊙	+	—	—	⊙
Integriteitsaudits	+	⊙	+	—	+	+	+	+	⊙	+	+	—	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	—	+	—	+
Meldingenregistratie	+	⊙	+	—	+	⊙	+	⊙	+	⊙	⊙	⊙	+	+	+	⊙	+	⊙	+	⊙	⊙	+	+	—	—	⊙
Inbreukenregistratie	+	⊙	+	⊙	+	—	+	—	+	⊙	+	⊙	—	—	+	⊙	+	⊙	+	+	⊙	+	+	⊙	—	⊙
Onderzoeksprotocol	+	+	+	+	+	+	+	⊙	+	⊙	—	⊙	+	—	+	+	+	+	—	—	+	+	+	⊙	⊙	⊙
Aangifte OM	+	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Registratie bestraffingen	+	—	+	—	+	—	+	—	+	—	+	—	—	—	+	—	+	+	+	+	⊙	—	+	—	—	—

+ Wel in voorzien ⊙ Ten dele in voorzien — Niet in voorzien

Naast *hard controls* zijn *soft controls* (beheersmaatregelen gericht op het bevorderen van een integere cultuur) van grote betekenis voor de integriteit van werknemers. Uit ons onderzoek bleek het volgende:

- slechts een minderheid van de medewerkers beoordeelt het voorbeeldgedrag en de ethische sturing door de leiding als positief;
- veel medewerkers zijn niet bekend met integriteitsmaatregelen.

Recente ontwikkelingen

In 2008 heeft het Ministerie van BZK een inventarisatie gehouden naar het integriteitsbeleid bij het openbaar bestuur en de politie. Sinds november 2008 is er een landelijk model voor de uniforme registratie van integriteitschendingen. In juni 2009 heeft het kabinet de *Nederlandse code voor goed openbaar bestuur* aan de Tweede Kamer aangeboden. Op 1 januari 2010 is de vernieuwde klokkenluidersregeling in werking getreden voor het Rijk en de politie. Er komt een onafhankelijk centraal meldpunt klokkenluiden, een advies- en verwijspunt klokkenluiden voor overheid en bedrijfsleven en een onderzoekspunt integriteitsschendingen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

In onze onderzoeken staat de institutionele integriteit (de onkreukbaarheid van de organisatie zelf) centraal. Onderzoek naar de integriteitszorg bij RWT's is een vast onderdeel van ons onderzoek naar toezicht en verantwoording bij en functioneren van RWT's.

Publicaties

- *Stand van zaken integriteitszorg Rijk 2009* (2010, Tweede Kamer 32 341, nrs. 1–2).
- *Zorg voor integriteit. Een nulmeting naar integriteitszorg in 2004* (2005, Tweede Kamer 30 087, nrs. 1–2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/integriteit voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Verantwoordingsdag

Elke derde woensdag in mei is het Verantwoordingsdag. Op deze dag legt het kabinet verantwoording af over de financiën en het gevoerde beleid van het afgelopen jaar. De minister van Financiën biedt op Verantwoordingsdag namens het kabinet het Financieel Jaarverslag van het Rijk (FJR) en de departementale jaarverslagen aan de Tweede Kamer aan. In een Verantwoordingsbrief licht de minister-president namens het kabinet de behaalde beleidsresultaten toe.

Opzet van de jaarverslagen

Sinds het begrotingsjaar 2002 is het de bedoeling dat begrotingen en jaarverslagen van de departementen op dezelfde manier zijn opgesteld. Deze manier van begroten en verantwoorden is ook bekend onder de naam VBTB: Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording.

Een departementale begroting geeft antwoord op de vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat gaat dat kosten?

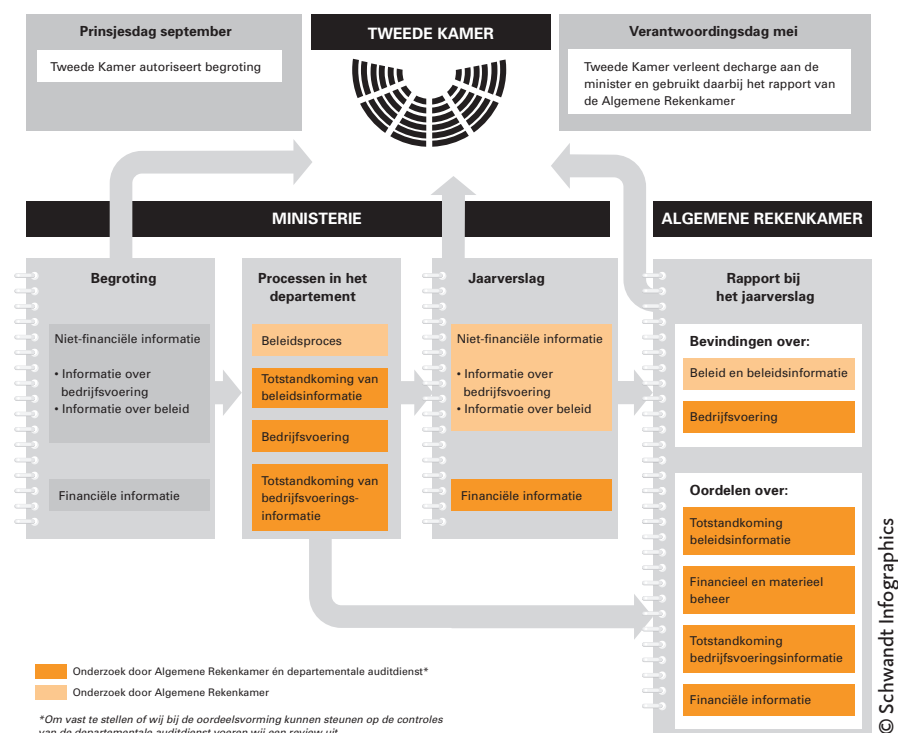
Een departementaal jaarverslag geeft antwoord op de vragen:

- Hebben we bereikt wat we voor ogen hadden?
- Hebben we gedaan wat we daarvoor zouden doen?
- Heeft het gekost wat we dachten dat het zou kosten?

Taak Algemene Rekenkamer

Op Verantwoordingsdag presenteren wij ons oordeel over het financieel jaarverslag van het Rijk (de rijksrekening) en onze oordelen over de jaarverslagen, inclusief de daarin opgenomen beleidsinformatie, en de bedrijfsvoering van de ministeries. Ook vestigen wij de aandacht op de kwaliteit van de verantwoording over het jaar en schetsen wij de ontwikkeling door de jaren heen. We beoordelen dus of de cijfers kloppen en of de cijfers over de juiste dingen gaan.

De president van de Algemene Rekenkamer, Saskia J. Stuiveling, biedt onze rapporten bij de departementale jaarverslagen aan de voorzitter van de Tweede Kamer aan. Zij doet dit in de plenaire zaal van de Tweede Kamer.

Verantwoordingsdag 2010

Conclusies Algemene Rekenkamer

Beleidsinformatie

- *Ontbrekende informatie over effecten*
Over ruim € 44 miljard is in de jaarverslagen nauwelijks aangegeven of ministers ermee hebben bereikt wat zij wilden bereiken. Dit is 44% van de in totaal € 101 miljard beleidsuitgaven in 2009 van de acht ministeries die niet deelnemen aan het experiment 'Verbeteren verantwoording en begroting'.
- *Ontbrekende informatie over prestaties*
Van meer dan € 4,5 miljard van de rijksuitgaven is niet duidelijk of deze middelen besteed zijn aan de afgesproken prestaties. Van € 37 miljard van de uitgaven is zeer beperkt aangegeven of ministers ermee hebben gedaan wat zij zouden doen.
- *Informatiepositie Tweede Kamer vraagt aandacht*
Steeds vaker wordt in de jaarverslagen uitgelegd waarom informatie over geleverde prestaties en bereikte effecten ontbreekt. Maar er is weinig vooruitgang in het concreter formuleren van doelstellingen en prestaties. De beschikbaarheid van beleidsinformatie is de afgelopen jaren nauwelijks toegenomen. Als deze informatie ontbreekt, kan de Tweede Kamer niet goed beoordelen of de ministers de uitgaven conform de gemaakte afspraken hebben gedaan.

Bedrijfsvoering

- *Minder dan 5% onvolkomenheden in de bedrijfsvoering Rijk*
In bijna 5% van de bedrijfsvoeringsprocessen van het Rijk hebben wij onvolkomenheden geconstateerd, waaronder een aantal hardnekkige.
- *Nauwelijks voortgang in aanpak hardnekkige problemen*
Als wij komend jaar onvoldoende voortgang zien in de aanpak van de hardnekkige problemen in de bedrijfsvoering van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie, Financiën (Belastingdienst), SZW en VWS zullen wij overwegen om daartegen bezwaar te maken.

Rechtmatigheid

- *Rijksrekening en saldibalans van het Rijk 2009 goedgekeurd*
Rijksbreed gezien blijft er sprake van een hoog niveau van rechtmatigheid.
- *Van de 28 jaarverslagen voldoen er 26*
Bij de Ministeries van VROM en VWS is een dusdanig deel van het geld niet volgens de regels vastgelegd of besteed, dat de tolerantiegrens op jaarverslagniveau is overschreden. Vorig jaar voldeden vier jaarverslagen niet.

Uitkomsten Verantwoordingsdebat 2010

Het Verantwoordingsdebat van 20 mei 2010 is uitgemond in vier door een meerderheid van de Tweede Kamer aangenomen moties. Het gaat hierbij om uiteenlopende onderwerpen als een afdwingbare norm voor de inhuur van externen door ministeries, het in dienst nemen van meer WSW'ers en Wajongers, een verbod op speculaties met behulp van kredietverzekeringen en een toets van de staatsbalans door de Algemene Rekenkamer. Met laatstgenoemde motie (Van Geel c.s., Kamerstuknummer 32 360 nr. 4) schaaft de Tweede Kamer zich achter een oproep van de president van de Algemene Rekenkamer om meer inzicht van de Kamer in de gevolgen van kredietcrisismaatregelen voor het huishoudboekje van de Staat.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Jaarlijks publiceren wij op verantwoordingsdag *Rijk Verantwoord* en onze rapporten bij de departementale jaarverslagen.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze themawebsite www.rekenkamer.nl/Verantwoordingsdag. Voor meer informatie over verantwoordingsdag kunt u zich wenden tot Joost Aerts, voorlichter van de afdeling communicatie, voorlichting@rekenkamer.nl.

Vernieuwing Rijksdienst

Waar gaat het over?

In de nota *Vernieuwing Rijksdienst* geeft de regering aan dat ons land recht heeft op een zo goed mogelijk bestuur en dus ook een zo goed mogelijke ambtelijke dienst. Hoewel de regering grote waardering heeft voor de prestaties van de ambtenaren is zij van mening dat de overheid beter en kleiner kan.

In beleidsprogramma 'Samen werken, samen leven' nam het kabinet-Balkenende IV daarom als doelstelling op: het realiseren van een overheid die beter werk levert met minder mensen. In het programma *Vernieuwing Rijksdienst* is vastgelegd dat dit tussen 2007 en 2011 via verschillende projecten bereikt moet worden. De Tweede Kamer zou hierover twee voortgangsrapportages per jaar ontvangen: in het voorjaar over 'minder' en 'beter', in het najaar over 'beter'.

Over de verkleining van de rijksdienst is afgesproken dat pas aan de taakstelling is voldaan als zowel bespaard wordt op de uitgaven voor personeel (€ 630 miljoen) als het aantal fte's (12.800) is verminderd. Deze afspraak wordt het 'dubbel slot' genoemd. Zo wordt verzekerd dat er niet alleen sprake is van een goedkopere overheid maar ook van een daadwerkelijk kleinere overheid. De taakstelling is verdeeld over 2008 (1/8 deel), 2009 (1/8 deel), 2010 (1/4 deel) en 2011 (1/2 deel). Wat de verbetering van de rijksdienst betreft is het beleid minder vastomlijnd. Van veel projecten uit het programma *Vernieuwing Rijksdienst* is bijvoorbeeld niet onderbouwd hoe deze bijdragen aan de verbetering van de overheid.

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de coördinatie van het programma *Vernieuwing Rijksdienst* en voor de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer. De vakministers zijn verantwoordelijk voor de verschillende projecten uit het programma en voor het realiseren van de taakstelling op hun eigen ministeries. De minister van BZK is dus niet verantwoordelijk voor de voortgang van alle afzonderlijke projecten die onder het programma *Vernieuwing Rijksdienst* vallen.

Om hoeveel geld gaat het?

Het programma Vernieuwing Rijksdienst wordt gefinancierd uit zowel de verschillende departementale begrotingen als uit een eenmalige kabinetsinvestering van € 438 miljoen.

De projecten die geen budget krijgen toebedeeld uit de eenmalige kabinetsinvestering worden door de departementen zelf gefinancierd. De omvang en het doel van deze investeringen staan echter niet duidelijk beschreven in de departementale begrotingen. Er wordt in de begrotingen namelijk niet aangegeven of een project een onderdeel is van het programma Vernieuwing Rijksdienst. Dit maakt het voor de Tweede Kamer onmogelijk om inzicht te krijgen in de totale kosten van het programma.

Hoe staat het ervoor?

Derde voortgangsrapportage

In 2009 concludeerden we dat de derde voortgangsrapportage Vernieuwing Rijksdienst op een aantal punten kan worden aangescherpt om de Tweede Kamer beter te informeren en beter in staat te stellen de voortgang van de personele taakstelling te bewaken.

Wij hebben twee aanbevelingen gedaan:

- Het opnemen van bedragen voor externe inhuur in de voortgangsrapportages over de personele taakstelling.
- Het opnemen van de koppeling tussen de taakstelling en realisatie, en de toegestane beleidsintensiveringen in de voortgangsrapportages. De voorgaande kabinetten hebben namelijk intensiveringen toegestaan waardoor het netto eindresultaat lager uitvalt dan de cijfers voor de taakstelling doen vermoeden. Door een toegestane groei van 6610 fte is het netto eindresultaat van de afslanking, indien zowel de besparingen als de intensiveringen gerealiseerd worden, 6090 fte.

Vierde, vijfde en zesde voortgangsrapportage

In september 2009 is de vierde voortgangsrapportage verschenen en in mei 2010 de vijfde voortgangsrapportage, beide over de kwaliteit van de rijksoverheid. In mei 2010 is tevens de zesde voortgangsrapportage verschenen, over de personele taakstelling. Hierin is de koppeling tussen taakstelling, realisatie en beleidsintensiveringen opgenomen, zoals wij hebben aanbevolen. De bedragen voor externe inhuur zijn echter niet opgenomen in deze voortgangsrapportage.

Gezien de verdeling van de taakstelling over de jaren heen moet het zwaartepunt van de personele taakstelling nog komen. Driekwart ervan is namelijk gepland in 2010 en 2011.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de vernieuwing van de rijksdienst zijn onder andere te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Rijk Verantwoord 2009* (2010, Tweede Kamer 32 360, nr. 2).
- *Staat van de beleidsinformatie 2009* (2009, Tweede Kamer 31 939, nr. 1).
- *Staat van de beleidsinformatie 2008* (2008, Tweede Kamer 31 456, nrs. 1-2).
- *Kamerbrief 'Beoordeling derde voortgangsrapportage Vernieuwing Rijksdienst'* (2009, Tweede Kamer 31 490, nr. 31).
- *Rapport bij het Jaarverslag 2008 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* (2009, Tweede Kamer 31 924, nr. 2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/vrd voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/JUS, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Betuweroute

Waar gaat het over?

De Betuweroute is een goederenspoorlijn van de Maasvlakte tot de Duitse grens bij Zevenaar.

De Betuweroute - 160 km - is aangelegd om:

- een goede verbinding te krijgen tussen de zeehavengebieden en het achterland;
- het Nederlandse goederenspoorwegnet te integreren in het Europese net van verbindingen voor goederenvervoer;
- het aantal vrachtautokilometers te verminderen.

Bij de aanleg zijn woonkernen zoveel mogelijk gemeden; voor meer dan driekwart loopt de spoorlijn parallel aan de autosnelweg A15. Op vijf plaatsen in de route zijn tunnels aangelegd, met een totale lengte van twintig kilometer. Bij Barendrecht is een overkapping van anderhalve kilometer lengte over negen sporen heen gebouwd. Ten slotte zijn er circa 190 faunapassages gemaakt: buizen en tunneltjes onder de spoorbaan waardoor dieren het spoor kunnen passeren.

Bijzondere vermelding verdient de tunnel onder het Pannerdensch Kanaal. De meerkosten daarvan (ten opzichte van een brug) bedroegen volgens ramingen uit de begintijd van het project zo'n 250 miljoen gulden. Voor de tunnel werd gekozen om het landschap te ontzien.

In 1993 heeft de Tweede Kamer de aanleg van de Betuweroute tot Groot Project benoemd om intensiever op de hoogte gehouden te worden van de voortgang van het project. Eind 1996 werd het definitieve Tracébesluit vastgesteld. Hiermee eindigde het voortraject en begon de realisatiefase. In 2009 was de aanleg gereed. In 2010 is een eindevaluatie van de aanleg opgesteld, op basis waarvan het Groot Project beëindigd kan worden. Het project Betuweroute verkeert nu in de exploitatiefase.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) is verantwoordelijk voor de aanleg van de Betuweroute. Het Ministerie van VenW fungeerde namens het Rijk als opdrachtgever van ProRail. ProRail is verantwoordelijk voor de capaciteit, betrouwbaarheid en veiligheid van het gehele Nederlandse spoorweginet. ProRail was ook verantwoordelijk voor de voorbereidingen, de ontwerpprocessen en de bouw van de Betuweroute en is opgetreden als aanbestedende partij. De exploitatie en het beheer zijn eveneens in handen gegeven van ProRail.

Om hoeveel geld gaat het?

Het oorspronkelijke budget voor de aanleg van de Betuweroute was € 3,7 miljard (prijsspeil 1995). Het project heeft volgens de eindevaluatie uiteindelijk € 4,7 miljard gekost (prijsspeil 2008). Na inflatiecorrectie komt dit neer op een bedrag van € 3,9 miljard op het prijspeil van 1995. Daarmee kent het project een kostenoverschrijding van 4%. Deze overschrijding wordt voor het merendeel verklaard door de wijzigingen van de reikwijdte waartoe in overleg met de Tweede Kamer in de loop der jaren is besloten.

Hoe staat het ervoor?

Nut en noodzaak

In ons onderzoek *Beleidsinformatie Betuweroute* (2000) concludeerden wij dat bij aanvang van het project een goede kosten-batenanalyse ontbrak. Een onderbouwing van nut en noodzaak van de Betuweroute en alle potentiële effecten is niet gemaakt. Ook werden alternatieven voor het goederenvervoer - zoals vervoer via de binnenvaart of het bestaande spoor - onvoldoende afgewogen.

Projectbeheersing

Het rendement van de inspanningen van het Ministerie van VenW om de kosten van het project 'aanleg Betuweroute' te beheersen is teleurstellend gebleken, met name in de periode vóór 1998. In de rapporten *Aanleg Betuweroute* (2001) en *Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute* (2003) hebben we gekeken naar de financiering en projectbeheersing van de Betuweroute. We constateerden hierin dat de projectbeheersing verbeterd diende te worden. Ook deden we aanbevelingen om de informatievoorziening aan de Tweede Kamer te verbeteren.

In ons terugblikonderzoek van 2005 constateerden we dat de informatievoorziening aan de Tweede Kamer verbeterd was. Onze aanbevelingen omtrent de projectbeheersing bleken op veel onderdelen niet opgevolgd.

Eindevaluatie

In 2010 is de eindevaluatie van de aanlegfase van de Betuweroute afgerond. Deze eindevaluatie omvat uitsluitend de aanlegfase van de Betuweroute en dus niet de exploitatie. Op basis van deze evaluatie is dus nog niet te vast te stellen of de keuze voor de Betuweroute zinvol is geweest. De vraag of de kosten van het aanleggen van de Betuweroute opwegen tegen de uiteindelijke baten kan pas in een later stadium worden vastgesteld.

Wij hebben de eindevaluatie niet onderzocht.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de Betuweroute zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Terugblik Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute* (Algemene Rekenkamer, 2005).
- *Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute* (2003, Tweede Kamer 28 724, nr. 8).
- *Aanleg Betuweroute* (2001, Tweede Kamer 28 070, nrs. 1-2).
- *Beleidsinformatie Betuweroute* (2000, Tweede Kamer 27 195, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheets *Grote Projecten* en *ProRail* en op www.rekenkamer.nl/betuweroute en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

HSL-Zuid

Waar gaat het over?

De hogesnelheidslijn (HSL-Zuid) is aangelegd tussen 2000 en 2006. De HSL-Zuid werd in 2009 in gebruik genomen.

De HSL-Zuid is Nederlands eerste hogesnelheidslijn; door deze lijn kan de reistijd Amsterdam-Parijs verkort worden. In september 2009 is de Fyra gaan rijden over de HSL-Zuid Amsterdam-Schiphol-Rotterdam. De reistijd van 70 minuten is afgenomen naar 41 minuten. Deze trein rijdt eenmaal per uur in beide richtingen. Sinds december 2009 rijden er eveneens zeven HSL-treinen per dag op het traject Amsterdam-Brussel-Parijs. Hierbij is de reistijd van 4 uur en 9 minuten afgenomen naar 3 uur en 18 minuten. De reistijd Rotterdam-Antwerpen is teruggebracht van 65 naar 31 minuten. Er zullen ook verbindingen komen met Den Haag en Breda.

De HSL-Zuid moet een volwaardige aansluiting op het Europese net van hogesnelheidslijnen vormen, die de sterk groeiende grensoverschrijdende mobiliteit kan opvangen. Ook moet de HSL-Zuid een bijdrage leveren aan het vervangen van weg- en luchtverkeer door milieuvriendelijk vervoer per trein. In 1996 besloot de Tweede Kamer dat de HSL-Zuid een Groot Project werd.

Wie is verantwoordelijk?

Het project HSL-Zuid is een groot infrastructuurproject dat valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat (VenW). Voor de aanleg en de exploitatie wordt gebruik gemaakt van een publiek-private samenwerking (PPS).

Voor de 'onderbouw' (aanleg van de fundering van de HSL) en het vervoer (gebruik van de infrastructuur) is ProRail verantwoordelijk. ProRail is verantwoordelijk voor de capaciteit, betrouwbaarheid en veiligheid van het gehele Nederlandse spoorwegnet, inclusief de HSL-Zuid. Infrasppeed is verantwoordelijk voor de 'bovenbouw' van de HSL-Zuid: de rails, het elektrische systeem, het communicatie-, beveiligings- en signaleringssysteem, de geluidschermen, et cetera. Infrasppeed heeft een contract met de Staat met een looptijd van 25 jaar (2006-2031). In dit contract valt de aanleg en het onderhoud van de bovenbouw. Het vervoer over de HSL-Zuid is gegund aan de High Speed Alliance (HSA), negentig procent eigendom van NS en tien procent van KLM, op basis van een vervoersconcessie voor 15 jaar (2009-2024). HSA betaalt aan de Staat een vergoeding voor het gebruik van de infrastructuur.

Om hoeveel geld gaat het?

Het oorspronkelijke budget voor de HSL-Zuid bedroeg € 3,4 miljard (prijspeil 1995). Per 31 december 2009 is het budget € 6,4 miljard (prijspeil 2009). Omgerekend naar prijspeil 1995 komt dit neer op een bedrag van € 5,3 miljard. Dit betekent een overschrijding van 55%.

Daarnaast moet de Staat een vergoeding gaan betalen aan Infrasppeed voor het gebruik van de infrastructuur gedurende 25 jaar: totaal € 3 miljard.

Daar staan wel jaarlijkse inkomsten tegenover die de HSA aan de Staat moet gaan betalen voor het vervoer over de infrastructuur: € 163 miljoen per jaar.

Hoe staat het ervoor?

Onderzoek 2007

In ons onderzoek *Risicobeheersing HSL-Zuid* (2007) kwamen wij tot een aantal conclusies:

- De gekozen PPS-constructies bemoeilijken het beheersen van risico's en voorkomen van financiële tegenvallers tijdens de aanlegfase. In de contracten zijn veel risico's bij de private partijen gelegd. In praktijk blijkt echter dat de Staat veelal opdraait voor de tegenvallers. Wel stelde de minister de Tweede Kamer in de aanlegfase steeds juist, tijdig en volledig op de hoogte van de tegenvallers en de consequenties ervan.
- In de exploitatiefase van de HSL-Zuid zitten grote risico's waar het ministerie geen vat op heeft.

Beleidsinformatie

Uit de 26e voortgangsrapportage HSL-Zuid (maart 2010) blijkt het volgende:

- Er zijn technische problemen waardoor de ingebruikname door de HSA beperkt wordt. Hierdoor is Breda bijvoorbeeld nog niet aangesloten op het traject.
- De samenwerking tussen de HSA en de Belgische exploitant (NMBS) verloopt nog altijd niet soepel.
- De levering van het materiaal en het testen van de beveiligingssystemen lopen niet volgens planning.
- Eerder gesignaleerde risico's in de geluidsbelasting van omwonenden blijken mee te vallen.
- Fyra heeft een bezettingsgraad van 15%, terwijl een gemiddelde NS-trein een bezettingsgraad van 29% heeft.
- Voor de resterende fase van de aanleg van de HSL-Zuid wordt een financiële tegenvaller geraamd van € 76 miljoen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten over de HSL-Zuid zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Risicobeheersing HSL-Zuid* (2007, Tweede Kamer 31 072, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/hsl en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/ VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Ecologische Hoofdstructuur

Waar gaat het over?

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van natuurgebieden waarin de natuur wordt versterkt en beschermd. Het idee achter de EHS is dat geïsoleerd liggende kleine gebieden worden uitgebreid en met elkaar verbonden. Zo moet worden voorkomen dat dieren en planten uitsterven. Tot de EHS behoren:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en de verbindingzones hiertussen;
- landbouwgebieden met agrarisch natuurbeheer;
- grote wateren zoals de Noordzee, de Waddenzee, het IJsselmeer en de grote rivieren.

Het concept EHS is in 1990 geïntroduceerd. De EHS op het land moet in 2018 zijn gerealiseerd en zal dan een totale oppervlakte van ongeveer 728.500 hectare omvatten. Dat is gelijk aan ongeveer 17,5% van de totale oppervlakte van Nederland. Het natte deel van de EHS omvat zes miljoen hectare aan bestaande meren, rivieren en de Nederlandse delen van de Noord- en Waddenzee.

Het droge deel van de EHS is tevens onderdeel van een Europees netwerk van natuurgebieden: Natura 2000. Ook bijna alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in Nederland vallen binnen de EHS.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is als eerst verantwoordelijke bewindspersoon voor de EHS aanspreekbaar op de beleidsresultaten. Daarnaast zijn bij het EHS-beleid betrokken: de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) vanuit zijn verantwoordelijkheid voor milieuvraagstukken en de minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de waterstaat.

De uitvoering van het beleid geschiedt grotendeels door de provincies.

Om hoeveel geld gaat het?

De realisatie van de EHS is voor het grootste deel begroot op artikel 23 *Natuur* van de begroting van LNV. In 2010 gaat het om een totaalbedrag aan geplande uitgaven van € 503 miljoen. Hiervan is € 350 miljoen bestemd voor EHS-beleid en € 89 miljoen voor de apparaatskosten (EHS en niet-EHS tezamen). Uit diverse andere begrotingsartikelen en -hoofdstukken komen ook middelen die bijdragen aan de EHS. Daarom is moeilijk exact vast te stellen hoeveel geld de EHS kost.

In het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) *Natuur* (2-3-2010, LNV) is een doorberekening gemaakt van de totaal geraamde kosten voor het realiseren van de beleidsdoelen voor de EHS. Er bleek te weinig geld begroot te zijn voor de realisatie van de ambities.

Hoe staat het ervoor?

Voortgangsrapportage

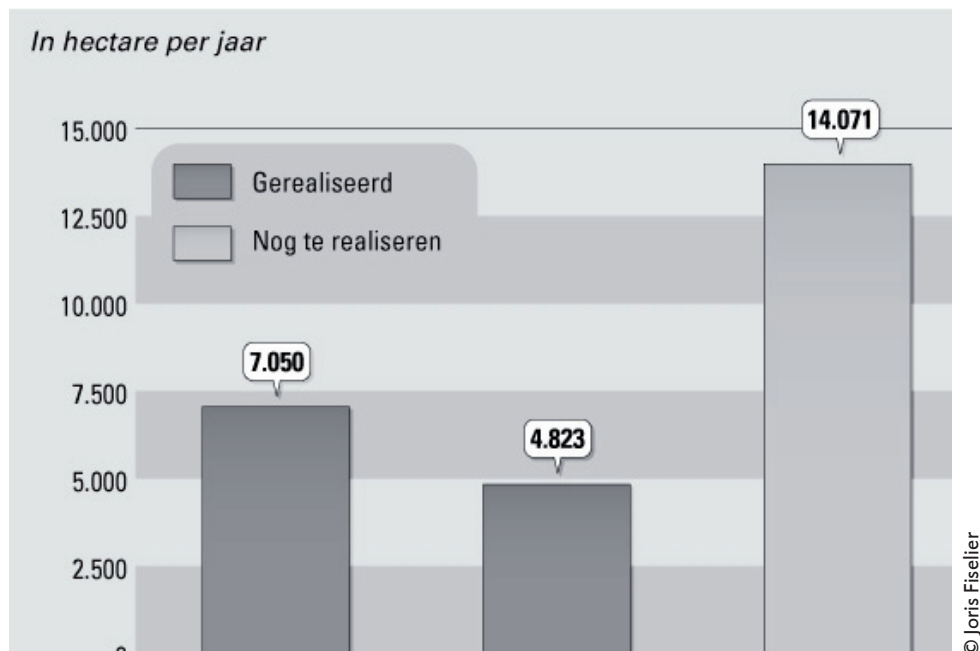
De Tweede Kamer heeft in april 2007 de EHS tot Groot Project benoemd. Daarmee geeft de Tweede Kamer te kennen dat zij extra goed op de hoogte wil blijven van de voortgang van dit project. In het geval van de EHS is dat echter lastig, omdat op 1 januari 2007 de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg) in werking is getreden. Op grond van die wet zijn de EHS-gelden en de bijbehorende taken en verantwoordelijkheden namelijk grotendeels gedecentraliseerd naar de provincies. Bovendien is afgesproken dat provincies zich pas na zeven jaar hoeven te verantwoorden tegenover de rijksoverheid over het gevoerde beleid en de beleidsresultaten. Hierdoor zal de minister van LNV de Tweede Kamer niet over de voortgang kunnen informeren met de frequentie die de Procedureregeling Grote Projecten voorschrijft: tweemaal per jaar. Minister en Tweede Kamer zijn een lagere rapportagefrequentie overeengekomen: eenmaal per jaar. De minister baseert deze rapportages op de jaarrapportages van de provincies.

Tempo te laag

In 2006 stelden wij vast dat er nog veel moest gebeuren om de realisatie van de EHS-beleidsdoelen in 2018 mogelijk te maken. We constateerden een gebrek aan sturing door het Ministerie van LNV en de provincies. Daardoor is niet duidelijk wat precies bij de EHS hoort, hoe dit moet worden beschermd en hoe provincies en gemeenten moeten sturen op milieukwaliteit en samenhang van de EHS.

In ons terugblikonderzoek in 2009 hebben we geconstateerd dat de sturing en implementatie van het EHS-beleid inmiddels is verbeterd, maar dat het tempo is afgenomen. Het huidige tempo is niet hoog genoeg om de kwantitatieve en kwalitatieve doelen tijdig te bereiken. De minister van LNV heeft herhaaldelijk aangegeven onverkort te willen vasthouden aan de doelstelling om 275.000 hectare nieuwe EHS te realiseren in 2018.

Gemiddeld aantal hectare dat per jaar gerealiseerd is en nog moet worden gerealiseerd om de EHS-doelstelling van 2018 te halen

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de EHS zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Staat van de beleidsinformatie 2009* (2009, Tweede Kamer 31 939, nrs. 1-2).
- *Ecologische Hoofdstructuur; Terugblik 2009* (2009, Tweede Kamer 30 825, nrs. 27-28).
- *Bescherming van natuurgebieden* (2007, Tweede Kamer 31 074, nrs. 1-2).
- *Ecologische Hoofdstructuur* (2006, Tweede Kamer 30 825, nrs. 1-2).

In 2010-2011 zullen wij het onderzoek 'Duurzame ruimtelijke inrichting' uitvoeren.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/ehs voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Kees Bruin, sectormanager EZ/LNV, k.bruin@rekenkamer.nl.

Maaswerken

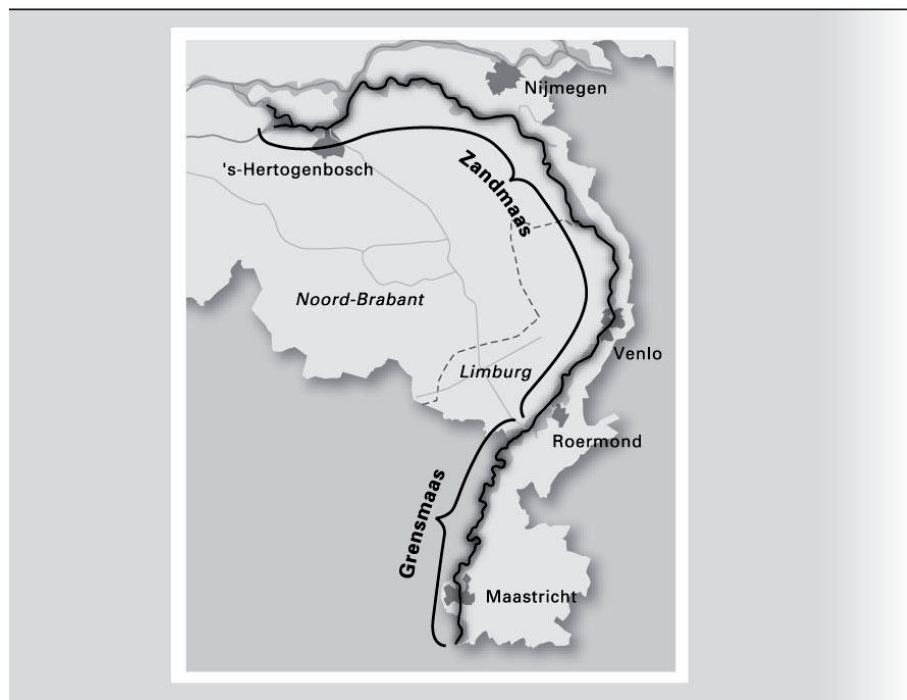
Waar gaat het over?

Na de overstromingen van de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 heeft het kabinet besloten wijzigingen aan te brengen in de loop van de Maas. In april 1997 tekenden het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW), het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincie Limburg hiertoe een bestuursovereenkomst. Het project Maaswerken ging hiermee officieel van start. Met dit project moet de bescherming van de inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater in de Maas verbeterd worden. Naast hoogwaterbescherming zijn natuurontwikkeling en delfstoffenwinning doelen van dit project.

In april 2002 heeft de Tweede Kamer Maaswerken aangewezen als Groot Project.

Het project Maaswerken is onderverdeeld in twee deelprojecten:

- Het deelproject Zandmaas beslaat het noordelijk gelegen deel van de Maas, gelegen tussen Roermond en Den Bosch. De uitvoering van Zandmaas is gestart in 2005, het deelproject heeft een beoogde einddatum van 2015.
- Het deelproject Grensmaas beslaat het zuidelijke deel van de Maas, gelegen tussen Maastricht en Roosteren. De uitvoering van Grensmaas is gestart in 2007, met een beoogde einddatum van 2017.

© Mediagraphix

Wie is verantwoordelijk?

Het project Maaswerken is een samenwerkingsverband tussen de Ministeries van VenW en LNV en de provincie Limburg. De minister van VenW biedt, mede namens de minister van LNV, de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer aan. De verschillende maatregelen worden uitgevoerd door Rijkswaterstaat.

Bij het deelproject Grensmaas is sprake van publiek-private samenwerking. Dit deelproject wordt uitgevoerd door het Consortium Grensmaas. In dit consortium werken grindproducenten, aannemers en de Vereniging Natuurmonumenten samen.

Om hoeveel geld gaat het?

In de zestiende voortgangsrapportage bedraagt het totale projectbudget van zowel het Ministerie van VenW als van LNV € 696,4 miljoen (prijsspeil 2009):

- voor het project Grensmaas € 542,6 miljoen;
- voor het project Zandmaas € 153,8 miljoen.

Hoe staat het ervoor?

Informatievoorziening Tweede Kamer

In 2007 hebben wij onderzoek gedaan naar het project Maaswerken. We concludeerden dat de Tweede Kamer over het algemeen op een heldere manier geïnformeerd is over de doelen en de uitvoering van het project. De Tweede Kamer is via voortgangsrapportages frequent op de hoogte gebracht van wijzigingen in de projectdoelen en de afzonderlijke prestatiedoelen voor Zandmaas en Grensmaas. Ook constateerden wij dat de kwaliteit van de informatievoorziening aan de Tweede Kamer over de kosten in de loop der jaren fors is toegenomen.

Minder positief waren we over:

- de communicatie met de Tweede Kamer over het moment waarop volledige hoogwaterbescherming zou worden geboden;
- het achterwege blijven van een basisrapportage;
- de manier waarop eerder gerapporteerd werd over het risicoprofiel;
- het in de voortgangsrapportages ontbreken van de discussie over actualisatie van het waterveiligheidsbeleid. Er worden namelijk verkennende activiteiten verricht naar externe ontwikkelingen die op termijn van invloed kunnen zijn op het project en het gewenste hoogwaterbeschermingsniveau. Zonder weergave van deze discussie zijn de voortgangsrapportages beperkt bruikbaar voor een discussie over de actualiteit van het pakket aan maatregelen in de projecten Zandmaas en Grensmaas.

Recente ontwikkelingen

Op 21 april 2010 heeft de minister van VenW de zeventiende voortgangsrapportage Zandmaas en Grensmaas aan de Tweede Kamer gestuurd. In deze rapportage schrijft de minister dat de afgelopen periode geen aanleiding geeft om de einddoelen bij te stellen, maar hij maakt daarbij een uitzondering voor de zogenaamde sluitstukkaden. Uit onderzoek is gebleken dat er meer kaden versterkt en aangelegd moeten worden om de toegezegde hoogwaterbescherming in Limburg te realiseren dan nu is opgenomen in de scope van het project Maaswerken. De minister is met de betrokken partijen in overleg, maar geeft aan dat de discussie over de sluitstukkaden consequenties heeft voor scope, tijd en geld voor het project Maaswerken. Daarnaast blijft het halen van de natuurdoelstelling voor de Zandmaas een aandachtspunt.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van het project Maaswerken zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Staat van de Beleidsinformatie 2007* (2007, Tweede Kamer 31 029, nr. 1).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/water en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

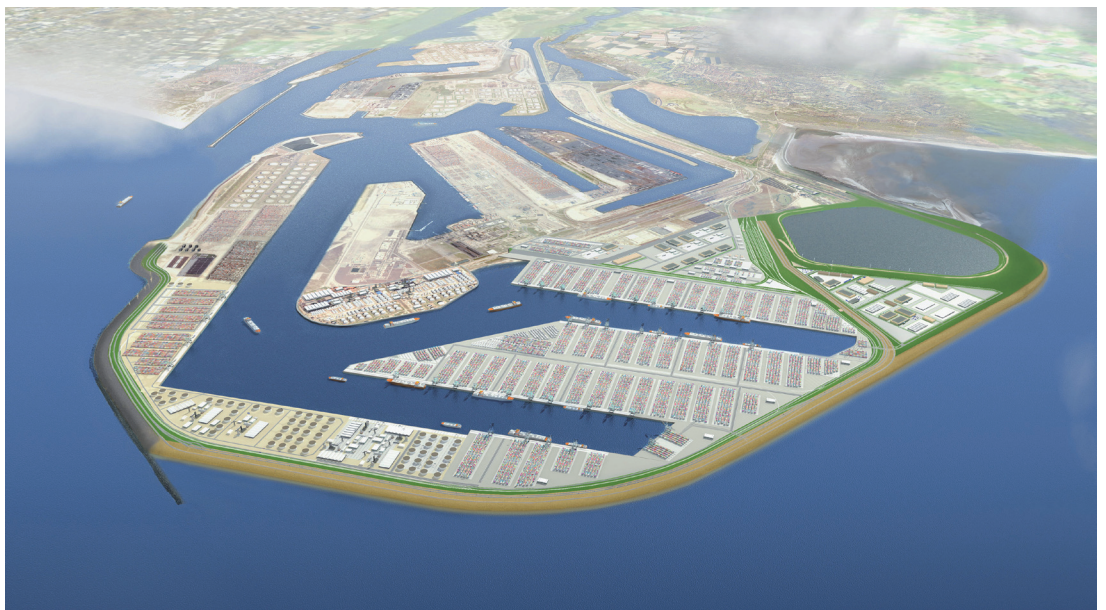
Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Project Mainportontwikkeling Rotterdam

Waar gaat het over?

De Rotterdamse haven is de grootste haven van Europa en van groot belang voor de Nederlandse economie. Het Project Mainportontwikkeling Rotterdam heeft als doel om de mainportfunctie van de Rotterdamse haven te versterken. In de toekomst wordt een tekort aan ruimte voor industrie- en havenfuncties verwacht. Onder meer door de aanleg van de Tweede Maasvlakte moet dit tekort worden opgeheven. Tegelijkertijd moeten problemen met de leefbaarheid van de omgeving worden voorkomen. Het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR) kent daarom een dubbele doelstelling: enerzijds de ontwikkeling van industrie- en havengebied en anderzijds de ontwikkeling van natuur en milieu en de kwaliteit van de leefomgeving.

PMR bestaat uit drie deelprojecten. In het deelproject landaanwinning wordt maximaal 1000 hectare netto haven- en industrieterrein aangelegd. In de twee overige deelprojecten wordt gebruik van de bestaande havengebieden geïntensiveerd, worden leefbaarheidsprojecten in de regio Rijnmond uitgevoerd en wordt 750 hectare natuur- en recreatiegebied aangelegd. PMR valt sinds december 1999 onder de Regeling Grote Projecten.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) is eindverantwoordelijk voor het project. Daarnaast dragen de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Economische Zaken (EZ) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) op hun specifieke terreinen medeverantwoordelijkheid.

Om hoeveel geld gaat het?

In de zesde voortgangsrapportage van september 2009 geeft de minister van VenW aan dat het totale rijksbudget voor het project ongeveer € 1,6 miljard bedraagt (prijspeil 2009). Het rijksbudget bestaat zowel uit gelden uit het Fonds Economische Structuurversterking als uit gelden van de begrotingen van de Ministeries van VenW, VROM en LNV en wordt uitgegeven van 2006 tot 2021.

Hoe staat het ervoor?

Staat van de beleidsinformatie 2007

In de *Staat van de beleidsinformatie 2007* staat ons onderzoek beschreven naar PMR. We stelden vast dat de minister van VenW het nut en de noodzaak van de aanleg van een tweede Maasvlakte goed had onderbouwd. Over de informatievoorziening aan de Tweede Kamer waren wij minder positief. Toen de projectbeslissing met de onderbouwing van de Tweede Maasvlakte (of Maasvlakte 2) aan de Tweede Kamer werd voorgelegd, kwamen de aanzienlijk lagere oppervlakteramingen van het Centraal Planbureau daarin niet voor, terwijl deze wel bij de minister bekend waren. Het risico dat onnodig land aangewonnen zou worden was echter beperkt. De minister van VenW had namelijk vastgelegd dat de ontwikkeling en invulling van Maasvlakte 2 afhankelijk zouden zijn van de markt en dus gefaseerd zou plaatsvinden. Na de winning van ongeveer vijfhonderd hectare zou er een evaluatie plaatsvinden. Wij deden de aanbeveling aan de minister om na te gaan met welke indicatoren de effectdoelstelling van PMR te monitoren en te evalueren is.

Recente ontwikkelingen

Op 1 april 2010 heeft de minister van VenW de zevende voortgangsrapportage over PMR aan de Tweede Kamer gestuurd. In deze rapportage schrijft de minister dat de aanleg van Maasvlakte 2 volgens planning verloopt. Hoewel de marktvraag zich sinds eind 2008 negatief ontwikkelt, verloopt deze per saldo nog volgens de prognoses. Ook schrijft hij dat Maasvlakte 2 wordt aangelegd voor de lange termijn en dat verwacht wordt dat Rotterdam relatief goed zal scoren bij het aantrekken van goederenstromen op de lange termijn. Verder meldt hij onder andere dat het deelproject voor de intensivering van het gebruik van bestaande havengebieden is afgerond en dat de voortgang van het deelplan voor de aanleg van natuur- en recreatiegebieden past binnen de afspraken.

Status van Groot Project

In de vijfde voortgangsrapportage van april 2009 kondigde de minister aan dat 'het feit dat de risico's en de werkzaamheden van het Rijk nu aanzienlijk zijn afgenomen' voor hem aanleiding was om volgende keer stil te staan bij de status van Groot Project van PMR. In het algemeen overleg over de zesde voortgangsrapportage op 21 januari 2010 heeft de minister aangegeven dat de Tweede Kamer gaat over de status van Groot Project en dat hij doorgaat met de voortgangsrapportages zolang hij geen tegenbericht krijgt.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van PMR zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Staat van de Beleidsinformatie 2007* (2007, Tweede Kamer 31 029, nr. 1).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/pmr en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Ruimte voor de rivier

Waar gaat het over?

Ruimte voor de Rivier is een groot infrastructureel project, dat loopt van 2001 tot 2015, met twee samenhangende doelstellingen:

- het op het vereiste niveau brengen van de bescherming van het rivierengebied tegen overstromingen;
- het leveren van een bijdrage aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied.

Het project omvat het stroomgebied van de Rijn, Lek, Waal en IJssel en bestaat uit maatregelen waardoor de rivier op 39 plaatsen meer ruimte krijgt. Centraal in het project staat het idee dat de waterveiligheid vooral gediend is met waterpeilverlagende maatregelen, en niet zozeer met nieuwe dijkverhogingen.

De Tweede Kamer heeft Ruimte voor de Rivier op 15 mei 2001 aangewezen als Groot Project onder de Regeling Grote Projecten.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) is eindverantwoordelijk voor het programma Ruimte voor de Rivier en de realisatie van de in de planologische kernbeslissing (PKB) vastgelegde doelen. In een planologische kernbeslissing geeft de rijksoverheid globaal aan wat er met de ruimte in Nederland moet gebeuren.

Medeverantwoordelijken zijn de ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en de provincies Utrecht, Gelderland, Overijssel, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Rijkswaterstaat is betrokken als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van VenW.

Decentrale initiatiefnemers (gemeenten, waterschappen en provincies) zijn verantwoordelijk voor ontwerpkeuzes, risicomanagement, vergunningen, selectie en aansturing van marktpartijen en de verwerving van lokaal draagvlak. De kaders van tijd, geld en reikwijdte hiervoor worden gesteld door de PKB.

Om hoeveel geld gaat het?

In de vijftiende voortgangsrapportage van eind 2009 is het benodigde budget geraamd op € 2,394 miljard, met een bandbreedte van 28%. Dit betekent dat naar verwachting de totale uitgaven zullen uitkomen tussen € 1,7 miljard en € 3,1 miljard.

In de basisrapportage voor het project in 2002 werd uitgegaan van een budget van € 1,987 miljard (prijsspeil 2002). Dat komt overeen met € 2,186 miljard volgens het prijspeil van 2009.

Hoe staat het ervoor?

Halen einddatum onzeker

In 2007 stelden wij dat het halen van de einddatum van 2015 voor dit project onzeker was, doordat de PKB-fase van het project met een jaar was uitgelopen.

Volgens de vijftiende voortgangsrapportage van het kabinet lijkt het op dit moment mogelijk de einddatum voor het merendeel van de maatregelen te halen, behalve voor de maatregelen hoogwatergeul Veessen-Wapenveld, de dijkteruglegging Lent en de dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterkleidrie.

Als reactie op deze verwachte vertraging faciliteert de programmadirectie van het Ministerie van VenW de initiatiefnemers om ervoor te zorgen dat de met het project beoogde waterstandsdeling wél eind 2015 bereikt wordt.

Dubbelfunctie programmadirectie

De programmadirectie Ruimte voor de Rivier heeft een dubbelfunctie. Sinds juli 2009 heeft de programmadirectie de opdracht voor de realisatiefase. De programmadirectie is echter ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen waarvoor Rijkswaterstaat initiatiefnemer is. Aan de ene kant zijn er de maatregelen van de decentrale initiatiefnemers die door de programmadirectie moeten worden gefaciliteerd en gemonitord. Aan de andere kant zijn er maatregelen waarvoor Rijkswaterstaat als initiatiefnemer optreedt en de programmadirectie ook verantwoordelijk is voor de uitvoering. Dit maakt de aansturing van het programma redelijk complex, zo blijkt uit het rapport van de accountantsdienst van het Ministerie van VenW.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van het project Ruimte voor de Rivier zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Staat van de Beleidsinformatie 2007* (2007, Tweede Kamer 31 029, nr. 1).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/water en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Vervanging F-16

Waar gaat het over?

Nederland bezit momenteel F-16 jachtvliegtuigen die volgens het Ministerie van Defensie op termijn zullen moeten worden vervangen. Met het oog op deze vervanging neemt Nederland sinds 2002 deel aan een internationaal samenwerkingsprogramma voor de ontwikkeling van een nieuw jachtvliegtuig, de Joint Strike Fighter (JSF). De JSF wordt in Nederland mogelijk de vervanger van de F-16. Deelname van Nederland aan het internationale JSF-programma vindt plaats binnen het project vervanging F-16, dat sinds 1999 de status van Groot Project heeft.

F-16

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

Het Ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor de vervanging van de F-16 en de deelname aan het internationale JSF-programma. Het Ministerie van Economische Zaken is verantwoordelijk voor het stimuleren van de deelname van het Nederlandse bedrijfsleven aan de ontwikkeling, productie en instandhouding van de JSF.

Om hoeveel geld gaat het?

Het Ministerie van Defensie raamt € 6,3 miljard (prijsspeil 2009) voor de verwerving van 85 JSF-toestellen. Voor de exploitatie raamt het ministerie € 10,1 miljard (prijsspeil 2009) voor een periode van dertig jaar.

Hoe staat het ervoor?

Sinds 2005 informeren wij de Tweede Kamer jaarlijks over de stand van zaken rond de verwerving van de JSF.

JSF-monitoringrapport 2009

In februari 2010 publiceerden wij ons rapport *Monitoring verwerving Joint Strike Fighter; Stand van zaken augustus 2009*. Onze belangrijkste bevindingen zijn:

- De staatssecretaris van Defensie heeft aanbevelingen uit onze voorgaande rapporten opgevolgd. Zo heeft hij een actueel en vergelijkbaar kostenoverzicht opgesteld, het verwervingsbudget en het exploitatiebudget aangepast van prijspeil 2005 naar prijspeil 2008 en inzicht gegeven in de financiële gevolgen van het eventueel uit het JSF-project stappen.
- Het Ministerie van Defensie bereidt zich nauwelijks voor op de mogelijkheid dat wordt gekozen voor een ander toestel dan de JSF. Wij beschouwen deze sterke focus op de JSF als vervanger van de F-16 als een risico. Daarnaast gaven wij aan het zinvol te vinden om het op 29 maart 2010 gepubliceerde rapport *Verkenningen; Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst* een rol te doen spelen in de besluitvorming over de vervanging van de F-16. In deze verkenningen worden opties geschetst voor de ambities en samenstelling van de krijgsmacht. Deze zijn van invloed op de keuze voor een jachtvliegtuig.
- De kostenontwikkeling van de JSF is onzeker. Amerikaanse controle-instanties als de Government Accountability Office verwachten de komende jaren kostenstijgingen en vertragingen in het JSF-programma.
- Keuze voor de JSF impliceert een afhankelijkheid van JSF-fabrikant Lockheed Martin en de Amerikaanse overheid. De JSF wordt namelijk geleverd met het *Autonomic Logistics Information System* (ALIS). Dit informatiesysteem wordt gekoppeld aan de Nederlandse Defensiesystemen en staat in contact met partijen in de Verenigde Staten. Er bestaan onduidelijkheden over de beveiliging van informatie die alleen bestemd is voor Nederland. Wij hebben drie aanbevelingen gedaan voor de implementatie van ALIS binnen Defensie en de beveiliging van Nederlandse informatie.

In ons rapport besteden we ook aandacht aan de nevendoelstelling van het project vervanging F-16, namelijk de inschakeling van de Nederlandse industrie.

Recente ontwikkelingen

De Tweede Kamer heeft in 2010 het dossier vervanging F-16 controversieel verklaard. In juni 2010 komen in de Verenigde Staten naar verwachting nieuwe kostenramingen beschikbaar. Hiermee kan het Ministerie van Defensie de gevolgen bepalen voor de kosten van de JSF-toestellen voor Nederland.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Ons meest recente JSF-monitoringsrapport is:

- *Monitoring verwerving Joint Strike Fighter; Stand van zaken augustus 2009* (2010, Tweede Kamer 31 300, nrs. 13-14).

Wij verwachten ons volgende JSF-monitoringsrapport in het eerste kwartaal van 2011 te publiceren.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op het digitale dossier op onze website (www.rekenkamer.nl/jsf). Hierin vindt u onze rapporten, brieven en aanvullende informatie over dit onderwerp. Ook staan hier verwijzingen naar rapporten van rekenkamers van andere landen die deelnemen aan het JSF-programma.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Mark Smolenaars, sectormanager Buitenlandse Zaken/Defensie, m.smolenaars@rekenkamer.nl.

Vervanging pantservoertuigen

Waar gaat het over?

De Koninklijke Landmacht heeft in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw pantserrups commandovoertuigen van het type M577 en pantserrupsvoertuigen van het type YPR aangeschaft. In 1997 schreef de staatssecretaris van Defensie aan de Tweede Kamer dat het einde van de technische en operationele levensduur van beide typen voertuigen in zicht kwam en dat daarom vervanging noodzakelijk was. De voertuigen voldeden niet langer aan de eisen op het gebied van vuurkracht, bescherming, mobiliteit, commandovoering & inlichtingen en verzorging.

Het project 'Vervanging Pantservoertuigen M577 en YPR' betreft de vervanging van ongeveer 1340 pantservoertuigen. De vervanging wordt gefaseerd uitgevoerd, de beoogde einddatum is 2017. Het project bestaat uit drie deelprojecten:

- klein pantserwielvoertuig (Fennek);
- pantserinfanteriegevechtsvoertuig (CV-90);
- groot pantserwielvoertuig (Boxer).

Bij de productie van de nieuwe voertuigen zijn Nederlandse bedrijven betrokken.

De Tweede Kamer ontvangt jaarlijks een voortgangsrapportage over het project 'Vervanging Pantservoertuigen M577 en YPR', dat op 26 juni 1997 door de Kamer is aangewezen als Groot Project.

V.l.n.r. Boxer (foto: Ministerie van Defensie), Fennek en CV-90 (foto's: ANP)

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Defensie is eindverantwoordelijk voor krijgsmachtzaken, waaronder de materieelvoorziening, en daarmee direct betrokken bij dit project. De minister van Economische Zaken heeft een adviserende rol vanwege de betrokkenheid van de Nederlandse industrie.

Om hoeveel geld gaat het?

Voor het gehele project wordt thans rekening gehouden met verwervingskosten in de orde van grootte van € 2,1 miljard (prijspeil 2009). Dit bedrag is verdeeld over de drie deelprojecten:

- klein pantserwielvoertuig (Fennek): € 197,5 miljoen;
- infanteriegevechtsvoertuig (CV-90): € 1.136,9 miljoen;
- groot pantserwielvoertuig (Boxer): € 808,2 miljoen.

Hoe staat het ervoor?

Pantserwielvoertuig Boxer

In 2007 hebben we voor *Staat van de beleidsinformatie* onderzoek gedaan naar het derde deelproject, groot pantserwielvoertuig. We constateerden het volgende:

- Bij de keuze voor het vervangende pantserwielvoertuig is de Tweede Kamer niet actief betrokken.
- Bij de verwerving van de Boxer was het projectbudget leidend en niet de operationele behoefte. Het benodigde aantal voertuigen werd een aantal keer naar beneden bijgesteld om binnen het projectbudget te blijven: in 2000 was het aantal 400 en in 2006 was het aantal 200. De stukprijs steeg van circa € 2,5 miljoen naar circa € 3,7 miljoen (beide prijspeil 2006). Over deze stijging van 47,5% was de Tweede Kamer tot dat moment niet expliciet geïnformeerd.

Opbrengsten en werkaandeel voor Nederland

In hetzelfde rapport geven we aan onzeker te zijn of de financieel-economische baten (€ 480 miljoen werkaandeel) die Nederland ten deel zouden vallen, reëel zijn. Met name het onderdeel 'kennisoverdracht' ter waarde van € 60 miljoen is onzeker. Onduidelijk is waarop dit bedrag is gebaseerd en wat de waarborgen zijn dat de betreffende kennis ook echt in Nederland terecht zal komen.

Daarnaast vinden we dat, hoewel de eisen aan de Boxer goed geformuleerd zijn, het voor de Tweede Kamer onduidelijk is hoe de ontwikkeling en productie van het nieuwe voertuig tussen de samenwerkende landen zijn verdeeld.

Recente jaarrapportage

Uit de jaarrapportage over 2009 van de staatssecretaris van Defensie blijkt dat het totale budget met € 106,9 miljoen gestegen is sinds de jaarrapportage over 2008. Het beoogd aantal Boxers (200 stuks) is niet veranderd sinds 2006. Het budget voor 2009 is ten opzichte van 2008 met € 71,2 miljoen gestegen, van € 737 miljoen naar € 808,2 miljoen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de vervanging van pantservoertuigen zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Staat van de beleidsinformatie 2007* (2007, Tweede Kamer 31 029, nr. 1).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Grote Projecten* en op www.rekenkamer.nl/pantservoertuigen en www.rekenkamer.nl/groteprojecten voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Mark Smolenaars, sectormanager Buitenlandse Zaken/Defensie, m.smolenaars@rekenkamer.nl.

Koninkrijksrelaties met Nederlandse Antillen en Aruba

Waar gaat het over?

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat sinds 1986 uit drie landen: Nederland, Nederlandse Antillen en Aruba. Het land Nederlandse Antillen heeft een landsbestuur en daarnaast hebben de vijf tot dit land behorende eilanden, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten, elk een eigen eilandsbestuur. Maar het Koninkrijk staat aan de vooravond van veranderingen. In 2005 is binnen het Koninkrijk een proces gestart om de bestaande staatkundige verhoudingen te vernieuwen, wat op 15 december 2008 heeft geleid tot een akkoord tussen Nederland en de Koninkrijkspartners. Op 10 oktober 2010 wordt het land Nederlandse Antillen opgeheven. Curaçao en Sint Maarten worden dan zelfstandige landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Bonaire, Saba en Sint Eustatius worden openbare lichamen van Nederland. Versterking van het bestuur, sanering van de schulden van de eilanden en een breed pakket maatregelen op sociaal en economisch gebied moeten de eilanden een gezonde startpositie geven.

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

De bewindspersonen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) onderhouden de relaties tussen de Nederlandse Antillen en Aruba enerzijds en Nederland anderzijds. Ook is de minister verantwoordelijk voor het proces van het saneren van schulden en het overnemen van betalingsachterstanden.

Om hoeveel geld gaat het?

In het overgangsakkoord in 2007 zijn nadere afspraken gemaakt over de schuldsanering en het overnemen van betalingsachterstanden voor een totaal bedrag van € 2.162 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit de geconsolideerde schuld van het land Nederlandse Antillen van € 1.919 miljoen en achterstallige betalingen van € 243 miljoen. De schuldpositie is nader onder te verdelen in € 1.193 miljoen schuld van de eilanden en een onverdeelde schuld van het land Nederlandse Antillen van € 726 miljoen.

Hoe staat het ervoor?

Proces van staatkundige vernieuwing

Voor de nieuwe staatkundige verhoudingen met Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn aan het begin van het staatkundig proces criteria afgesproken. Een institutionele toets bepaalt in 2010 of aan de afgesproken criteria van het staatkundig proces is voldaan.

Schuldsanering en betalingsachterstanden

Als onderdeel van de staatkundige vernieuwing is een proces van schuldsanering gestart. Wij hebben in het *Rapport bij het Jaarverslag 2007 van Koninkrijksrelaties* een opmerking gemaakt over de sanering van de betalingsachterstanden van de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Wij schreven toen dat het Ministerie van BZK eind 2007 met de eilanden de afspraak had gemaakt dat de staatssecretaris onder voorwaarden een betalingsachterstand zonder goedkeurende accountantsverklaring kan betalen. Wij merkten hierover op dat deze afspraak weliswaar niet in strijd was met de Comptabiliteitswet, maar dat wij wel meenden dat door deze afspraak een verhoogd risico van misbruik en oneigenlijk gebruik van de regelgeving ontstaat.

In het *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties* merkten wij op dat het Ministerie van BZK in 2009 voor het eerst schuldtitels en betalingsachterstanden van Bonaire, Saba en het land Nederlandse Antillen heeft gesaneerd. Dit gebeurde voor een totaalbedrag van € 353 miljoen. Tot een bedrag van € 7 miljoen had de staatssecretaris geen goedkeurende accountantsverklaring. In overeenstemming met de eerder genoemde afspraak was de staatssecretaris echter van mening dat voldoende aannemelijk is gemaakt dat de desbetreffende schulden bestaan en zijn gemaakt in het kader van bestuurlijke taken.

Samenwerking

Wij werken sinds 2000 samen met de Rekenkamers van de Nederlandse Antillen en Aruba aan het bevorderen van goed openbaar bestuur binnen het Koninkrijk. Dat doen we onder meer door bestuurlijke contacten te onderhouden en door op elkaar afgestemd onderzoek te doen. Daarnaast nemen wij deel aan een project dat erop is gericht de Arubaanse rekenkamer te versterken en professionaliseren. Ook hebben wij deelgenomen aan discussies rond de totstandkoming van het nieuwe Statuut, de positie van toekomstige rekenkamers daarin en hoe om te gaan met de ontstane controleachterstanden.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Recente onderzoeksresultaten op het terrein van de Nederlandse Antillen en Aruba zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van Koninkrijksrelaties* (2010, Tweede Kamer 32 360 IV, nr. 2).
- *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* (2010, Tweede Kamer 32 360 VII, nr. 2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Algemene Rekenkamer* en op www.rekenkamer.nl/koninkrijk voor ons digitale dossier.

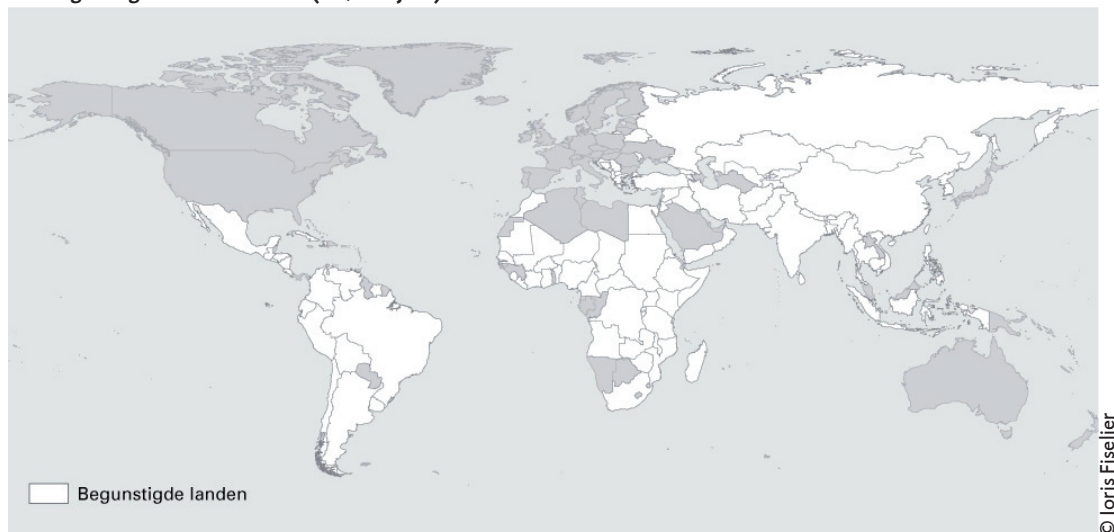
Voor meer informatie over het dossier Koninkrijksrelaties met de Nederlandse Antillen en Aruba kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Ontwikkelingssamenwerking

Waar gaat het over?

De Nederlandse overheid besteedt jaarlijks 0,8% van het bruto nationaal product aan ontwikkelingssamenwerking. De overheid wil daarmee een bijdrage leveren aan het realiseren van de millennium-ontwikkelingsdoelen (acht ambities van de Verenigde Naties voor bestrijden van problemen in ontwikkelingslanden).

Alle begunstigde landen in 2008 (€ 1,5 miljard)

Wie is verantwoordelijk?

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking is verantwoordelijk voor het ontwikkelingsbeleid via het Ministerie van Buitenlandse Zaken en voor de uitvoering daarvan via ambassades.

De uitvoering van de doelen loopt via een groot aantal organisaties: de Europese Unie (EU), multilaterale organisaties zoals Unicef en de Wereldbank (samen het zogenoemde multilaterale kanaal), niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en bedrijfsleven (het particuliere, civielere kanaal) en de Nederlandse ambassades (het bilaterale kanaal).

Bij uitvoering via multilaterale organisaties, ngo's en bedrijfsleven heeft de minister gekozen voor minder directe invloed. Bij subsidieregelingen zoals het medefinancieringsstelsel (MFS) is hij bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het stelsel, terwijl de uitvoering geheel in handen van ngo's ligt. Enkele subsidie-regelingen voor het bedrijfsleven, zoals het Private Sector Investeringsprogramma (PSI) voert het Ministerie van Economische Zaken uit. Bij een bijdrage aan de algemene middelen van multilaterale instellingen (corefinanciering) staat de minister voor Ontwikkelingssamenwerking op afstand, omdat de aansturing en controle een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle lidstaten is.

Om hoeveel geld gaat het?

Het grootste deel van de uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking loopt via de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, zoals blijkt uit de tabel.

Bronnen van uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking Rijk

	x €1.000	In %
Betalingen via begroting Ministerie van Buitenlandse Zaken	3.950.615	84
Betalingen via andere begrotingshoofdstukken	192.564	4
Toerekening EU-begroting*	265.367	6
Toerekening schuldkijschelding	300.000	6
Uitgaven totaal	4.708.546	100

* Omdat de EU zelf ook beleid voor ontwikkelingssamenwerking maakt en uitvoert, wordt een deel van de Nederlandse afdracht aan de EU gezien als bijdrage van Nederland voor ontwikkelingssamenwerking.

De tabel toont de middelen die de Nederlandse overheid beschikbaar stelt. In veel gevallen is de Nederlandse overheid slechts één van de donor(land)en; ook andere landen en instellingen leveren bijdragen. Het is de bundeling van inzet die voor meer effect moet zorgen. Keerzijde is wel dat het effect niet meer één op één toerekenbaar is aan de Nederlandse bijdrage.

Hoe staat het ervoor?

Transparantie ontwikkelingssamenwerking

In een aantal van onze rapporten constateerden we dat het beleid voor ontwikkelingssamenwerking en de verantwoording daarover zich kenmerken door een opeenstapeling van doelen, instrumenten, prestaties en effecten en door een veelheid aan betrokken organisaties en landen. Ook de minister voor Ontwikkelingssamenwerking erkent dat de helderheid van beleidsdoelen, uitvoeringsarrangementen en verantwoordingsmechanismen verbetering behoeft. Het is niet altijd duidelijk wat de onderlinge samenhang is tussen deze elementen en hoeveel geld gekoppeld is aan welke doelen, welke instrumenten, welke organisaties en welke landen. Dit bemoeilijkt het zicht op de resultaten, het ontnemt de minister een belangrijke voorwaarde om te kunnen leren en de informatiepositie van de Tweede Kamer verslechtert door dit gebrek aan transparantie. Een substantiële verbetering vergt een herziening van de gegroeide praktijk. Het doel van onze huidige activiteiten is dan ook die transparantie te willen helpen verbeteren.

Ontwikkeling

Eén van de kanalen waarlangs de minister zijn doelen wil realiseren loopt via de private niet-gouvernementele organisaties (ngo's). Een belangrijk instrument bij ngo's is het al eerder genoemde MFS. Met dit stelsel subsidieert de minister de Nederlandse ngo's als Cordaid, Hivos of het Wereld Natuur Fonds. In de nieuwe subsidieperiode komen niet meer individuele organisaties, maar samenwerkingsverbanden voor subsidie in aanmerking. Op dit moment loopt de aanvraagprocedure voor de nieuwe subsidieperiode. Na een eerste beoordelingsronde is nu een selectie van aanvragers uitgenodigd een tweede, uitgebreidere aanvraag in te dienen op basis waarvan definitief zal worden beslist.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken* (V) (2010, Tweede Kamer 32 360 V, nr. 2).
- *Geldstromen ontwikkelingssamenwerking* (2010, Tweede Kamer 32 318, nrs. 1-2).
- *Lessen van de tsunami. Verantwoording over, controle van en transparantie in Nederlandse hulp* (2008, Algemene Rekenkamer).
- *Drinkwater in ontwikkelingslanden* (2008, Tweede Kamer 31 484, nrs. 1-2).
- *Staat van de beleidsinformatie 2008* (2008, Tweede Kamer 31 456, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze website www.rekenkamer.nl/internationalehulp voor ons digitale dossier. Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Mark Smolenaars, sectormanager Buitenlandse Zaken/Defensie, m.smolenaars@rekenkamer.nl.

Holland Casino

Waar gaat het over?

De markt van de kansspelen is geen normale markt, omdat kansspelen schadelijke neveneffecten kunnen hebben. Deelname aan kansspelen kan bijvoorbeeld verslavend werken. Kansspelen brengen ook risico's op het gebied van illegaliteit en criminaliteit met zich mee. De overheid heeft daarom strenge beperkingen gesteld aan het organiseren van kansspelen.

De Wet op de kansspelen bepaalt dat slechts één rechtspersoon een vergunning kan krijgen voor het organiseren van speelcasino's. De vergunning is verleend aan de Nationale Stichting tot Exploitatie van Casinospelen in Nederland, ook bekend onder de naam Holland Casino. Het is daardoor wettelijk niet toegestaan dat anderen speelcasino's organiseren. Een vergunning hiertoe wordt dan ook niet verleend.

Holland Casino heeft veertien casino's, die de afgelopen jaren steeds minder omzet maken. De bestaande casino's moeten worden aangepast aan de huidige tijdgeest, zodat zij weer meer rendement kunnen maken. De Tweede Kamer is bezorgd over eventuele ambitieuze toekomstplannen van Holland Casino, het financiële beheer, eventuele overdadige reclame- en wervingsactiviteiten en de toereikendheid van het anti-verslavings- en witwasbeleid.

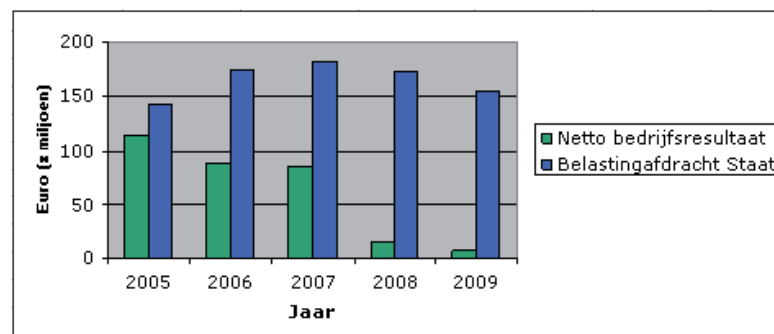
Wie is verantwoordelijk?

Holland Casino is een stichting. De minister van Justitie heeft beleid- en vergunningverantwoordelijkheid voor Holland Casino. De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het financieel beheer als quasi-aandeelhouder: zijn relatie met de stichting Holland Casino is vormgegeven naar analogie van een staatsdeelneming. De ministers houden vanuit hun respectievelijke verantwoordelijkheden toezicht op Holland Casino. Daarnaast houdt een aantal andere partijen toezicht op andere aspecten van het functioneren van Holland Casino:

- Het College van toezicht op de kansspelen houdt toezicht op de naleving van de vergunningsvoorschriften.
- De Reclame Code Commissie houdt toezicht op de regels rondom reclame (ook in het kader van het preventie beleid).
- De Nederlandsche Bank houdt toezicht op geldverkeer en op het melden van ongebruikelijke transacties (ter voorkoming van terrorisme en witwassen).

Om hoeveel geld gaat het?

De netto-opbrengsten van Holland Casino gaan naar de Staat. Daarnaast draagt Holland Casino kansspelbelasting af. Onderstaande figuur laat zien dat de bedrijfsresultaten de afgelopen vijf jaar flink zijn afgenomen.

Hoe staat het ervoor?

De Tweede Kamer heeft op 17 december 2009 een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht om de Algemene Rekenkamer te vragen een onderzoek te doen naar het financieel beheer van Holland Casino. Ook wil de Tweede Kamer dat hierbij wordt onderzocht of Holland Casino zich als overheidsmonopolist voldoende inspant om ongewenste neveneffecten van de door haar aangeboden kansspelen te voorkomen.

De Algemene Rekenkamer heeft besloten dit onderzoek uit te voeren. Wij zullen ons richten op drie aspecten:

- Het financieel beheer, waarbij ook de marketing-, promotie-, representatie- en reiskosten worden onderzocht.
- Het beleid tegen fraude en witwassen.
- Het beleid ter preventie van gokverslavingen.

Bij de laatste twee aspecten zullen wij kijken naar de opzet en de uitvoering van het beleid; wij zullen geen uitspraak (kunnen) doen over de effectiviteit van het beleid.

De minister van Justitie heeft aangegeven daarnaast een grootschalig onderzoek naar kansspelverslaving te gaan uitvoeren.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Wij zullen naar aanleiding van bovengenoemd onderzoek eind 2010 een rapport publiceren.

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/hollandcasino voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZ/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl of tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en Bedrijfsvoering Rijk en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Immigratie- en naturalisatiedienst

Waar gaat het over?

De Immigratie- en naturalisatiedienst (IND) is een agentschap van het Ministerie van Justitie dat mede verantwoordelijk is voor de uitvoering van het vreemdelingenbeleid. De IND beoordeelt alle aanvragen van vreemdelingen die in Nederland willen verblijven of Nederlander willen worden. Daarbij maakt zij onderscheid naar reguliere toelating, asiel en naturalisatie.

Op verzoek van de toenmalige minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie onderzochten wij over de periode 2001 tot begin 2005 de prestaties, bedrijfsvoering en werkprocessen van de IND, toegespitst op de reguliere toelating van vreemdelingen. Op verzoek van de Tweede Kamer is ook de relatie tussen leges en efficiëntie in het onderzoek betrokken.

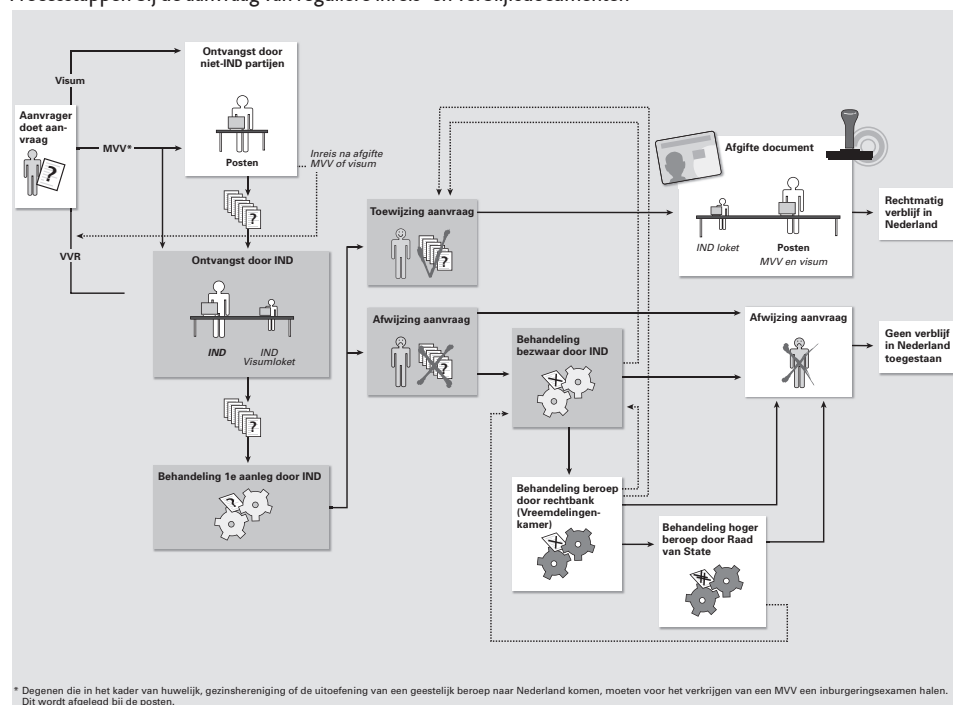
In 2009 zijn we in een terugblik nagegaan in hoeverre de IND onze aanbevelingen uit 2005 had opgevolgd en wat het effect daarvan was.

Vormen van reguliere toelating van vreemdelingen zijn:

- het visum voor kort verblijf, voor een verblijf korter dan drie maanden: 5050 aanvragen in 2009;
- de machtiging tot voorlopig verblijf (MVV), voor een verblijf langer dan drie maanden: 50.700 aanvragen in 2009;
- de verblijfsvergunning regulier (VVR) die nodig is zodra een vreemdeling met een MVV Nederland is ingereisd: 58.100 eerste aanvragen en 95.700 aanvragen voor verlenging in 2009.

De processtappen die een vreemdeling bij zijn aanvraag voor deze reguliere inreis- en verblijfsdocumenten doorloopt zijn in de figuur weergegeven.

Processtappen bij de aanvraag van reguliere inreis- en verblijfsdocumenten

© Joris Fiselier

Wie is verantwoordelijk?

De minister en staatssecretaris van Justitie zijn verantwoordelijk voor het vreemdelingenbeleid, de coördinatie en afstemming binnen de vreemdelingenketen en voor de uitvoering van het beleid. De IND voert een belangrijk deel van het vreemdelingenbeleid uit en werkt voor de reguliere toelatingen samen met de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Vreemdelingenpolitie en de Zeehavenpolitie. Visa worden voor het grootste gedeelte door de minister van Buitenlandse Zaken uitgereikt.

Om hoeveel geld gaat het?

De begrotingsbijdrage van het Ministerie van Justitie aan de IND is in 2010 € 304,3 miljoen. Voor de uitvoering van reguliere toelating is € 120,4 miljoen begroot.

Hoe staat het ervoor?

Bedrijfsvoering

In 2005 concludeerden we dat de IND met grote achterstanden kampte in de behandeling van aanvragen voor een regulier verblijf en de verlenging daarvan. Ook werden bezwaarschriften vaak niet op tijd afgehandeld. In 2005 deden we aanbevelingen tot verbetering van de bedrijfsvoering, de klantgerichtheid, en de kwaliteit van de verantwoordingsinformatie.

In onze terugblik 2010 constateerden we veel verbeteringen in de bedrijfsvoering:

- Er is een nieuw tijdregistratiesysteem ingevoerd en er wordt beter gestuurd op tijdigheid en kwaliteit.
- De behandeltijden van aanvragen voor reguliere verblijfsvergunningen bleven in 2009 binnen de wettelijke termijn van 6 maanden.
- Bezwaarschriften werden in 2009 ook sneller afgehandeld dan in 2004, maar nog niet binnen de vereiste 12 weken.
- De IND was in 2009 ten opzichte van 2005 beter telefonisch bereikbaar en er waren minder klachten.

Voor de externe verantwoording hanteert de IND echter nog steeds uitsluitend het aantal beroepszaken dat standhoudt voor de rechter. Onze aanbeveling: de interne kwaliteitsmetingen die zijn ingevoerd moeten de basis vormen voor externe verantwoording aan de Tweede Kamer.

Samenwerking vreemdelingenketen

In 2005 constateerden we ook knelpunten in de (aansturing van de) ketensamenwerking.

Uit onze terugblik 2010 blijkt dat het aantal schakels in de vreemdelingenketen is teruggebracht, en er een besturingsmodel is ontwikkeld om de ketensamenwerking te verbeteren. Afspraken met ketenpartners zijn echter nog niet voldoende uitgewerkt om ongewenste toelating of voortgezet verblijf zoveel mogelijk te voorkomen.

Onze aanbeveling: werk het besturingsmodel verder uit op het gebied van risicomanagement, informatiemanagement en financieel management. Dit geldt met name voor de niet-justitiële ketenpartners zoals de KMar, de Vreemdelingenpolitie, de Zeehavenpolitie en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Financiële risico's

Door beleidsintensiveringen en kwaliteitsbevorderende maatregelen kampt de IND met budgettaire problemen. Het exploitatietekort in 2009 is uitgekomen op € 34 miljoen, de opbrengsten via leges dekken nog maar ruim een derde deel van de kosten (tegenover twee derde in 2004). Een recent ontwikkeld kostprijsmodel moet vanaf 2011 leiden tot een meer stabiele bekostigingssystematiek. Ook verwacht de IND met de invoering van het nieuwe proces- en informatiesysteem INDIGO op termijn per jaar € 45 miljoen te kunnen besparen.

Volgens ons staat echter niet vast of het INDIGO-programma volledig op tijd (in 2011) operationeel kan zijn.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Overzicht publicaties:

- *Immigratie- en naturalisatiedienst. Terugblik 2010* (2010, Tweede Kamer 30 240, nrs. 17–18).
- *Immigratie- en naturalisatiedienst* (2005, Tweede Kamer 30 240, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/ind voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Jeugddetentie, behandeling en nazorg

Waar gaat het over?

Jeugdige delinquenten worden bij de strafrechtelijke reactie op gepleegde delicten anders behandeld dan volwassen daders. Jeugdige delinquenten vallen namelijk onder het jeugdstrafrecht, waarin (her)opvoeding een centrale plaats inneemt, en kunnen in een justitiële jeugdinrichting (JJI) worden geplaatst. Voorheen verbleven ook jeugdigen die op een civielrechtelijke titel waren geplaatst in deze inrichtingen, maar voor hen zijn nu de instellingen voor gesloten jeugdzorg.

Detenties en behandelingen in een JJI moeten voldoen aan een aantal voorwaarden:

- planmatig werken aan problemen van jeugdigen tijdens verblijf;
- geleidelijke overgang van jeugdigen van gesloten inrichting naar de maatschappij;
- begeleiding van jeugdigen na vertrek.

Zowel jeugddetentie, behandeling als nazorg (reclassering) staan in dienst van terugkeer van de jeugdige in de maatschappij en het voorkomen van toekomstig crimineel gedrag (recidive). Met het programma Aanpak Jeugdcriminaliteit, onderdeel van Veiligheid begint bij voorkomen, beoogde het vierde kabinet-Balkenende recidive bij jeugdigen met tien procent terug te dringen in de periode van 2002-2010.

© iStock

Wie is er verantwoordelijk?

De jeugdstrafrechtketen

Binnen de jeugdstrafrechtketen zijn verschillende partijen werkzaam. Tijdens het Justitieel Casus Overleg (JCO) bespreken het Openbaar Ministerie (OM), de politie, en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) het te doorlopen traject per jongere.

Bij minder zware gevallen kan verdere strafvervolgning worden voorkomen door een politiesepot, deelname aan een HALT-traject of door te voldoen aan het transactievoorstel van het OM. Het OM kan de zaak ook afdoen door een taakstraf, geldboete of jeugdreclassering op te leggen. Alleen de kinderrechter kan een jeugdige veroordelen tot detentie, een maatregel nemen tot plaatsing in een

jeugdinrichting (PIJ-maatregel) of een gedragsbeïnvloedende maatregel opleggen. De kinderrechter kan ook een taakstraf, geldboete of reclasseringstoezicht opleggen. De RvdK is toezichthouder en casusregisseur voor alle jeugdstrafzaken.

Ministeriële verantwoordelijkheid

Jeugdinrichtingen vallen onder de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Vijf van de elf jeugdinrichtingen zijn rijksinrichtingen en dus onderdeel van het Ministerie van Justitie. Voor de kwaliteit van de opvang en behandeling van de overige zes particuliere inrichtingen is de minister tevens verantwoordelijk.

De jeugdreclassering is ondergebracht bij de provinciale Bureaus Jeugdzorg, die onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid vallen van de Ministeries van Justitie en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Om hoeveel geld gaat het?

In de begroting van het Ministerie van Justitie is in 2010 in totaal € 479,3 miljoen opgenomen voor de tenuitvoerlegging justitiële sancties jeugd. Hierin zijn onder andere kosten inbegrepen voor jeugdinrichtingen (€ 271,7 miljoen), strafzaken van de RvdK (€ 89,4 miljoen) en jeugdreclassering (€ 65,2 miljoen).

Hoe staat het ervoor?

Onderzoek prestaties jeugdinrichtingen

In het rapport *Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen* (2007) concludeerden we dat er weinig bekend is over de effectiviteit van inrichtingen. Daarnaast stuitte we op verschillende risicofactoren. Zo werd voor veel jeugdige delinquenten in inrichtingen geen verblijfs- of behandelplan opgesteld door lacunes in wetgeving en/of gebrek aan (gekwificeerd) personeel. Ook constateerden we dat voor veel jeugdige delinquenten geen overgang naar minder gesloten opvang mogelijk was en dat nazorg vaak ontbrak. We deden de minister aanbevelingen om wetgeving aan te passen, knelpunten van inrichtingen op te lossen (zoals wachtlijsten voor behandelplaatsen en opleiding en beloning van groepsleiders) en een trajectbenadering in te voeren met aandacht voor geleidelijke doorstroming en nazorg.

Ontwikkelingen

Op 10 september 2007 publiceerden de gezamenlijke inspecties Jeugdzorg, Onderwijs, Gezondheidszorg en Sanctietoepassingen over het gebrek aan veiligheid in JJI's. Naar aanleiding van ons rapport en het rapport van de gezamenlijke inspecties zijn veel maatregelen genomen om de effectiviteit van behandeling in inrichtingen te verbeteren:

- Nieuwe wetgeving maakt het mogelijk om criminele jeugdigen een gedragsbeïnvloedende maatregel op te leggen.
- De wijziging van de Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen regelt planmatig werken en verplichte nazorg (de trajectbenadering), en voorziet in een wettelijke basis voor interventies gericht op doorstroming van gesloten naar open opvang.
- Er wordt geïnvesteerd in de werving en bijscholing van personeel.
- Inrichtingen worden gecertificeerd op basis van een kwaliteitsborgingsstelsel.
- Opgerichte netwerk- en trajectberaden functioneren als vaste overlegstructuur tussen ketenpartners.
- Er vindt erkenning plaats van gedragsinterventies. Vanaf 2011 worden alleen nog erkende gedragsinterventies gefinancierd.

Onderzoeken van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van jeugddetentie zijn te vinden in ons rapport:

- *Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen* (2007, Tweede Kamer 31 215, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Jeugdzorg* en op www.rekenkamer.nl/jeugd voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Sociale veiligheid

Waar gaat het over?

Burgers willen zich op straat en thuis veilig kunnen voelen. Zij ervaren overlast en criminaliteit als één van de grootste maatschappelijke problemen, zo blijkt uit onderzoeken van het Sociaal en Cultureel Planbureau sinds 2007.

Criminaliteit kost de maatschappij bovendien veel geld: in 2006 berekende het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie dat criminaliteit zorgt voor een schadepost van ongeveer € 31,5 miljard per jaar.

Om te bewerkstelligen dat burgers zich in de publieke en private ruimte veilig kunnen voelen, voert de regering beleid om de sociale veiligheid te bevorderen. Opeenvolgende kabinetten hebben de afgelopen jaren als beleidsdoel geformuleerd: 25% minder criminaliteit en overlast in 2010 ten opzichte van 2002.

Om criminaliteit en overlast tegen te gaan zijn diverse maatregelen genomen. Voorbeelden hiervan zijn: meer wijkagenten, meer cameratoezicht, snellere rechtspraak, snellere signalering van jeugdige probleemgroepen. Onder het motto 'veiligheid begint bij voorkomen' is de nadruk de afgelopen jaren sterker op preventieve maatregelen komen te liggen.

© Nationale Beeldbank/Nelly Valle Lopez

Wie is verantwoordelijk?

Primair verantwoordelijk voor sociale veiligheid zijn de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en Justitie. Daarnaast zijn betrokken: de minister voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de wijken en de minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de veiligheid in het openbaar vervoer. Er is ook een belangrijke rol weggelegd voor gemeenten en politie. Gemeenten kennen veel autonomie op dit beleidsterrein. Dit beperkt de mate waarin de Tweede Kamer de ministers kan aanspreken op het gevoerde beleid. Wel kan de Tweede Kamer de minister aanspreken op de resultaten van het beleid.

Om hoeveel geld gaat het?

De ministers van BZK en van Justitie hebben in de voortgangsrapportages nooit aangegeven hoeveel geld er gemoeid is met het terugdringen van criminaliteit en overlast. Dit beleidsdoel is ook moeilijk te koppelen aan een afgebakend aantal begrotingsartikelen; het geld is afkomstig uit verschillende beleidsartikelen van diverse begrotingen.

Het WODC berekent de totale jaarlijkse uitgaven aan criminaliteitsbestrijding. In 2008 ging het om een bedrag van circa € 7,5 miljard. Dit zijn alleen de uitgaven van de rijksoverheid.

Hoe staat het ervoor?

Kosten en baten

Een probleem waarop wij de afgelopen jaren in onze onderzoeken zijn gestuit is het gebrek aan inzicht in de kosten van de vele maatregelen gericht op sociale veiligheid.

Ook is niet altijd duidelijk hoe deze maatregelen bijdragen aan de vermindering van criminaliteit en overlast. Hoeveel de criminaliteit en overlast in de periode 2002-2010 zijn afgenomen, is niet precies vast te stellen als gevolg van een verandering in de meetsystematiek in 2006. Volgens de laatste voortgangsrapportage van de ministers van BZK en Justitie (gebaseerd op gegevens van 2008) zijn de criminaliteitsdoelstellingen grotendeels gehaald. De doelstellingen voor de aanpak van overlast en verloedering zijn blijkens deze rapportage echter nog maar voor minder dan de helft gerealiseerd.

Geen evaluatie

De Tweede Kamer heeft het dossier 'Naar een veiliger samenleving' aanvankelijk benoemd tot Groot Project (periode 2002-2008). Daarmee gaf de Tweede Kamer te kennen dat zij extra goed op de hoogte wilde blijven van de voortgang van dit project. In 2009 is de status van Groot Project stilzwijgend beëindigd. Een eindevaluatie - zoals de Regeling Grote Projecten van de Tweede Kamer voorschrijft - is nooit verschenen. De Commissie voor de Rijksuitgaven betreurt het dat dit project niet volgens de voorschriften is afgesloten. In de eindevaluatie behoort inzichtelijk te worden gemaakt of de doelen zijn gerealiseerd, welke kosten zijn gemaakt en welke activiteiten zijn verricht. In onze onderzoeken van de afgelopen jaren hebben wij vastgesteld dat gegevens hierover in onvoldoende mate beschikbaar zijn.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van sociale veiligheid zijn te vinden in de volgende Rekenkamer-rapporten:

- *Aanpak lokaal veiligheidsbeleid* (2005, Tweede Kamer 30 085, nrs. 1-2).
- *Staat van de beleidsinformatie 2006* (2006, Tweede Kamer 30 558, nrs. 1-2).
- *Aanpak lokaal veiligheidsbeleid; Terugblik 2007* (2007, Tweede Kamer 30 085, nr. 4).
- *Staat van de beleidsinformatie 2008* (2008, Tweede Kamer 31 939, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/veiligheid voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Pauline Reeuwijk, sectormanager BZK/Justitie, p.reeuwijk@rekenkamer.nl.

Beroepspraktijkvorming in het mbo

Waar gaat het over?

De beroepspraktijkvorming (BPV) is het wettelijk verplichte onderricht in de praktijk van het beroep, als onderdeel van een beroepsopleiding in het mbo. De BPV moet aan een aantal wettelijke eisen voldoen: er moet bijvoorbeeld een BPV-overeenkomst zijn en de BPV moet plaatsvinden in een door de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven erkend leerbedrijf.

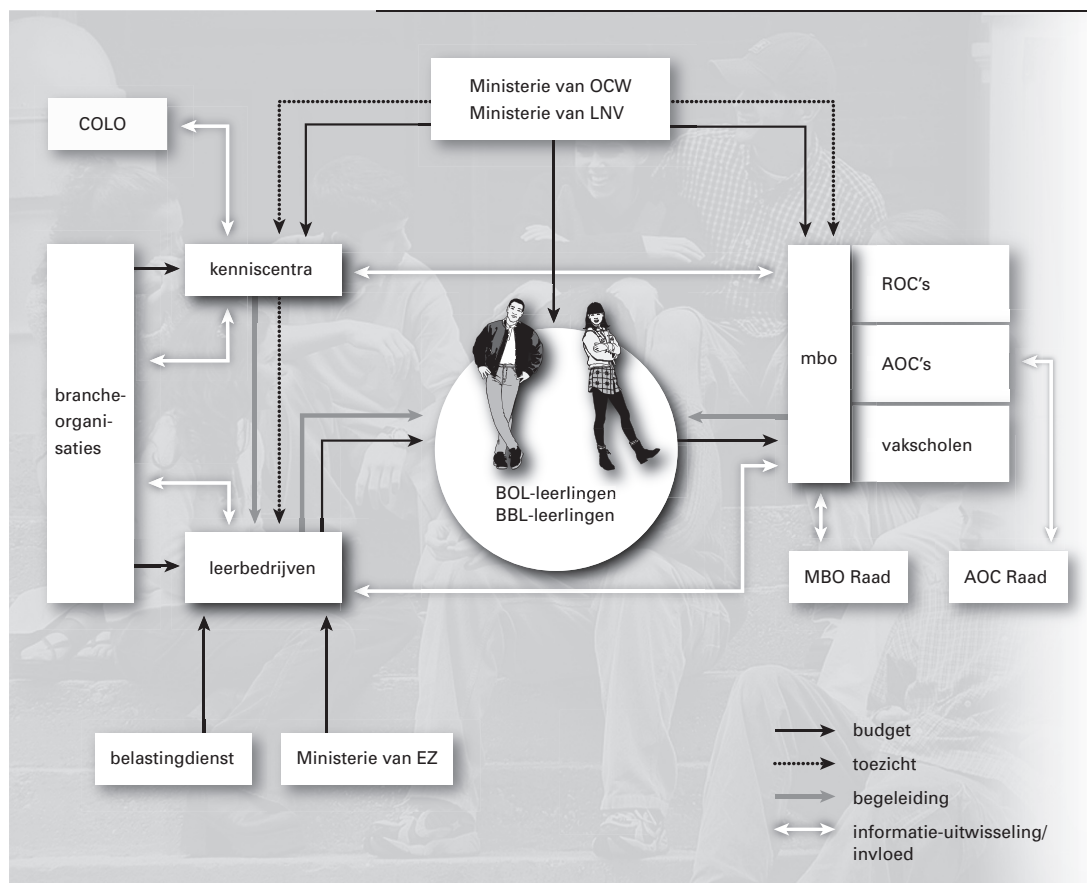
Mbo-leerlingen kunnen kiezen tussen twee leerwegen: de beroepsopleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Bij de BOL spendeert de leerling meer tijd op school dan in een leerbedrijf en bij de BBL is het omgekeerd.

Wie is verantwoordelijk?

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is stelselverantwoordelijk voor het mbo. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor het agrarisch onderwijs.

Onderwijsinstellingen zijn wettelijk eindverantwoordelijk voor de BPV als onderdeel van een beroepsopleiding. Onderwijsinstellingen hebben een inspanningsverplichting om leerlingen te helpen aan een BPV-plaats. Tijdens de BPV dienen zowel onderwijsinstellingen als het leerbedrijf te zorgen voor begeleiding. Kenniscentra moeten zorgen voor voldoende geaccrediteerde leerbedrijven. Naast deze hoofdrolspelers zijn ook de belastingdienst en verschillende koepelorganisaties betrokken bij BPV in het mbo (zie figuur).

Betrokkenen bij beroepspraktijkvorming in het mbo

Om hoeveel geld gaat het?

Financiering van BPV door het Ministerie van OCW is een niet-geoormerkt onderdeel van de totale rijksbijdrage aan onderwijsinstellingen. In 2010 bedraagt het totaal van rijksbijdragen aan ROC's, AOC's en vakscholen volgens de begrotingen van de Ministeries van OCW en LNV € 2.767,2 miljoen. Voor kenniscentra stond op de begrotingen van de Ministeries van OCW en LNV een bedrag van € 124,8 miljoen gereserveerd. Daarnaast ondersteunt het Ministerie van OCW BOL-leerlingen van 18 jaar en ouder met studiefinanciering en een OV-kaart. De Belastingdienst verstrekt leerbedrijven een financiële bijdrage in de kosten van BBL- en BOL-leerlingen. Ten slotte zijn er verschillende rijkssubsidies om BPV te stimuleren, zoals de regelingen stagebox (jaarlijks € 35 miljoen tot en met 2010) en stageoffensief (€ 23 miljoen voor de periode 2009-2011).

Hoe staat het ervoor?

Onderzoek naar de beroepspraktijkvorming

In 2008 concludeerden we dat de BPV te vrijblijvend geregeld was voor optimale resultaten:

- Samenwerking tussen de verschillende partijen bleek niet vanzelf tot stand te komen. Zo informeerden onderwijsinstellingen kenniscentra onvoldoende over de bezetting van de BPV-plekken en maakten ze weinig gebruik van arbeidsmarktanalyses van de kenniscentra in hun aannamebeleid. Ook beschouwden onderwijsinstellingen kenniscentra soms als concurrenten in plaats van bondgenoten, vanwege private belangen. Door verschillen in financieringsconstructies was er bovendien het risico dat onderwijsinstellingen onevenredig veel aandacht besteedden aan BOL-leerlingen, terwijl de kenniscentra juist aandacht besteedden aan BBL-leerlingen.
- Individuele actoren binnen de keten schoten tekort. Zo boden onderwijsinstellingen niet altijd begeleiding aan (met name BBL-)leerlingen bij het vinden van een BPV-plek. En tijdens de BPV waren kenniscentra onvoldoende gericht op het controleren van leerbedrijven en was toezicht op BPV door het Ministerie van OCW beperkt.

De Inspectie van het Onderwijs concludeerde in 2009 ook dat er gaten vielen in de waarborgen van beide partijen en deelde onze kritiek op het gebied van tekortkomingen van onderwijsinstellingen in de voorbereiding en matching vooraf (maar niet tijdens) de BPV. De Inspectie gaf aan het toezicht op de kwaliteit van de BPV te zullen aanscherpen.

Recente beleidsontwikkelingen

Er zijn door het vierde kabinet-Balkenende verschillende maatregelen geïnitieerd om de kwaliteit van de BPV en beschikbaarheid aan BPV-plaatsen in het mbo te verbeteren.

- In het kader van de Kwaliteitsagenda BPV is op 10 juni 2009 een BPV-protocol vastgesteld, met daarin gedragsregels voor betrokken partijen (mbo-instellingen, kenniscentra en leerbedrijven) over de begeleiding van leerlingen voor, tijdens en na de BPV.
- In 2010 wordt naar verwachting een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer aangeboden dat garandeert dat BBL-deelnemers voldoende begeleide onderwijsuren krijgen.
- Een nieuw bekostigingsmodel voor het mbo en kennisinstellingen is tevens in de maak.
- Het zogenaamde stageoffensief dient ervoor te zorgen dat – ondanks de economische crisis – het aantal leerbedrijven dat BPV-plaatsen aanbiedt, op een voldoende niveau wordt behouden.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Over dit onderwerp publiceerden wij:

- *Beroepspraktijkvorming in het mbo* (2008, Tweede Kamer 31 368, nrs. 1–2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Zorgleerlingen* en op www.rekenkamer.nl/bpv en www.rekenkamer.nl/jeugd voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over het dossier beroepspraktijkvorming in het mbo kunt u zich wenden tot Marie-Chantal Emmaneel, sectormanager OCW/SZW, m.emmaneel@rekenkamer.nl.

Zorgleerlingen

Waar gaat het over?

Voor zorgleerlingen - leerlingen die zonder extra begeleiding op school niet of moeilijk mee kunnen komen - is in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs extra ondersteuning beschikbaar. Het beleidsplan Weer Samen Naar School (WSNS) beoogt extra zorg aan leerlingen zoveel mogelijk binnen het reguliere basisonderwijs te geven. Als dit niet lukt, gaan leerlingen naar een speciale school voor basisonderwijs. In het voortgezet onderwijs kunnen zorgleerlingen in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) geïndiceerd worden voor leerwegondersteunend onderwijs (extra begeleiding om een diploma te halen) of praktijkonderwijs (directe opleiding voor de arbeidsmarkt). Zorgleerlingen met zware beperkingen worden geïndiceerd voor het speciaal onderwijs (basis- en voortgezet onderwijs) of kunnen als zogenaamde 'rugzakleerlingen' binnen het reguliere onderwijs extra aandacht krijgen.

Sinds 2005 is nieuw beleid in ontwikkeling onder de noemer 'Passend Onderwijs'. Passend onderwijs betekent dat elk kind naar die vorm van onderwijs gaat die het best past bij zijn of haar talenten en mogelijkheden.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) is verantwoordelijk voor de zorgstructuur in het basis- en voortgezet onderwijs. Binnen het WSNS-beleid zijn de samenwerkingsverbanden (waarin basisscholen en speciale basisscholen participeren) verantwoordelijk voor het samenstellen van een zorgplan voor zorgleerlingen. Binnen het voortgezet onderwijs is dit de verantwoordelijkheid van regionale samenwerkingsverbanden van VMBO-scholen en scholen voor praktijkonderwijs. Het (voortgezet) speciaal onderwijs werkt per cluster van handicaps samen in regionale expertisecentra (REC's). Een samenwerkingsverband WSNS beslist over de toelating van leerlingen tot het speciaal basisonderwijs. Regionale verwijzingscommissies beslissen over toelating tot het leerwegondersteunend onderwijs en tot het praktijkonderwijs. De Commissie voor Indicatiestelling beslist over het recht op leerling-gebonden financiering (de rugzak) of toelating tot het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Om hoeveel geld gaat het?

Volgens de staatssecretaris van OCW is voor onderwijs aan zorgleerlingen in totaal ongeveer € 2,2 miljard per jaar beschikbaar. De uitgaven voor zorgleerlingen zijn sinds 2003 sterk toegenomen. Voor het huidige kabinet is het tegengaan van de sterke groei van de uitgaven voor zorgleerlingen een belangrijke reden om Passend Onderwijs te ontwikkelen.

Hoe staat het ervoor?

In 2005 publiceerden we onze rapporten over zorgleerlingen in het basisonderwijs en VMBO. Hierin deden we aanbevelingen aan de minister van OCW. In 2010 blikten we terug om te zien wat er met onze aanbevelingen was gedaan.

Samenhang beleid

In 2005 deden we de minister de aanbeveling om de aansluiting van de zorgstructuur in het primair en voortgezet onderwijs te verbeteren. In 2010 constateerden we dat in het plan voor het Passend Onderwijs de verschillen tussen de zorgstructuren in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs niet zijn opgeheven.

Ook pleitten we in 2005 voor de integratie van verschillende beleidsoperaties gericht op verbetering van de zorg in het basisonderwijs. In de nieuwe plannen wordt de leerling-gebonden financiering (de rugzak) afgeschaft. Deze zorgmiddelen worden onderdeel van vaste zorgbudgetten van samenwerkingsverbanden. Beleid voor onderwijsachterstandsl leerlingen, die vaak ook zorgleerlingen zijn, blijft echter apart gefinancierd.

Financiële risico's opneinderegelingen

In 2005 stelden wij vast dat bij de overgang van het basisonderwijs naar het VMBO het aantal zorgleerlingen toenam. Wij vonden aanwijzingen dat dit mogelijk werd veroorzaakt door de financiële prikkels in de opneinderegelingen in het VMBO. In onze terugblik in 2010 concludeerden we dat in de plannen voor het Passend Onderwijs de opneinderegelingen in het VMBO blijven bestaan en daarmee de mogelijke financiële druk op deze regelingen.

Verantwoording en toezicht

In 2005 deden we de minister de aanbeveling om beter inzicht te verwerven in de relatie tussen beleidsdoelen, middelen en resultaten. In onze terugblik in 2010 constateerden we dat beleid voor zorgleerlingen nog steeds niet structureel geëvalueerd wordt op doelmatig- en doeltreffendheid. Een andere aanbeveling betrof de aanscherping van het toezicht op beleidsuitvoering door scholen en samenwerkingsverbanden. In 2010 was het toezicht op het zorgbeleid van scholen wel versterkt, maar ontbrak toezicht op het functioneren van samenwerkingsverbanden nog steeds.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Publicaties

- *Zorgleerlingen in het primair en voortgezet onderwijs; Terugblik 2010* (2010, Tweede Kamer 32 338, nrs. 1-2).
- *Weer Samen Naar School; Zorgleerlingen in het basisonderwijs* (2005, Tweede Kamer 29 962, nrs. 1-2).
- *Zorgleerlingen in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs* (2005, Tweede Kamer 29 961, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Beroepspraktijkvorming in het mbo* en op www.rekenkamer.nl/zorgleerlingen en www.rekenkamer.nl/jeugd voor onze digitale dossiers.

Voor meer informatie over het dossier zorgleerlingen kunt u zich wenden tot Marie-Chantal Emmaneel, sectormanager OCW/SZW, m.emmaneel@rekenkamer.nl.

Intracommunautaire btw-fraude

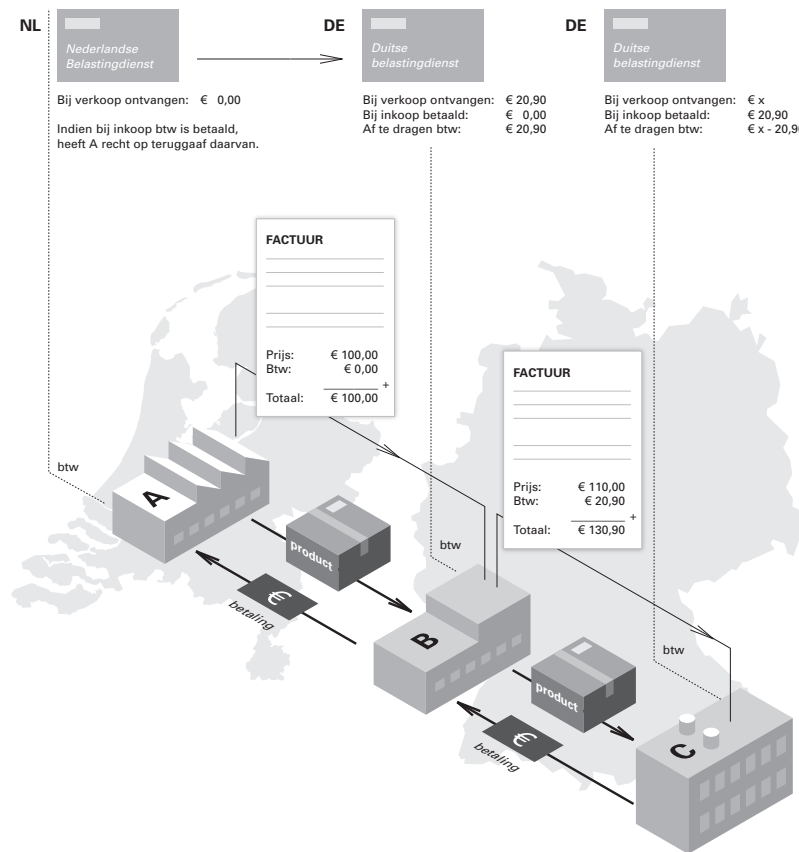
Waar gaat het over?

Het huidige btw-stelsel in de Europese Unie (EU) biedt mogelijkheden voor grootschalige fraude bij intracommunautaire handel. Om deze fraude effectief te bestrijden is samenwerking tussen lidstaten noodzakelijk.

Omdat een EU-breed vastgesteld percentage van de btw-grondslag onderdeel uitmaakt van de zogenoemde 'eigen middelen' van de EU, werkt derving van btw-inkomsten door in de afdrachten van de lidstaten aan de EU. De schatting is dat jaarlijks binnen de EU-lidstaten ongeveer € 100 miljard gemoeid is met het ten onrechte niet afdragen van btw; dit is zowel intracommunautaire als andere btw-fraude.

Hoe werkt het?

Het systeem van intracommunautaire btw-fraude kan uitgelegd worden aan de hand van onderstaande figuur van een intracommunautaire transactie binnen de EU.

© Schwandt Infographics

Bij intracommunautaire btw-fraude verwerft een handelaar tegen het nultarief – vrij van btw – goederen uit een andere lidstaat van de EU. Vervolgens levert de handelaar de goederen in eigen land door, waarbij hij btw berekent aan de afnemer. De handelaar draagt deze btw echter opzettelijk niet af en bij onderzoek blijkt de handelaar onvindbaar te zijn. De afnemer van de goederen levert deze door aan een volgende handelaar en kan de bij deze transactie door hem betaalde btw terugvragen in zijn belastingaangifte. De goederen kunnen door een intracommunautaire levering tegen nultarief weer terugkeren naar het land van oorsprong, zodat de cyclus zich één of meer keren kan herhalen. Vandaar dat deze fraude ook carrouselfraude wordt genoemd. Voor deze vorm van fraude maken criminelen vaak gebruik van relatief kleine goederen met een hoge waarde, zoals mobiele telefoons of computeronderdelen.

Wie is verantwoordelijk?

In Nederland is de staatssecretaris van Financiën verantwoordelijk voor de inning van de btw. Voor het beleid en de regelgeving met betrekking tot het tegengaan van carrouselfraude binnen de EU ligt de verantwoordelijkheid bij de Europese Raad van Ministers en het Europees Parlement. Aanmelding van intracommunautaire leveringen aan de belastingdienst door de leverancier valt onder de Europese regelgeving; dit geldt ook voor uitwisseling van informatie over intracommunautaire transacties tussen de belastingadministraties van de lidstaten.

Om hoeveel geld gaat het?

De btw-ontvangsten in Nederland bedragen jaarlijks ongeveer € 40 miljard, hetgeen ongeveer 40% van de totale belastingopbrengsten vormt. Binnen de EU als geheel bedroegen de btw-ontvangsten in 2007 € 860 miljard.

De Belastingdienst heeft geen compleet overzicht van het aantal gevallen en het financieel belang van intracommunautaire btw-fraude. Op basis van processen-verbaal heeft de FIOD-ECD berekend dat van 2003 tot en met 2007 het totaal fiscaal nadeel door carrouselfraude ruim € 654 miljoen bedroeg.

Hoe staat het ervoor?

Bevindingen Algemene Rekenkamer

Wij hebben in 2008 samen met de Duitse en Belgische Rekenkamers onderzoek uitgevoerd naar intracommunautaire btw-fraude.

In 2009 zijn de onderzoeksresultaten gerapporteerd in de vorm van drie nationale rapporten en een gezamenlijk rapport. In het gezamenlijk deel komen de drie rekenkamers tot een aantal aanbevelingen op het terrein van preventie, detectie, repressie en gegevensuitwisseling tussen EU-lidstaten.

Voor Nederland specifiek concludeerde de Algemene Rekenkamer daarnaast onder meer:

- Algehele regie op de bestrijding van intracommunautaire btw-fraude ontbreekt en stuurcontracten met belastingregio's bevatten geen afspraken over de aanpak van btw-fraude.
- Preventieve risicobeoordeling bij aanvraag van btw-nummers is beperkt.
- Er is weinig aandacht voor het voorkomen van misbruik van (inactieve) btw-nummers.
- Gerichtte aandacht voor nieuw startende ondernemers is waardevol.
- ICT-ondersteuning, vooral op het gebied van risicosignalering, komt moeizaam van de grond.
- Op detectie gericht controles van btw-aangiftes zijn beperkt en eenzijdig.
- Managementinformatie over frequentie en omvang van intracommunautaire btw-fraude is gebrekkig.

Recente beleidsontwikkelingen

Naar aanleiding van de Kamerbehandeling van het rapport van de Algemene Rekenkamer heeft de staatssecretaris in 2009 een aantal maatregelen genomen om intracommunautaire btw-fraude tegen te gaan:

- Er is een landelijk plan van aanpak opgesteld voor intracommunautaire fraudebestrijding.
- Alle 13 belastingregio's moeten een regionaal plan van aanpak opstellen. Binnen elke regio is formatie vrijgemaakt met het aandachtsgebied intracommunautaire fraude. In het gezamenlijk stuurcontract van de belastingregio's zijn afspraken gemaakt over bestrijding van de carrouselfraude.
- De regio's worden aangestuurd door de belastingregio Zuidwest. Landelijk wordt de inzet voor de bestrijding van (intracommunautaire) btw-fraude verhoogd van 50 naar 88 fte.
- In Europees verband is in 2009 afgesproken dat, boven een bepaalde omzet, de opgave van intracommunautaire leveringen één maal per maand moet gebeuren (in plaats van één keer per drie maanden). Dit is om de snelheid van gegevensuitwisseling te bevorderen.
- Het platform Eurocanet, waarop fraude-eenheden van belastingdiensten informatie over intracommunautaire btw-fraude uitwisselen, wordt vervangen door Eurofisc, zodat alle lidstaten meedoen bij deze specifieke gegevensuitwisseling. Voor de totstandkoming van Eurofisc wordt de EU-verordening voor administratieve samenwerking aangepast.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Meer informatie is te vinden in het Rekenkamerrapport:

- *Intracommunautaire btw-fraude* (2009, Tweede Kamer 31 880, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/fraude voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en Bedrijfsvoering Rijk en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Kredietcrisis

Waar gaat het over?

In het najaar van 2008 en voorjaar 2009 heeft de regering een aantal ingrijpende maatregelen genomen om de kredietcrisis te bestrijden. Het doel hiervan was de stabiliteit van en het vertrouwen in het Nederlandse financiële stelsel te waarborgen en de financiële ondernemingen die hiervan deel uitmaken te beschermen. De belangrijkste maatregelen hierbij waren:

- Deelneming van de Staat in Fortis/ABN AMRO;
- Kapitaalverstrekkingfaciliteit (ING, AEGON en SNS REAAL);
- Garantiefaciliteit voor bancaire leningen;
- Verruiming van het depositogarantiestelsel;
- Voorfinanciering van de uitkering depositogarantiestelsel IJsland;
- Back-up faciliteit ING.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor de uitvoering van de genomen kredietcrisis-maatregelen. In zijn jaarverslag legt hij hier verantwoording over af. In het Jaarverslag van Nationale Schuld komen de financieringsbehoefte en de vordering op Fortis Bank Nederland aan de orde.

Financiële omvang interventies (bedragen x € 1 miljoen)			
1 Versterking kapitaalpositie financiële instellingen	2008	2009	per 31-12-2009
<i>Deelnemingen aandelenkapitaal</i>			
Deelneming Fortis/ABN AMRO (10-2008)	16 800	1 350	
Deelneming RFS Holdings (12-2008)	6 540		
Verkoop Fortis Corporate Insurance (07-2009)		- 350	
Totaal deelnemingen	23 340	1 000	24 340
<i>Converteerbare leningen ABN AMRO</i>			
Mandatory convertible note (07-2009)		800	
Mandatory convertible note (12-2009)		1 800	
Totaal converteerbare leningen		2 600	2 600
<i>Kapitaalverstrekkingen</i>			
Securities ING	10 000		
Aflossing ING		1 800	
Securities AEGON	3 000		
Aflossing AEGON		-1 000	
Securities SNS REAAL	750		
Aflossing SNS REAAL		-185	
Totaal kapitaalverstrekkingen	13 750	-6 185	7 565
<i>Verliesverzekering van/participatie in portefeuilles</i>			
Capita Relief Instrument ABN AMRO		32 611	
Back-upfaciliteit ING		15 857	
Totaal verliesdekking/participatie in portefeuilles		48 468	48 468
2. Financiering			
<i>Leningen Fortis/ANB AMRO</i>			
Langlopende leningen	16 075		
Kortlopende leningen	34 966		
Aflossing leningen	-6 700	- 36 516	
<i>Voorfinanciering uitkering depositogarantiestelsel IJsland</i>			
Voorfinanciering deposito's tot € 20.887	1 236	93	

Om hoeveel geld gaat het?

De Staat had eind 2009 € 43,8 miljard uitstaan aan aandelen, leningen en speciale effecten (securities) als gevolg van de interventies in de financiële sector. Daarnaast liep de Staat eind 2009 een financieel risico van € 95,6 miljard met garanties en bedragen waarmee de Staat deelneemt in (de verliezen van) portefeuilles van financiële instellingen. Budgettaire wijzigingen ten opzichte van de Ontwerpbegroting 2010 zijn aan de orde gekomen in de Voorjaarsnota 2010 (Tweede Kamer 32 395, nr. 1).

Hoe staat het ervoor?

Wij constateren in ons *Rapport bij het Jaarverslag van het Ministerie van Financiën 2009* dat in 2009 het beheer en het toezicht op de genomen krediet-crisismaatregelen zijn verbeterd. De in het begin genomen ad-hocmaatregelen zijn gewijzigd in structurele maatregelen. In ons onderzoek over 2009 hebben wij geen onrechtmatigheden aangetroffen.

Nu de fase van de initiële interventies achter de rug is, zal het beheer van de staatsbelangen in de financiële sector en de voorbereiding van de afwikkeling van de interventies (exitstrategie) de nodige aandacht vergen. Hierbij zien wij de volgende aandachtspunten voor het Ministerie van Financiën en voor de Tweede Kamer.

Staatssteun

De financiële instellingen worden de komende periode geherstructureerd, zodat deze in de toekomst ook zonder staatsteun kunnen voortbestaan. Dit betreft in het bijzonder de integratie van Fortis Bank Nederland en ABN AMRO, maar ook de herstructurering van ING vanwege de eisen die de Europese Commissie stelt in relatie tot de verleende staatsteun.

Diverse geschillen en/of beroepsprocedures rond de interventies zullen worden afgewikkeld. Onder meer betreft het hier de door de Europese Commissie aangemerkte staatsteun, berekend op € 2 miljard bij de terugbetaling van een deel van de kapitaalverstrekking door ING. Zowel ING als de Nederlandse Staat zijn in januari 2010 hiertegen in beroep gegaan bij het Gerecht van Eerste Aanleg van de EU in Luxemburg.

Exitstrategie

Het Ministerie van Financiën zal een exitstrategie moeten formuleren, met daarin een balans tussen de wens om de belangen in de financiële sector zo kort mogelijk aan te houden en het nemen van de nodige tijd om gunstige (markt)omstandigheden te bereiken voor een rendabele afstoting van de staatsbelangen.

Informatievoorziening

De informatievoorziening over de interventies, waaronder de informatievoorziening aan de Tweede Kamer blijft een aandachtspunt. Het Ministerie van Financiën monitort de ontwikkelingen per interventie, en de analyse van risico's en controle op de financiële stromen die verband houden met de interventies. Het gaat hier bijvoorbeeld om de ontwikkeling van de Amerikaanse hypotheekportefeuille van ING, die van belang is voor het financiële resultaat voor de Staat bij de back-upfaciliteit.

IJsland

De voorfinanciering door de Nederlandse Staat van de uitkeringen uit het IJslandse depositogarantie-stelsel, ten behoeve van de Nederlandse spaarders met tegoeden bij Icesave, heeft nog niet geresulteerd in een leenovereenkomst met staatsgarantie met IJsland.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksrapporten over de kredietcrisis:

- *Kredietcrisis: interventies en vervolg. Derde rapportage: vierde kwartaal 2009 en eerste kwartaal 2010* (2010, Tweede Kamer 31 941 nrs. 6-7).
- *Rapport bij het Jaarverslag van het Ministerie van Financiën, (IXB)* (2010, TK 32 360 IXB, nr. 2).
- *Rapport bij het Jaarverslag Nationale Schuld (IXA)* (TK 32 360 IXA, nr. 2).

Wij verwachten onze volgende voortgangsrapportage in januari 2011 te publiceren.

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/kredietcrisis voor ons digitale dossier.

Voor mee informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Fon Linders, sectormanager Rechtmatigheid en Bedrijfsvoering Rijk en Financiën, f.linders@rekenkamer.nl.

Toezicht van DNB op financiële instellingen

Waar gaat het over?

De kredietcrisis toont het belang aan van een gezond en stabiel financieel systeem. De maatschappelijke kosten van een falend systeem zijn immers enorm en de gevolgen van de kredietcrisis zullen zich nog jaren doen voelen. Om de kans op falen van het financieel systeem te verkleinen, is een goed werkend systeem van toezicht noodzakelijk. De Nederlandsche Bank (DNB) houdt toezicht op de stabiliteit van financiële instellingen.

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het nationale (systeem van) toezicht, voor de wet- en regelgeving die hieraan ten grondslag liggen en de besluitvorming over eventuele besteding van publieke middelen bij de bestrijding van een financiële crisis.

Een groot deel van het beleid en de regelgeving voor vooral banken is van de Europese Unie (EU) afkomstig. Het implementeren van Europese richtlijnen in nationale wetgeving valt ook onder de verantwoordelijkheid van de minister. De minister is samen met de toezichthouders ook verantwoordelijk voor beleidsontwikkeling en besluitvorming in de EU. Dat geldt ook voor de inbreng bij beleidsontwikkeling op mondiaal niveau. De minister is tevens verantwoordelijk voor het toezicht op het functioneren van de toezichthouders.

DNB en de Autoriteit Financiële markten (AFM) houden toezicht op respectievelijk de stabiliteit en het marktgedrag van financiële instellingen.

Om hoeveel geld gaat het?

Het toezicht door DNB op financiële instellingen kostte in 2009 in totaal ongeveer € 95 miljoen. Daarvan wordt ongeveer 25% betaald door het Rijk en de rest door de financiële instellingen zelf. De directe en indirecte kosten kunnen bij een grote crisis zoals de huidige financiële crisis oplopen tot tientallen miljarden (voor steunmaatregelen financiële sector, kosten depositogarantiestelsel, aansprakelijkheidsclaims en gevolgen voor de economie).

Hoe staat het ervoor?

In 2009 hebben wij een verkenning uitgevoerd naar het systeem van toezicht op de stabiliteit van financiële markten door DNB. Wij signaleerden spanningsvelden die inherent zijn aan het huidige systeem van toezicht en die relevant zijn voor het functioneren van DNB. Zo kunnen bijvoorbeeld openbare uitingen van DNB over financiële instellingen de stabiliteit van instellingen in gevaar brengen, terwijl tegelijkertijd het achterwege blijven van openbare waarschuwingen niet bijdraagt aan het vertrouwen in het toezicht.

We beschrijven in ons rapport ook enkele kritische thema's in het toezicht. Op twee van die thema's gaan we hieronder in.

Toezicht op het systeem als geheel

Gebleken is dat het stelsel van toezicht moeilijk in staat is om risico's het hoofd te bieden die het financieel systeem als geheel bedreigen. In regelgeving en toezicht is dit aspect tot medio 2008 onderbelicht gebleven. De veronderstelling was dat de stabiliteit van het systeem als geheel voldoende is gewaarborgd als gezorgd wordt voor de stabiliteit van individuele instellingen. Deze veronderstelling is niet juist gebleken. Sinds 2008 zijn er maatregelen genomen ter verbetering van het toezicht die vooral gericht zijn op internationale samenwerking. Deze maatregelen lossen het probleem niet op van de koppeling van een (vooral) internationaal financieel systeem aan een nationale verantwoordelijkheid voor de aanpak van systeemrisico's.

Toezicht op kapitaalbuffers bij financiële instellingen

De kredietcrisis heeft gebreken blootgelegd in de regelgeving voor kapitaaleisen aan financiële instellingen. Zo waren de eisen voor de hoeveelheid aan te houden kapitaal voor effecten laag. Nieuwe regelgeving daarvoor is in de maak. Tegelijkertijd is er het besef dat regelgeving in veel gevallen achter de praktijk aanloopt. Een proactieve regelgever en een alerte toezichthouder, die de ruimte waarover ze (bij wet) beschikken ook daadwerkelijk gebruiken, zijn dan essentieel.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Het onderzoek naar DNB is onderdeel van een onderzoeksprogramma 'Toezicht op markten' van de Algemene Rekenkamer. De volgende rapporten over markttoezichthouders zijn tot nu toe verschenen:

- *Het systeem van toezicht op de stabiliteit van financiële markten* (2009, Tweede Kamer 32 255, nrs. 1-2).
- *Tariefregulering energienetbeheer* (2009, Tweede Kamer 31 901, nrs. 1-2).
- *Toezicht op mededinging door de NMa* (2007, Tweede Kamer 31 055, nrs. 1-2).
- *Zicht op de prestaties van de Autoriteit Financiële Markten bij het tegengaan van oneerlijke effectenhandel* (2004, Tweede Kamer 29 635, nrs. 1-2).

In ons vervolgonderzoek in 2010 zullen wij ingaan op het functioneren van DNB in de praktijk.

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/dnb voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Cor van Montfort, sectormanager Publiek-private Samenwerking, c.vanmontfort@rekenkamer.nl.

Duurzame energie

Waar gaat het over?

Het kabinet-Balkenende IV besloot dat Nederland een van de schoonste en zuinigste landen van Europa moest worden. In het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig: Nieuwe energie voor het klimaat' is vastgelegd:

- dat Nederland ten opzichte van 1990 in 2020 30% minder uitstoot van broeikasgassen heeft;
- dat de energiebesparing verdubbelt naar 2% per jaar;
- dat het aandeel duurzame energie in ons totale energiegebruik in 2020 is verhoogd van 2% naar 20%.

De Duurzame Energie Richtlijn verplicht Nederland tot een aandeel van 14% duurzame energie in 2020. De belangrijkste redenen om het aandeel duurzame energie te vergroten zijn:

- vermindering van de schadelijke gevolgen voor milieu en gezondheid van de uitstoot van fossiele brandstoffen en
- minder afhankelijkheid van landen die olie en gas produceren.

De productie van duurzame energie wordt gestimuleerd met de Subsidieregeling Duurzame Energie (SDE), de opvolger van de subsidieregeling Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (MEP). De SDE stimuleert de opwekking van duurzaam gas en duurzame elektriciteit door zonne-energie, biomassa, waterkracht, afvalverbranding, afvalwater-/rioolwaterzuivering, stortgas, windenergie op land en op zee en warmtekrachtkoppeling (WKK). Overigens is WKK volgens de Europese Unie niet duurzaam omdat voor de opwekking fossiele brandstoffen worden gebruikt.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor een doelmatige en duurzame energiehuishouding; de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) coördineert het Nederlandse klimaatbeleid uit Schoon en Zuinig en is verantwoordelijk voor het beleid voor energiebesparing.

© iStock

Om hoeveel geld gaat het?

De uitgaven aan duurzame energie vallen in de EZ-begroting onder doelstelling 4.3 *Verduurzaming van de energiehuishouding*. De bedragen laten gedurende het begrotingsjaar forse bijstellingen zien. Dit komt door het verschil tussen de begrotingscyclus enerzijds en de jaarlijkse cyclus waarin de subsidieplafonds voor de SDE worden vastgesteld anderzijds. Zo gebeurt het dat de begroting 2010 van EZ in september 2009 nog sprak over een bedrag van € 17,4 miljoen, terwijl het subsidieplafond van de SDE begin 2010 uiteindelijk werd vastgesteld op een bedrag van € 8,15 miljard. De informatievoorziening aan de Tweede Kamer kan op dit punt verbeterd worden door in de begroting al transparanter te zijn over voorziene toekomstige bijstellingen in de SDE-verplichtingen.

Hoe staat het ervoor?

Bereiken doel voor 2020 onzeker

Nederland ligt op koers om het doel van 9% duurzame elektriciteitsproductie in 2010 te bereiken. Duurzame elektriciteitsproductie is onderdeel van het streven naar een groter aandeel duurzame energie. Of het aandeel duurzame energie van 20% voor 2020 gehaald gaat worden, is onzeker: uit de studie *Referentieraming energie en emissies 2010-2020* van Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) en Planbureau voor de Leefomgeving uit april 2010 blijkt dat het aandeel duurzame energie in 2020 naar verwachting tussen de 6% en de 15% uit zal komen.

Biomassa

Het grootste deel van de opgewekte groene elektriciteit is afkomstig van biomassa. Energie uit biomassa wordt opgewekt door verbranding, vergassing en vergisting van biologisch materiaal zoals hout, landbouwproducten en dierlijke grondstoffen als mest en diermeel.

Het gebruik van biomassa brengt echter risico's met zich mee op het gebied van duurzaamheid en betrouwbaarheid. Er is vooralsnog namelijk geen zekerheid over de beschikbaarheid van voldoende biomassa voor de toekomst. Bovendien kan de CO₂-uitstoot van de biomassa-productieketen erg hoog liggen en kan het de productie van voedselgewassen verdringen.

De EU heeft onlangs besloten tot invoering van duurzaamheidscriteria voor energie uit hernieuwbare bronnen (waaronder biomassa), maar deze moeten nog worden geïmplementeerd. Deze criteria gelden bovendien alleen voor vloeibare biomassa en alleen voor nieuwe subsidietoekenningen, en zeggen dus niets over het 'groene' karakter van (langlopende) projecten die al eerder MEP- of SDE-subsidie hebben gekregen.

Financiering duurzame energie

Het kabinet heeft besloten dat vanaf 2011 of 2012 de MEP en SDE gefinancierd worden via een opslag op de energierekeningen. Hoe de verdeling tussen bedrijven en burgers gaat uitvallen, moet nog worden besloten. Financiering via deze opslag of heffing geeft volgens het kabinet meer zekerheid over de beschikbaarheid van middelen voor deze subsidieregelingen, omdat zo de afhankelijkheid van de politiek verminderd wordt. In 2006 werd echter een soortgelijke financieringsconstructie voor de MEP teruggedraaid vanwege de koopkrachteffecten voor huishoudens. Een heffing brengt bovendien het risico met zich mee dat voor de Tweede Kamer het zicht op de financiële gevolgen van deze regelingen beperkt zal zijn.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van duurzame energie zijn te vinden in de volgende Rekenkamer-rapporten:

- *Subsidieregelingen duurzame energieproductie* (MEP en SDE); Terugblik 2010 (2010, Tweede Kamer 32 340, nr. 2).
- *Subsidieregeling 'Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie'* (MEP) (2007, Tweede Kamer 31 028, nr. 2).
- *Groene stroom*; Terugblik 2007 (2007, Tweede Kamer 29 630, nr. 2).

Geplande onderzoeken:

- Energiebesparing (publicatie in de tweede helft van 2010).
- Energievoorzieningszekerheid (publicatie in 2011).

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Klimaat- en energiedoelen* en op www.rekenkamer.nl/energie voor ons digitale dossier.

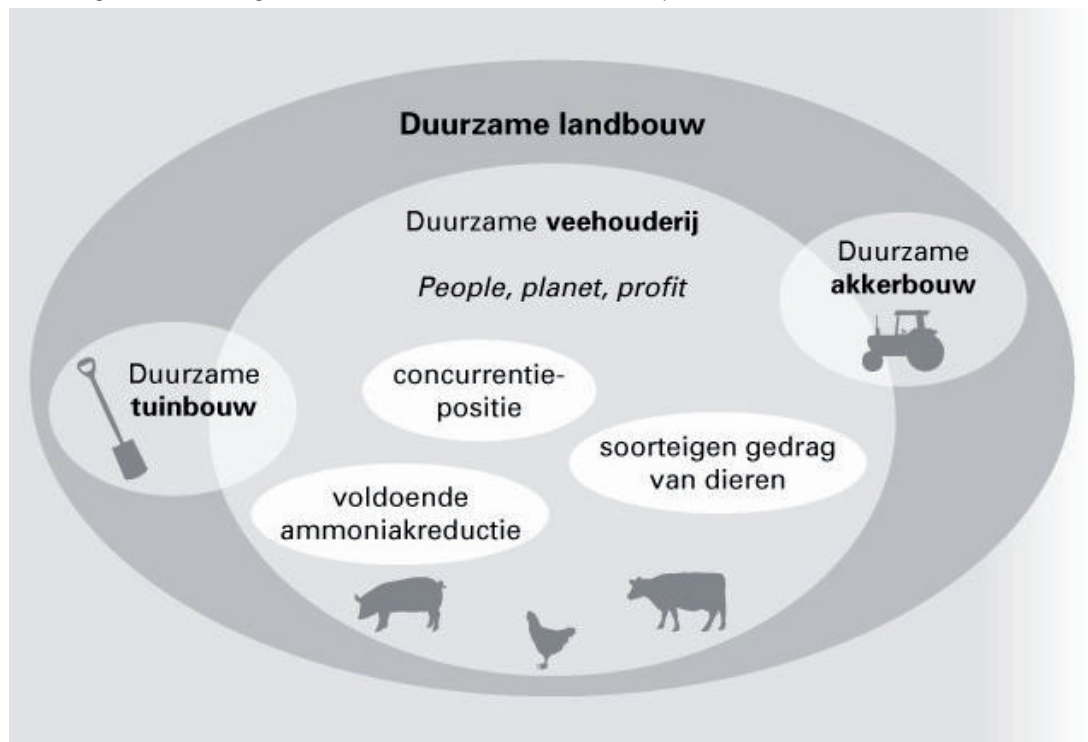
Voor meer informatie over het dossier duurzame energie kunt u zich wenden tot Kees Bruin, sectormanager EZ/LNV, k.bruin@rekenkamer.nl of Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Duurzame intensieve veehouderij

Waar gaat het over?

Intensieve veehouderij is de bedrijfstak waarin onder meer varkens, kippen en kalveren op een relatief klein oppervlak worden gehouden. In 2008 formuleerde de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de ambitie om in vijftien jaar de veehouderij duurzaam te maken. Dit betekent een veehouderij die bijdraagt aan een wereld die efficiënter en zuiniger omgaat met de natuur en de natuurlijke hulpbronnen. De minister streeft ernaar de bedrijfstak duurzamer te maken in ecologisch opzicht (minder belasting van het milieu), sociaal opzicht (verbetering van de leefomstandigheden van kippen, varkens en kalveren) en economisch opzicht (betere concurrentiepositie voor de sector). Ketenpartijen – boeren, verwerkingsindustrie, transport en supermarkten – en maatschappelijke organisaties onderschreven deze ambities. Duurzame veehouderij is een voorwaarde voor een duurzame landbouw.

Samenhang tussen doelstellingen voor een duurzame landbouw en veehouderij

Wie is verantwoordelijk?

Het Ministerie van LNV stelt voor ondernemers de randvoorwaarden vast en ondersteunt duurzame ontwikkeling. Waar nodig zorgt het ministerie voor kennisontwikkeling, bevordert innovatie en samenwerking, stelt het regelgeving en toezichtkaders op en geeft het gerichte ondersteuning. Het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) is verantwoordelijk voor het scheppen van de kaders voor een duurzaam gebruik van hulpbronnen en ecosysteemdiensten. Tevens is het Ministerie van VROM, vanuit de wet milieubeheer, verantwoordelijk voor het stellen van eisen aan inrichtingen, waaronder stallen.

Om hoeveel geld gaat het?

In de departementale begrotingen voor 2010 trekken de ministers van LNV en VROM ongeveer € 164 miljoen uit voor het bevorderen van de duurzaamheid van de intensieve veehouderij.

Hoe staat het ervoor?

Onderzoeksbevindingen in 2008

Uit ons onderzoek uit 2008 blijkt dat het onzeker is of de ambities van de minister van LNV voor verduurzaming van de intensieve veehouderij voor 2023 te realiseren zijn. Er is op sommige punten enige vooruitgang geboekt, maar de minister zet de beschikbare instrumenten om verbeteringen in de sector te bereiken, niet voluit in. De minister evalueert bovendien weinig, waardoor de effectiviteit van de instrumenten die wel worden ingezet, onduidelijk is. Wij komen tot deze conclusie op basis van drie aspecten die wij beoordeeld hebben: dierenwelzijn, ammoniakuitstoot uit mest, en innovatie van de bedrijfstak.

- *Dierenwelzijn* Sinds de jaren negentig is de huisvesting van dieren enigszins verbeterd, vooral door Europese regels. Nederlandse wet- en regelgeving voor ingrepen (snavelbehandeling, couperen van staarten, aanbrengen van identificatiechips) is herhaaldelijk uitgesteld. Naleving van de geldende regels wordt bovendien niet intensief gecontroleerd.
- *Ammoniakuitstoot* Op het gebied van de reductie van ammoniakuitstoot hebben de ministers van VROM en LNV sinds 1990 wel resultaten geboekt. De ammoniakuitstoot uit de landbouw is met de helft afgenomen. De Europese doelstelling voor 2010 ligt binnen bereik. De Europese doelstellingen voor maximale stikstofneerslag uit ammoniak op kwetsbare natuur (als gevolg van te hoge ammoniakuitstoot) zijn echter nog niet behaald. Dat zal ook in de nabije toekomst waarschijnlijk niet lukken. De kwetsbare natuur in ons land is zodoende nog onvoldoende beschermd. Ook in beschermde natuurgebieden is sprake van te veel stikstofneerslag. Dat komt doordat zich relatief veel intensieve veehouderijbedrijven in de buurt van deze gebieden bevinden.
- *Innovatie bedrijfstak* Subsidiëring van innovatieve investeringen binnen de intensieve veehouderij ziet de minister van LNV als een instrument om de overgang naar duurzame productiemethoden te faciliteren. Maar hoeveel van deze subsidies echt effect hebben, is nooit geëvalueerd. Ook worden de resultaten van geslaagde gesubsidieerde projecten niet actief door het ministerie verspreid binnen de sector.

Recente ontwikkelingen

Uit ons rechtmatigheidsonderzoek 2009 bleek dat de jaarlijkse realisatie van het aantal nieuwe integraal duurzame stallen op schema ligt. Onderzoek naar de economische gevolgen van regelgeving voor de varkenshouderij op verzoek van de Tweede Kamer wijst uit dat de investeringen die nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke ammoniak- en dierenwelzijnseisen per 2013 op gespannen voet staan met het toekomstperspectief van veel bedrijven in de sector.

Sinds 2010 wordt de *Staat van het Dier* uitgebracht, met een beschrijving van het niveau van welzijn en gezondheid van gehouden dieren in Nederland.

Om het aanbod van diervriendelijk geproduceerd vlees en eieren te stimuleren, heeft het Ministerie van LNV in 2009 met diverse partijen het Convenant Markontwikkeling Verduurzaming Dierlijke Producten afgesloten.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van landbouw zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Duurzaamheid intensieve veehouderij* (2008, Tweede Kamer 31 478, nr. 1).
- *Voedselveiligheid en diervoeders; Terugblik 2008* (2008, Tweede Kamer 30 400, nr. 8).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/veehouderij voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Kees Bruin, sectormanager EZ/LNV, K.Bruin@rekenkamer.nl.

Herstructurering bedrijventerreinen

Waar gaat het over?

Nederland telt ruim 3500 bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen zijn onmisbaar voor de economie, omdat ze voorzien in de behoefte aan ruimte om te ondernemen en daarmee bijdragen aan de werkgelegenheid. Ze nemen veel ruimte in beslag, op dit moment ongeveer 2 tot 3% van het totale grondoppervlak in Nederland. Ongeveer een derde van de bedrijventerreinen is echter verouderd, wat kan leiden tot sociale onveiligheid en verpaupering. Veel ondernemers gaan daarom op zoek naar nieuwe ruimte. Omdat het goedkoper is om een nieuw bedrijventerrein aan te leggen dan bestaande terreinen op te knappen, blijft het ruimtebeslag van bedrijventerreinen groeien, terwijl bestaande terreinen verpauperen. Dit draagt bij aan een verrommeling van het landschap.

Door herstructurering van bedrijventerreinen wil het Rijk deze verouderingsproblematiek tegengaan. Het beleid om ruim 21.000 hectare aan bedrijventerreinen te herstructureren heeft tot nu toe tot te weinig resultaten geleid. Het kabinet-Balkenende IV heeft daarom gekozen voor een versnelling van de herstructurering tot 6500 ha in 2013.

© René Verleg

Wie is verantwoordelijk?

Het bedrijventerreinenbeleid wordt decentraal uitgevoerd. De *gemeenten* moeten ervoor zorgen dat er voldoende ruimte is voor bedrijvigheid. Zij zijn ook verantwoordelijk voor een succesvol verloop van lokale herstructureringsprojecten.

Provincies zijn verantwoordelijk voor de regie over het bedrijventerreinenbeleid binnen hun provinciegrenzen. Zij moeten het belang van verschillende ruimtelijke functies die in de provincie samenkomen (zoals wonen, werken en recreëren) in de gaten houden.

Het *Rijk* moet erop toezien dat gemeenten en provincies voldoende resultaten boeken bij de uitvoering van het bedrijventerreinenbeleid, en daarmee waarborgen dat bijvoorbeeld de zogenaamde SER-ladder bij de planbeoordeling voor nieuwe bedrijventerreinen wordt toegepast en de provinciale herstructureringsprogramma's worden uitgevoerd.

Om hoeveel geld gaat het?

Voor de herstructurering van bedrijventerreinen zijn middelen uit verschillende Rijkssubsidies beschikbaar. In de periode 2000-2008 heeft het Rijk hiervoor in totaal ongeveer € 400 miljoen gereserveerd. Daarnaast dragen gemeenten en provincies bij aan herstructureringsprojecten. Voor de periode 2009-2013 heeft het Rijk eveneens € 400 miljoen uitgetrokken. De zogeheten Toppermiddelen (EZ subsidieregeling herstructurering bedrijventerreinen) worden voor een bedrag van ruim € 100 miljoen (2009-2013) gedecentraliseerd naar het Provinciefonds.

Hoe staat het ervoor?

Herstructurering komt moeilijk van de grond

Uit ons onderzoek in 2008 bleek dat de veroudering van bedrijventerreinen de afgelopen jaren verder toenam, waardoor de herstructureringsopgave juist groter werd. Wij zagen dat verschillende problemen een succesvolle aanpak belemmerden:

- De ministers van Economische Zaken (EZ) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu-beheer (VROM) hadden onvoldoende inzicht in de herstructureringsopgave. Het was bijvoorbeeld niet duidelijk welke terreinen verouderd waren en om hoeveel hectare het ging.
- Er was onvoldoende publiek en privaat geld beschikbaar voor het opknappen van de bedrijventerreinen. Voor de aanpak van kleinere terreinen waren nauwelijks subsidies beschikbaar, en het Rijk bood gemeenten weinig hulp bij het aanboren van andere, private geldbronnen.
- Het Rijk bood gemeenten onvoldoende ondersteuning bij de uitvoering van herstructureringsprojecten (in de vorm van voorlichting, training, handleidingen et cetera).
- Er waren onvoldoende waarborgen voor duurzaam ruimtegebruik bij het (her)inrichten van bedrijventerreinen. Het uitgangspunt van het Rijk dat er pas nieuwe bedrijventerreinen mogen worden aangelegd nadat de beschikbare ruimte op bestaande terreinen optimaal is benut en nadat het ruimtegebruik er is geïntensiveerd, is de afgelopen jaren niet eenduidig uitgewerkt in beleid. Dit uitgangspunt werd in de praktijk dan ook nauwelijks gevolgd.

Wij hebben de ministers van EZ en VROM in ons rapport verschillende aanbevelingen gedaan om deze problemen te verhelpen. Beide ministers hebben een aantal toezeggingen gedaan. Zo zullen verouderingsgegevens worden gepreciseerd en aangevuld, waardoor de herstructureringsopgave inzichtelijk kan worden gemaakt. Ook zijn ter stimulering van duurzaam ruimtegebruik stappen gezet om een consequente toepassing van de SER-ladder bij de planning van bedrijventerreinen te waarborgen.

Beleidsontwikkelingen

Eind 2009 hebben Rijk, provincies en gemeenten nieuwe afspraken gemaakt over de aanpak van bedrijventerreinen in het Convenant Bedrijventerreinen 2010-2020. De planning van nieuwe bedrijventerreinen gaat uit van een lager economisch groeiscenario en een juiste toepassing van de SER-ladder. Verder moet in de periode 2009-2013 een herstructureringsopgave van 6500 hectare in uitvoering zijn genomen. Ook bevat het convenant afspraken over de decentralisatie van de Rijksmiddelen naar het Provinciefonds op basis van provinciale herstructureringsprogramma's. Voor duurzaam beheer is afgesproken dat gemeenten binnen twee jaar regionaal gaan samenwerken bij de planning en (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van bedrijventerreinen zijn te vinden in het volgende Rekenkamer-rapport:

- *Herstructurering van bedrijventerreinen* (2008, Tweede Kamer 31 760, nrs. 1-2).

We hebben een terugblik op dit onderzoek geprogrammeerd. Deze wordt naar verwachting in september 2011 gepubliceerd.

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/bedrijventerreinen voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Kees Bruin, sectormanager EZ/LNV, k.bruin@rekenkamer.nl of Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Klimaat- en energiedoelen

Waar gaat het over?

In het Kyotoverdrag is vastgelegd dat de uitstoot van broeikasgassen in de periode 2008-2012 moet zijn teruggedrongen ten opzichte van 1990. Nederland heeft zich verplicht in die periode de broeikasgasuitstoot met 6% te verminderen ten opzichte van 1990.

Voor de langere termijn hebben de EU-lidstaten zich verbonden aan een reductie van 20% in 2020 ten opzichte van 1990. Het kabinet-Balkenende IV wilde verder gaan en heeft in het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig: Nieuwe energie voor het klimaat' als doelen vastgelegd:

- dat Nederland ten opzichte van 1990 in 2020 30% minder uitstoot van broeikasgassen heeft;
- dat de energiebesparing toeneemt naar 2% per jaar;
- dat het aandeel duurzame energie van ons totale energiegebruik in 2020 is verhoogd naar 20%.

Om deze doelen te bereiken zet het kabinet verschillende instrumenten in voor verschillende sectoren (gebouwde omgeving, energie en industrie, verkeer en vervoer en landbouw). Instrumenten zijn bijvoorbeeld subsidies voor duurzame energie en innovatie. Ook het Europese instrument van het CO₂-emissiehandelssysteem is van belang. Daarbij worden bedrijven in staat gesteld om door het kopen en verkopen van zogenoemde 'emissierechten' hun CO₂-uitstoot kosteneffectief te verlagen. Dit handelssysteem geldt voor energieproductie en de grote industrie, bij elkaar ongeveer 40% van de Nederlandse CO₂-uitstoot.

© Nationale Beeldbank/Valentijn81

Wie is verantwoordelijk?

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieu (VROM) coördineert zowel het Nederlandse klimaatbeleid uit het beleidsprogramma Schoon en Zuinig als het beleid voor energiebesparing. De minister van Verkeer en Waterstaat (VenW) is verantwoordelijk voor de beheersing van het verkeersvolume. De minister van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor een doelmatige en duurzame energiehuishouding.

Om hoeveel geld gaat het?

Tussen 2008 en 2011 wordt er jaarlijks circa € 1,5 tot € 1,9 miljard uitgegeven aan klimaat- en energiedoelen (het beleidsprogramma Schoon en Zuinig). Dit behelst met name subsidiëring van duurzame energie en daarnaast uitgaven aan energiebesparing en innovatie.

Hoe staat het ervoor?

Onderzoek in 2007 en 2009

Wij deden in 2007 en 2009 onderzoek naar de implementatie van het Europese emissiehandelssysteem in Nederland. In 2009 publiceerden we ons rapport over milieueffecten van het wegverkeer, waar de uitstoot van broeikasgassen een belangrijk onderdeel van is. Wij vatten onze belangrijkste bevindingen samen:

- Het Europese CO₂-emissiehandelssysteem interfereert met het Nederlandse stimuleringsbeleid voor duurzame energie, waardoor het beleid minder effectief is in het verlagen van de CO₂-uitstoot. Als bedrijven namelijk dankzij de stimulering van duurzame energie hun CO₂-uitstoot verminderen, houden zij emissierechten over, die zij dan kunnen verkopen aan andere bedrijven. Die kunnen daarmee hun CO₂-uitstoot juist weer vergroten. Bovendien neemt het aanbod aan emissierechten dan toe, waardoor de prijs daalt. Ondanks onze aanbeveling daartoe heeft het kabinet nog geen integrale doorlichting uitgevoerd van het bestaande duurzame energiebeleid. Zo'n doorlichting is nodig om ieder instrument opnieuw te beoordelen op zijn kosten en baten en de inzet van instrumenten te heroverwegen.
- Bij de sector wegverkeer bleken zowel het Europese als het nationale beleid in de periode 1999-2007 minder effectief dan verwacht. Mede door de recessie ziet het er nu naar uit dat de streefwaarde voor 2010 toch wordt gehaald. Voor 2020 is dat echter nog uiterst onzeker. Deze onzekerheid is enerzijds een gevolg van de onzekere economische situatie en de onzekerheid van de olieprijs. Anderzijds blijft ook de invoering/uitwerking van belangrijke maatregelen zoals beprijzing per kilometer nog steeds onzeker.
- Of de afname van broeikasgassen met 30% in 2020 gehaald gaat worden, is nog de vraag: uit een studie van Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) en Planbureau voor de Leefomgeving uit april 2010 blijkt dat zowel met het bestaande beleid als met voorgenomen beleid het doel van 30% hoogstwaarschijnlijk niet gehaald zal worden. Dit geldt ook voor de doelen van Schoon en Zuinig voor energiebesparing en duurzame energie.
- De meest kosteneffectieve maatregel voor de rijksoverheid om het wegverkeer schoner en zuiniger te maken is lang niet altijd de meest kosteneffectieve maatregel voor de weggebruiker, en vice versa. Zo is de verplichte inzet van biobrandstoffen relatief goedkoop voor de rijksoverheid, maar duur voor de weggebruiker. En de maatregel Stimulering zuinige auto's is daarentegen juist duur voor de rijksoverheid, maar voordelig voor de weggebruiker. Wat maatregelen kosten, moet dus niet alleen gezien worden vanuit de rijksoverheid maar ook vanuit de burger.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Publicaties

- *Milieueffecten wegverkeer; Haalbaarheid van de beleidsdoelstellingen voor een schoon, zuinig en stil wegverkeer* (2009, Tweede Kamer 31 895, nr. 2).
- *Europees handelssysteem voor CO₂-emissierechten; Implementatie in Nederland; Terugblik 2009* (2009, Tweede Kamer 31 252, nr. 8).
- *Europees handelssysteem voor CO₂-emissierechten; Implementatie in Nederland* (2007, Tweede Kamer 31 252, nr. 2).

In de tweede helft van 2010 zullen we ons onderzoek naar energiebesparing publiceren.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Duurzame energie* en op www.rekenkamer.nl/klimaat voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over het dossier klimaatdoelen kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VRM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

ProRail

Waar gaat het over?

Structureel onderhoud van het bestaande spoor en vervanging van verouderde infrastructuur heeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW) uitbesteed aan ProRail. De minister van VenW is voor honderd procent aandeelhouder van ProRail.

Sinds 1 januari 2008 stuurt het Ministerie van VenW ProRail aan op basis van vooraf afgesproken prestaties. Deze outputsturing moet ProRail prikkelen tot doelmatige prestaties.

© iStock

Wie is verantwoordelijk?

De minister van VenW is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van de hoofdspoorweginfrastructuur. De minister is hierbij:

- beleidsbepalend als concessieverlener, subsidieverstrekker en wetgever voor de spoorweginfrastructuur;
- toezichhoudend op de naleving van de concessie door ProRail en het subsidiebeheer door ProRail.

ProRail is verantwoordelijk voor:

- kwaliteit, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de hoofdspoorweginfrastructuur;
- eerlijke, niet-discriminerende verdeling van de capaciteit van de hoofdspoorweginfrastructuur;
- het leiden van het verkeer over de hoofdspoorweginfrastructuur.

Om hoeveel geld gaat het?

Jaarlijks verleent het Ministerie van VenW een subsidie aan ProRail om de afgesproken prestaties te kunnen leveren. In 2010 vraagt ProRail een bedrag van in totaal € 1,6 miljard (beheerplan ProRail, 2010), de subsidieverstrekking moet nog plaatsvinden. Aanvullend hierop verleent het Ministerie van VenW op projectbasis subsidies aan ProRail voor de aanleg van nieuwe infrastructuur, circa € 0,5 miljard per jaar.

Hoe staat het ervoor?

Aanbevelingen Algemene Rekenkamer

In ons onderzoeksrapport uit 2009 doen wij een aantal aanbevelingen. De eerste betreffen het onafhankelijk toezicht. Wij vinden dat de beleidsbepalende en toezichthoudende functies gescheiden moeten zijn om mogelijke belangenverstrengelingen te vermijden:

- De minister van VenW zou de rol van aandeelhouder namens de Staat der Nederlanden over moeten dragen aan de minister van Financiën.
- De Directie Spoorvervoer van het Ministerie van VenW moet niet zowel een beleidsbepalende als ook een toezichthoudende functie hebben. Het toezicht op ProRail zou moeten worden overgedragen aan een onafhankelijke toezichteenheid binnen het Ministerie van VenW.

Daarbij zou de minister van VenW over extra interventie-instrumenten moeten beschikken, om ProRail beter aan de prestatieafspraken te kunnen houden.

Het kabinet-Balkenende IV wilde zowel de betrouwbaarheid van het spoor vergroten als het personenvervoer per trein met 5% per jaar laten groeien. De minister van VenW heeft hiervoor taken aan ProRail toegekend en stelt hiervoor aparte budgetten beschikbaar. Wij bevelen aan dat ook in dit geval de minister vooraf bepaalt welke prestaties ProRail moet leveren.

Kabinetstandpunt na evaluatie Spoorwegwet

In 2009, na de publicatie van ons rapport, gaf het kabinet haar standpunt naar aanleiding van de evaluatie van de Spoorwegwet:

- Het aandeelhouderschap van ProRail wordt wel gescheiden van het concessiebeheer, maar niet ondergebracht bij het Ministerie van Financiën.
- De interventieladder zal worden uitgebreid, maar de precieze operationalisering hiervan zal de komende periode nader worden uitgewerkt.
- De voortgang van de doelstelling van 5% groei zal worden bewaakt door middel van kwartaal-rapportages van ProRail.
- Onze aanbeveling voor de oprichting van een onafhankelijke toezichteenheid binnen het ministerie wijst de minister af.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten over de aansturing van ProRail zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Aansturing van ProRail door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat* (2009, Tweede Kamer 31 919, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/prorail voor ons digitale dossier.

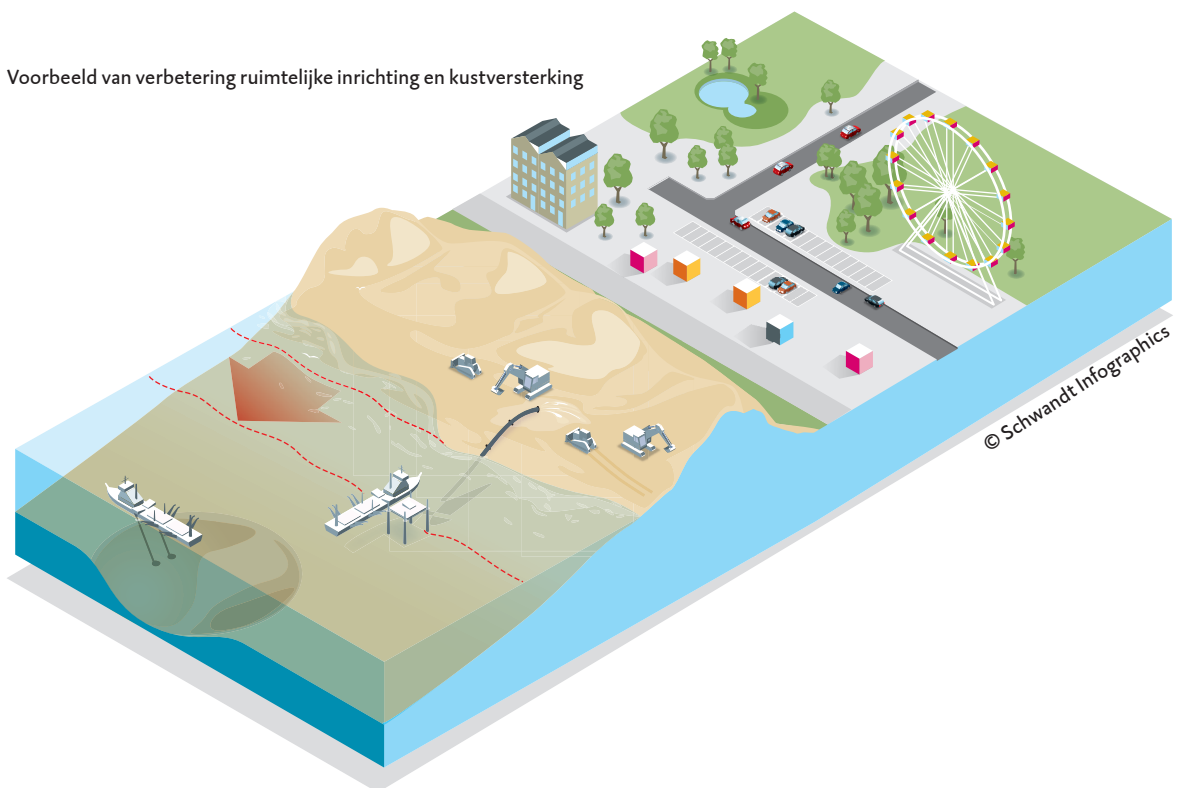
Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Zwakke Schakels Kust

Waar gaat het over?

In 2003 bleek uit een toets van Rijkswaterstaat en de waterschappen dat de zeewering op tien plaatsen langs de Noordzeekust niet meer aan de geldende veiligheidsnorm voldeed. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat (VenW) besloot in samenspraak met de waterkeringbeheerders dat de zeewering op deze plaatsen vóór 2020 aan de heersende veiligheidsnorm moet voldoen. Dit programma Zwakke Schakels Kust heeft als doelstelling: gelijktijdig de verbetering van waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit (zie figuur). Het streven is inmiddels de tien kustlocaties vóór 2015 te versterken.

Voorbeeld van verbetering ruimtelijke inrichting en kustversterking

Wie is verantwoordelijk?

Het verbeteren van de veiligheid van de primaire waterkeringen valt onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris van VenW. Decentrale overheden zijn verantwoordelijk voor de lokale verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Om hoeveel geld gaat het?

Het Ministerie van VenW draagt de kosten voor dit project, althans voor zover de verbetering betrekking heeft op de waterveiligheid. Het budget daarvoor bedraagt € 743 miljoen. Decentrale overheden ter plaatse betalen, soms samen met private partijen, voor de werkzaamheden die worden verricht ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Hoe staat het ervoor?

Integrale aanpak

Wij deden in 2009 onderzoek naar het programma Zwakke Schakels Kust. De minister van VenW heeft gekozen voor een integrale aanpak van de verbetering van de waterveiligheid en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent dat de waterveiligheid wordt verbeterd in samenhang met andere ruimtelijke elementen, zoals natuur, wonen, infrastructuur en recreatie. Wij hebben bij het programma de volgende vijf aandachtspunten geformuleerd:

- Bij elk ruimtelijk element dat wordt ingepast in de beleidsdoelstelling behoren nieuwe belanghebbenden, die tijdig en op een goede manier in het proces moeten worden betrokken. Wij vinden dat de staatssecretaris van VenW aan het begin van een veelomvattend integraal programma als Zwakke Schakels Kust duidelijkheid moet verschaffen over de verschillende ruimtelijke elementen en de bijbehorende financiële consequenties.
- Een integrale aanpak kan als consequentie hebben dat er meer aan waterveiligheid wordt uitgegeven dan noodzakelijk is om aan de veiligheidsnorm te voldoen. Als een integrale aanpak leidt tot meerkosten voor het waterveiligheidsbeleid, dan vinden wij dat dit volkomen transparant moet zijn. Bovendien moeten deze meerkosten ook in een redelijke verhouding staan tot de meeropbrengsten van de ruimtelijke ontwikkeling.
- De waterschappen worden op dit moment niet voldoende gestimuleerd om op doelmatige wijze om te gaan met de regie over de kostenraming en de uitvoering van de veiligheidswerken in de Zwakke Schakelprojecten.
- Op dit moment steunen Rijkswaterstaat en de betrokken waterschappen in hoge mate op externe inhuur van kennis. Ook opbouw van 'eigen' kennis is volgens ons van belang.
- De prijs van zandsuppleties heeft grote invloed op de kosten van het programma, maar is hoogst onzeker. Aangezien veel zwakke schakels in hun voorkeursalternatief gebruik maken van zandsuppleties, bestaat het risico op een forse kostenverhoging ten opzichte van eerdere ramingen.

Recente ontwikkelingen

De Tweede Kamer heeft het dossier Nationaal Waterplan controversieel verklaard. In reactie daarop heeft de minister van VenW aangegeven dat het waterbeleid dat al eerder in uitvoering is genomen en is besproken met de Tweede Kamer, waaronder het programma Zwakke Schakels Kust, in zijn visie onverminderd kan worden uitgevoerd.

De Tweede Kamer heeft onze brief over het programma eveneens controversieel verklaard. In onze brief stellen wij namelijk punten aan de orde die van belang kunnen zijn voor nog uit te voeren hoogwaterbeschermingsprojecten.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van het programma Zwakke Schakels Kust zijn te vinden in:

- *Brief Algemene Rekenkamer over kostenaspecten programma Zwakke Schakels Kust (2009, Tweede Kamer 31 710, nr. 11).*

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/water voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.

Afstand tot de arbeidsmarkt

Waar gaat het over?

Het kabinet-Balkenende IV wil dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt waar noodzakelijk steun krijgen om deze afstand te verkleinen. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) maakt bij re-integratie onderscheid tussen drie categorieën werkzoekenden:

- zij die op eigen kracht regulier werk kunnen vinden;
- zij die ondersteuning nodig hebben bij het vinden van regulier werk;
- zij die hulp nodig hebben om de afstand tot regulier werk te verkleinen.

Voor de twee laatstgenoemde categorieën is onder meer re-integratieondersteuning beschikbaar. De werklozen zonder startkwalificatie vormen een bijzondere groep binnen de werkzoekenden. Dit zijn werklozen die niet beschikken over een diploma op minimaal mbo-2-, havo- of vwo-niveau, waardoor zij extra kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt. Duurzame re-integratie voor deze groep door middel van scholing is van groot belang.

©Nationale Beeldbank/Leo de Kort

Wie is verantwoordelijk?

De minister van SZW is verantwoordelijk voor wet- en regelgeving op het gebied van re-integratie, voor de uitvoering van het re-integratiebeleid door het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en voor het realiseren van een geïntegreerde dienstverlening door UWV en gemeenten. Ook is de minister verantwoordelijk voor de rechtmatige uitvoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB) door gemeenten.

Het UWV is een zelfstandig bestuursorgaan en verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen met een werkloosheidsuitkering en arbeidsongeschikten. Op 1 januari 2009 zijn de re-integratieactiviteiten van UWV en CWI (Centrum voor Werk en Inkomen) samengebracht in UWV WERKbedrijf.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de re-integratie van bijstandsgerechtigden, niet-uitkeringsgerechtigden (NUG'ers) en personen met een uitkering vanuit de Algemene Nabestaandewet. Gemeenten hebben zelf de verantwoordelijkheid voor de inzet van de re-integratiemiddelen. Ook bij duurzame scholing en re-integratie van werklozen zonder startkwalificatie spelen gemeenten samen met UWV, Regionale Opleidingscentra (ROC's), re-integratiebedrijven en werkgeversorganisaties een belangrijke rol.

Om te zorgen dat een groter aandeel van de beroepsbevolking over een startkwalificatie beschikt, hebben de Ministeries van SZW en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in 2005 een Projectdirectie Leren en Werken (PLW) opgericht. Deze projectdirectie is tijdelijk en bestaat voorsnog tot 2011.

Om hoeveel geld gaat het?

De uitgaven aan re-integratie vallen onder artikel 47 *Aan het werk*: bemiddeling en re-integratie van het Ministerie van SZW. In 2010 is voor re-integratie ongeveer € 2 miljard beschikbaar, waarvan € 1,4 miljard voor gemeenten via het Participatiebudget en € 563 miljoen voor het UWV via premiegefinancierde uitgaven.

Hoe staat het ervoor?

We hebben in 2008, 2009 en 2010 in onze rapporten bij de jaarverslagen onderzoek gedaan naar de informatie die de minister geeft over de effectiviteit van re-integratie. Daarnaast hebben we in 2009 een rapport gepubliceerd over de groep werklozen zonder startkwalificatie. We kwamen tot de volgende conclusies:

- Het jaarverslag van het Ministerie van SZW biedt nog niet voldoende inzicht in de effectiviteit van re-integratie. Dit geldt voor de re-integratieactiviteiten van zowel gemeenten als UWV. Wij zijn van mening dat in het jaarverslag inzichtelijk moet zijn wat de relatie is tussen de uitgaven, activiteiten en resultaten van de ondersteuning bij re-integratie. In het *Rapport bij het Jaarverslag 2009 van het Ministerie van SZW* doen wij een voorstel voor de manier waarop dit inzicht kan worden verkregen. In zijn reactie op het rapport heeft de minister toegezegd dat hij in de zomer van 2010 in overleg met de Tweede Kamer een keuze zal maken voor de methode om de relatie tussen uitgaven, activiteiten en resultaten inzichtelijk te maken. Deze toezegging betreft alleen de re-integratieactiviteiten van het UWV. Voor de re-integratieactiviteiten van gemeenten kan dit inzicht volgens de minister niet gegeven worden zonder veranderingen in de wet. Wij zien echter geen wettelijke beperkingen om deze informatie te verzamelen.
Overigens laat de minister in reactie op de motie-Meeuwis c.s. een onderzoek uitvoeren naar de kosten en de effectiviteit van re-integratiebeleid.
- Het is niet duidelijk of en welke voorzieningen specifiek worden ingezet voor de bijzondere groep van werklozen zonder startkwalificatie. Uitvoeringsorganisaties en gemeenten houden namelijk niet bij welke voorzieningen voor welke doelgroepen worden ingezet. Hierdoor is het lastig om de effectiviteit van de voorzieningen te bepalen.
- Er is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in leer-werktrajecten. Deze trajecten zijn echter vooral ingezet voor werkenden en in veel mindere mate voor werklozen.
- Regionale samenwerking beschouwen wij als een voorwaarde voor duurzame re-integratie. Er is de afgelopen jaren veel gebeurd om regionale samenwerking op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt te bevorderen. Het is alleen onzeker of deze regionale samenwerking ook duurzaam is, mede omdat subsidieregelingen om samenwerking te stimuleren een tijdelijk karakter hebben.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van re-integratie en werklozen zonder startkwalificatie zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Rapporten bij de Jaarverslagen 2007, 2008 en 2009 van het Ministerie van SZW* (2007, Tweede Kamer 31 444 XV, nr. 2, 2008, TK 31 924 XV, nr. 2 en 2009, TK 32 360 XV, nr. 2).
- *Werklozen zonder startkwalificatie; Terugblik 2009* (2009, Tweede Kamer 30 851, nrs. 3-4).

Meer informatie

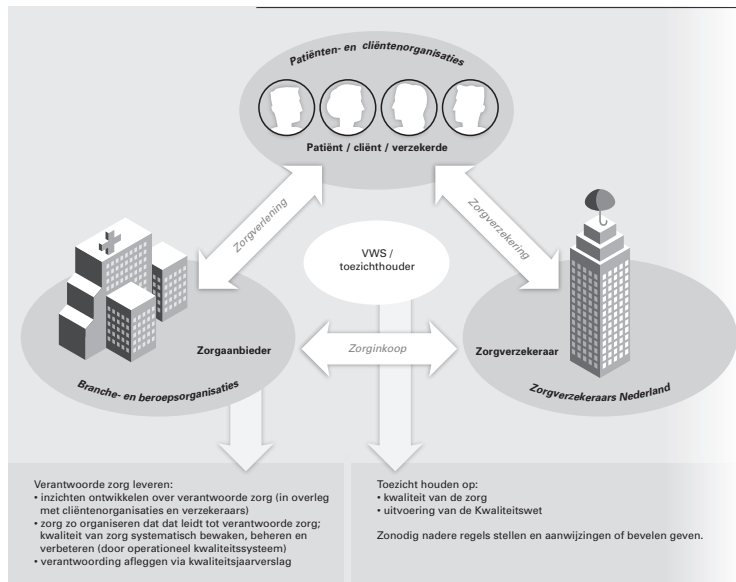
Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/re-integratie voor ons digitale dossier.
Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Marie-Chantal Emmaneel, sectormanager OCW/SZW, m.emmaneel@rekenkamer.nl.

Kwaliteit zorginstellingen

Waar gaat het over?

In 1996 werd in de Kwaliteitswet zorginstellingen vastgelegd dat zorgaanbieders zelf moeten bepalen wat verantwoorde zorg is en hoe de kwaliteit van de zorg systematisch bewaakt en verbeterd kan worden. Sinds de invoering van de wet is het accent verschoven van 'het systematisch waarborgen van kwaliteit' naar 'transparantie van kwaliteit en zorg'. Met deze accentverschuiving is vanaf 2002 de nadruk komen te liggen op de ontwikkeling van kwaliteitsnormen en -indicatoren, waardoor het voor patiënten/ cliënten, zorgverzekeraars en zorgaanbieders zelf mogelijk wordt om de kwaliteit van zorginstellingen te vergelijken. Hierdoor wordt het bereiken van de doelstelling om goede en verantwoorde zorg te leveren volgens de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) automatisch gestimuleerd. De minister stelde in 2007 als doel dat iedereen in 2011 inzicht moet kunnen krijgen in het aanbod en de kwaliteit van (bijna) de gehele zorg.

Actoren in het zorgveld

Wie is verantwoordelijk?

De minister van VWS is verantwoordelijk voor:

- de opzet en de werking van het stelsel dat kwaliteit van zorg bevordert;
- het scheppen van de randvoorwaarden om de kwaliteit te waarborgen;
- de handhaving en uitvoering van de Kwaliteitswet zorginstellingen.

De Inspectie voor de gezondheidszorg (IGZ) is belast met toezicht op en handhaving van de kwaliteit van zorg en met toezicht op de uitvoering van de Kwaliteitswet.

De zorgaanbieders zijn verantwoordelijk voor het verlenen van goede en verantwoorde zorg. De Kwaliteitswet gaat hierbij uit van zelfregulering door de sector. Dit betekent onder andere dat zorgaanbieders kwaliteitssystemen moeten inrichten en zich jaarlijks moeten verantwoorden over het gevoerde kwaliteitsbeleid.

Om hoeveel geld gaat het?

Het is onbekend hoeveel geld wordt uitgegeven aan (de transparantie van) de kwaliteit in de zorg. Aan de zorg wordt ieder jaar in totaal € 55 à 60 miljard uitgegeven. De zorguitgaven worden grotendeels gefinancierd uit premiegelden.

Hoe staat het ervoor?

Kwaliteit van zorg in Nederland

Weliswaar zijn negen van de tien Nederlanders tevreden over de zorg, maar in internationale vergelijkingen scoort Nederland niet meer dan gemiddeld:

- Relatief veel mensen sterven binnen 30 dagen na een ziekenhuisopname.
- De zuigelingensterfte is relatief hoog.
- Medewerkers in de langdurige zorg aan gehandicapten en ouderen vinden dat de kwaliteit van de zorg tekort schiet.

Systematische kwaliteitsborging

Sinds de invoering van de Kwaliteitswet in 1996 moeten zorgaanbieders zelf de kwaliteit van de zorg met behulp van kwaliteitssystemen bewaken, beheersen en verbeteren. In 2005 bleek uit een evaluatie van het ministerie dat ontwikkeling en invoering van deze kwaliteitssystemen nog steeds gebrekkig verliepen. Tijdens ons onderzoek in 2009 hebben we niet kunnen vaststellen wat de stand van zaken was van de kwaliteitssystemen, maar we zagen wel dat het aantal certificaten en accreditaties is toegenomen. Veel zorgaanbieders voldoen aan de eis van certificeren omdat zij anders financieel gekort worden, maar tegelijkertijd is er de nodige scepsis: het hebben van een certificaat zou niet altijd iets zeggen over de kwaliteit van de zorg.

Kwaliteitsnormen en -indicatoren

In 2001 constateerde het Ministerie van VWS al dat zorgaanbieders te weinig invulling gaven aan hun taak om vast te stellen wat 'goede en verantwoorde zorg' is. In 2005 kreeg de IGZ opdracht om in samenwerking met de sector per zorgsector indicatoren op te stellen voor 'goede en verantwoorde zorg'. Het doel was om voor elke zorgsector kwaliteitsnormen en -indicatoren op te stellen, zodat in de informatiebehoefte van diverse gebruikers (patiënten/cliënten, zorgverzekeraars, zorgaanbieders en de IGZ zelf) zou worden voorzien.

Tijdens ons onderzoek in 2009 hadden de meeste deelsectoren in de zorg nog geen normen en indicatoren ontwikkeld. En waar deze er wel al waren, bleek de informatie van zorgaanbieders over de indicatoren onvoldoende betrouwbaar. Gezien deze stand van zaken betwijfelen wij of de doelstelling dat in 2011 iedereen inzicht kan krijgen in het aanbod en in de kwaliteit van (bijna) de gehele zorg, realistisch is.

Toezicht

Wij verwachten dat het nog een aantal jaren zal duren voordat het toezicht aan de sector kan worden overgelaten en de IGZ haar toezicht hierop kan baseren. Tot die tijd moet de IGZ zelf direct toezicht houden en zij kan dat met de huidige capaciteit maar mondjesmaat. Wij zien daarin een probleem omdat de informatie van de instellingen die de IGZ gebruikt om te beslissen welke instellingen zij gaat bezoeken niet betrouwbaar is.

Wat zit eraan te komen?

Het recht op goede zorg en het recht op (keuze-)informatie zijn opgenomen in het wetsvoorstel cliëntenrechten zorg, dat op dit moment bij de Tweede Kamer ligt. Zelfregulering door de zorgsector blijft het uitgangspunt. In het wetsvoorstel is ook een recht op goed bestuur opgenomen. Besturen van zorginstellingen moeten zich over de geleverde kwaliteit van zorg kunnen verantwoorden.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van kwaliteit zorginstellingen zijn te vinden in het volgende Rekenkamerrapport:

- *Implementatie kwaliteitswet zorginstellingen* (2009, Tweede Kamer 31 961, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/gezondheidszorg voor ons digitale dossier.

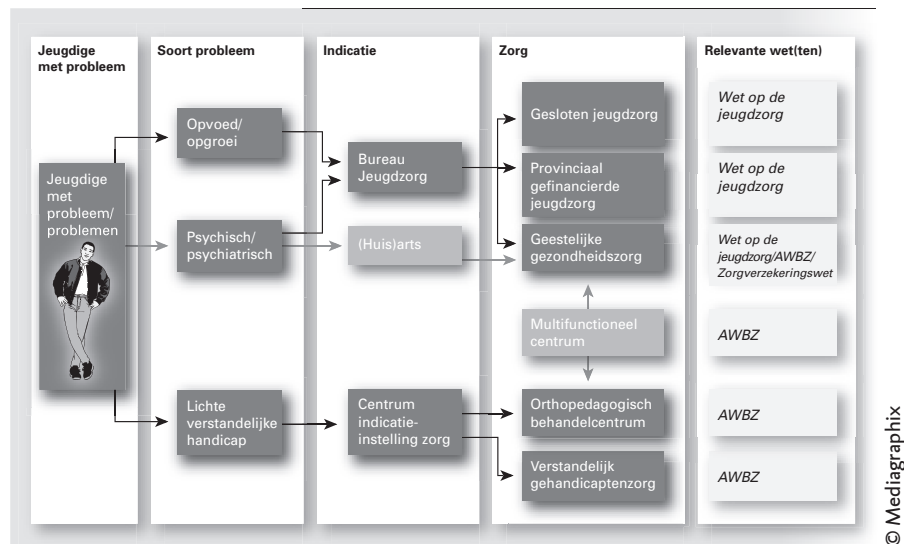
Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Marijke van der Werf, sectormanager VWS, m.vanderwerf@rekenkamer.nl.

Jeugdzorg

Waar gaat het over?

Jeugdzorg biedt jeugdigen en hun ouders hulp en ondersteuning bij opgroei- en opvoedproblemen. De sector jeugdzorg is versnipperd; verantwoordelijkheden zijn verdeeld over verschillende bestuurslagen en partijen, die afhankelijk zijn van verschillende financieringsstromen. Op gemeentelijk niveau wordt versnippering tegengegaan door instanties die advies, ondersteuning en lichte hulpverlening bieden te bundelen in Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Op provinciaal en landelijk niveau zijn er voorzieningen waarvoor een indicatie vereist is van het Bureau Jeugdzorg of het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) of een verwijzing van een huisarts. Het gaat hierbij om provinciale jeugdzorg en gesloten jeugdzorg voor jeugdigen met (ernstige) gedragsproblemen, geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen met psychi(atri)sche problemen (jeugd-GGZ) en voorzieningen voor jeugdigen met een licht verstandelijke handicap (jeugd-LVG).

Toegang tot en wettelijke grondslag van de geïndiceerde jeugdzorg

Wie is er verantwoordelijk?

De minister voor Jeugd en Gezin is verantwoordelijk voor het stelsel van jeugdzorg. Provincies en grootstedelijke regio's ontvangen een doeluitkering en zijn op regionaal niveau verantwoordelijk voor de uitvoering van de provinciale jeugdzorg. Provincies moeten er ook voor zorgen dat er één Bureau Jeugdzorg functioneert, dat indicaties afgeeft en jeugdigen begeleidt naar jeugdzorgaanbieders. Gemeenten ontvangen een doeluitkering om Centra voor Jeugd en Gezin op te zetten. De zorgkantoren hebben tot taak ervoor te zorgen dat jeugdigen met een indicatie voor AWBZ-zorg de benodigde zorg krijgen van een zorgaanbieder.

Om hoeveel geld gaat het?

Op de begroting van Jeugd en Gezin zijn voor jeugdzorg in 2010 de volgende bedragen opgenomen:

- € 1.347,1 miljoen provinciale jeugdzorg, inclusief jeugdbescherming (doeluitkering provincies);
- € 323,3 miljoen Centra Jeugd en Gezin (doeluitkering gemeenten);
- € 4 miljoen ondersteuning implementatie Centra Jeugd en Gezin;
- € 210 miljoen gesloten jeugdzorg.

Daarnaast is er financiering vanuit de premiegelden:

- € 456,3 miljoen jeugdzorg gefinancierd vanuit AWBZ-premies (€ 300,5 miljoen voor jeugd-LVG en € 155,8 miljoen voor langdurige jeugd-GGZ);
- € 353,2 miljoen voor kortdurende jeugd-GGZ gefinancierd vanuit zorgverzekeringspremies.

Hoe staat het ervoor?

Wij rapporteerden op het terrein van jeugdzorg in 2007 en 2010 aan de Tweede Kamer. Onze belangrijkste bevinding was dat door knelpunten in het stelsel van jeugdzorg jeugdigen met gedrags- en/of opgroei problemen niet altijd (op tijd) de zorg krijgen die ze nodig hebben.

Jeugd-GGZ en jeugd-LVG

In het rapport *Kopzorgen* (2007) concludeerden we:

- dat er onvoldoende informatie beschikbaar was over de (ontwikkeling van de) vraag naar zorg voor jeugdigen met psychiatrische problemen en/of een lichte verstandelijke handicap en
- dat intersectoraal zorgaanbod onvoldoende beschikbaar was en
- dat er gebrek was aan doorstroming en vervolgzorg.

Gesloten jeugdzorg

In maart 2010 schreven we over de gesloten jeugdzorg aan de Tweede Kamer:

- dat wachtlijsten in de provinciale jeugdzorg, onvoldoende intersectoraal zorgaanbod en verschillen in wettelijke regimes ertoe leiden dat een deel van de jeugdigen onnodig (lang) in de gesloten jeugdzorg verblijft en
- dat er gebrek is aan informatie over instroom, doorstroom en uitstroom van jeugdigen in het stelsel van jeugdzorg.

Recente beleidsontwikkelingen

De toekomst van het huidige stelsel jeugdzorgvoorzieningen is onderwerp van gesprek tussen Tweede Kamer en kabinet. De demissionaire minister voor Jeugd en Gezin heeft in april 2010 de Tweede Kamer een visie over de toekomst van de ondersteuning van en zorg voor jeugdigen en hun ouders aangeboden. Volgens die visie moet de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid voor de verschillende vormen van jeugdzorg in één hand komen, in het bijzonder in die van de gemeenten. De parlementaire werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg, die in mei met een rapport kwam, vindt dat er in bestuurlijke zin een scheiding moet komen tussen de vrijwillige jeugdzorg (verantwoordelijkheid gemeenten) en gedwongen jeugdzorg (binnen kaders waarvoor de rijksoverheid verantwoordelijkheid draagt).

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de jeugdzorg zijn te vinden in de volgende Rekenkamerrapporten:

- *Brief Algemene Rekenkamer over samenhang tussen gesloten jeugdzorg en andere jeugdvoorzieningen* (2010, Tweede Kamer 31 839, nr. 48).
- *Kopzorgen; Zorg voor jeugdigen met een lichte verstandelijke handicap en/of psychi(atri)sche problemen* (2007, Tweede Kamer 31 245, nrs. 1-2).

Andere Rekenkamerrapporten over jongerenbeleid zijn te vinden op www.rekenkamer.nl, onder het thema Gezondheidszorg en welzijn, subthema Jongeren.

Meer informatie

Wij wijzen u op onze factsheet *Jeugddetentie, behandeling en nazorg* en op www.rekenkamer.nl/jeugd voor ons digitale dossier.

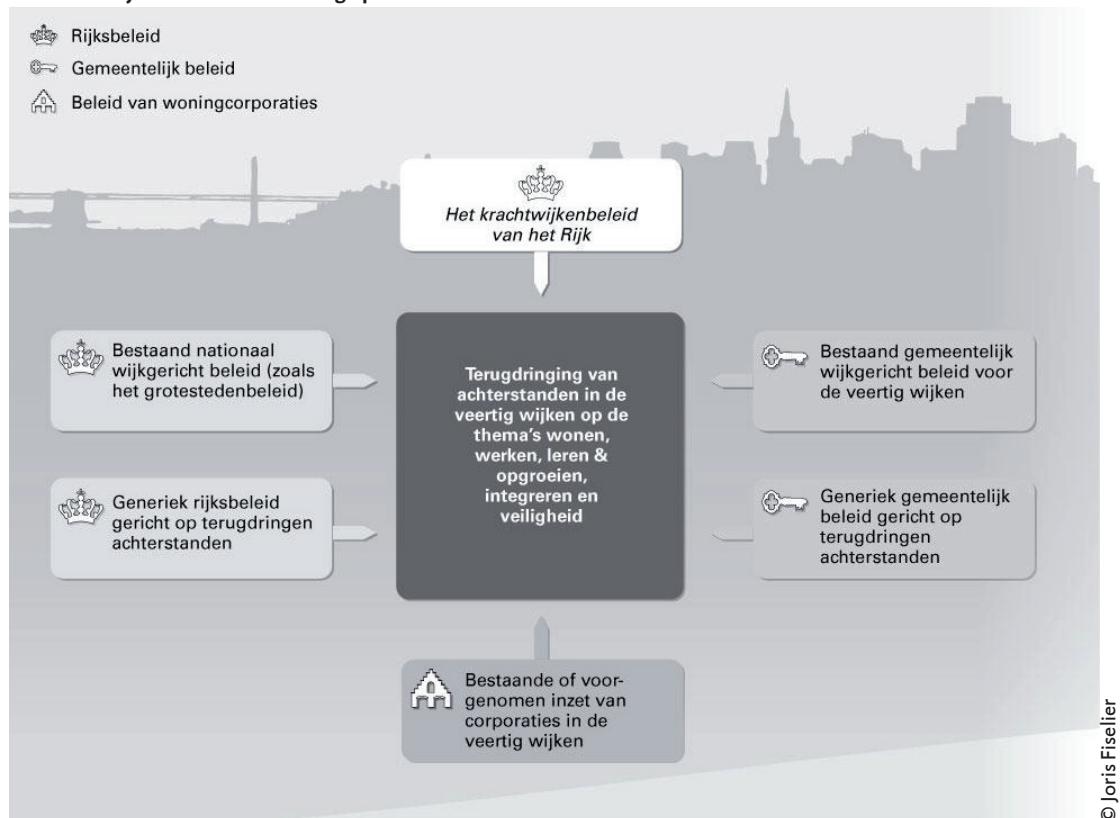
Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Marijke van der Werf, sectormanager Volksgezondheid, Welzijn en Sport, m.vanderwerf@rekenkamer.nl.

Krachtwijken

Waar gaat het over?

In juli 2007 bracht de minister voor Wonen, Wijken en Integratie (WWI) het *Actieplan Krachtwijken* uit. Centrale doelstelling van dit actieplan is om veertig aandachtswijken in achttien gemeenten om te vormen tot krachtwijken waar mensen kansen hebben en weer graag wonen. Aandacht zou daarbij vooral moeten uitgaan naar vijf thema's: wonen, werken, leren & opgroeien, integreren en veiligheid. Gemeenten hebben, in overleg met woningcorporaties, bewoners en andere partners voor elke krachtwijk een wijkactieplan opgesteld, waarin zij aangeven welke prestaties zij op deze vijf terreinen met welke partijen gaan realiseren. Daarnaast zijn er achttien charters opgesteld, voor elke krachtwijkgemeente één. Een charter is een overeenkomst tussen Rijk en gemeente waarin de afspraken over ieders inzet voor het krachtwijkenbeleid zijn vastgelegd. Het krachtwijkenbeleid vormt een aanvulling op al bestaande beleidsinspanningen van Rijk, gemeenten en woningcorporaties in achterstandswijken in Nederland.

Het krachtwijkenbeleid in aanvulling op ander beleid

Wie is verantwoordelijk?

De minister voor WWI heeft een coördinerende verantwoordelijkheid voor het totale beleid gericht op de bestrijding van achterstanden in de krachtwijken. De minister zorgt voor de vormgeving en ondersteuning van een probleemoplossende en samenhangende aanpak.

De uitvoering van het krachtwijkenbeleid vindt plaats op lokaal niveau. Gemeenten hebben een autonome verantwoordelijkheid op de meeste beleidsthema's van het krachtwijkenbeleid. Zij hebben daarnaast een regierol bij de opstelling van de wijkactieplannen en het maken van afspraken met lokale partners, waaronder woningcorporaties. Woningcorporaties zorgen grotendeels voor de financiering en uitvoering van de wijkactieplannen.

Om hoeveel geld gaat het?

Van drie kanten wordt er geld besteed aan dit project:

- Het Rijk heeft - naast de sectorale inzet - in totaal € 216 miljoen extra gereserveerd. Dit bedrag, dat verspreid over de jaren 2008-2011 wordt ingezet (in 2010 is dit € 75,5 miljoen), wordt grotendeels uitbetaald via een decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds. Uit de begroting 2010 van WWI blijkt dat er in de krachtwijken vanaf 2009 ook structureel € 10 miljoen beschikbaar is voor de inzet van wijkverpleegkundigen en dat er vanaf 2010 vier jaar lang jaarlijks bijna € 1 miljoen beschikbaar is voor uitbreiding van de Groene Wijk-aanpak. Daarnaast is een bedrag van € 100 miljoen gereserveerd voor de aandachtswijken van gemeenten die niet één van de veertig krachtwijken binnen hun gemeentegrenzen hebben (de zogenaamde 40-pluswijken).
- Woningcorporaties leveren de grootste financiële bijdrage aan het krachtwijkenbeleid. Zij investeren tien jaar lang jaarlijks € 250 miljoen in de krachtwijken, in totaal dus € 2,5 miljard.
- Daarnaast leveren de meeste gemeenten een financiële bijdrage aan de wijkaanpak. Uit ons onderzoek naar het krachtwijkenbeleid in 2008 blijkt dat de hoogte en de duur van de bijdrage wisselen.

Hoe staat het ervoor?

Turbulente start

Aanvankelijk was er kritiek op de keuze van de wijken en er was maandenlang onduidelijkheid over de financiering van het krachtwijkenbeleid. Toch is het krachtwijkenbeleid in zeer korte tijd tot stand gekomen. In krap anderhalf jaar heeft de overheid met alle achttien steden charters gesloten over de lokale aanpak van de krachtwijken.

Wij constateerden in ons onderzoek in 2008 dat corporaties verschillend dachten over hun rol in de aanpak van de sociale problematiek in de wijken. Dit heeft op lokaal niveau veel discussie opgeleverd. Desondanks zagen wij dat de samenwerking tussen gemeenten en corporaties werd versterkt en dat zij concrete afspraken maakten om de wijken te verbeteren.

Monitoring en verantwoording

De minister voor WWI heeft een beleidsinformatiesysteem opgezet om de voortgang van het krachtwijkenbeleid te monitoren. Wij concludeerden dat het systeem goede kanten had, maar ook vatbaar was voor verbetering: de minister was bijvoorbeeld niet helder over welke maatschappelijke veranderingen zij in de krachtwijken wilde bereiken en de outcomemonitor dekte de relevante beleidsterreinen van het krachtwijkenbeleid nog onvoldoende af. De minister voor WWI heeft het systeem inmiddels aangepast.

Verder constateerden wij dat de minister voor WWI de door het kabinet toegekende ministeriële verantwoordelijkheid nauwelijks kan waarmaken. Doordat de rijksbijdrage grotendeels via het Gemeentefonds loopt, is niet gegarandeerd dat het geld in de veertig wijken terecht komt. Wel zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de inzet van de middelen met de VNG en de gemeenten. Ook geven gemeenten WWI informatie over de uitputting van de middelen.

Herziening corporatiestelsel

De minister voor WWI werkt aan een herziening van het corporatiestelsel. In juni 2009 heeft de minister een brief met voorstellen naar de Tweede Kamer gestuurd. De voorstellen gaan ook over het werkdomein van de corporaties. Het wetsvoorstel waarin de herziening van het stelsel wettelijk geregeld zal worden is nog niet naar de Tweede Kamer verstuurd.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Onderzoeksresultaten op het terrein van de krachtwijken zijn te vinden in de volgende Rekenkamer-rapporten:

- *Krachtwijken; monitoring en verantwoording van het beleid* (2008, Tweede Kamer 31 723, nrs. 1-2).
- *Financiële verhoudingen tussen de bestuurslagen; geldstromen en verantwoordelijkheden bij decentraal uitgevoerd beleid* (2009, Tweede Kamer 32 249, nrs. 1-2).

Meer informatie

Wij wijzen u op www.rekenkamer.nl/krachtwijken voor ons digitale dossier.

Voor meer informatie over dit dossier kunt u zich wenden tot Barbara Goezinne, sectormanager VenW/VROM, b.goezinne@rekenkamer.nl.